

IIIIA

1500

AE

153367

av

h. K. d. 19

5

Henricus à Doystadt
Spes mea est Christus
Mein Hoffnung zu Jesu
Dum 14. August. 1611

M. VI
Z. A. 1113

Ego Daniel Schor
locher. d. d.
dedit hanc librum

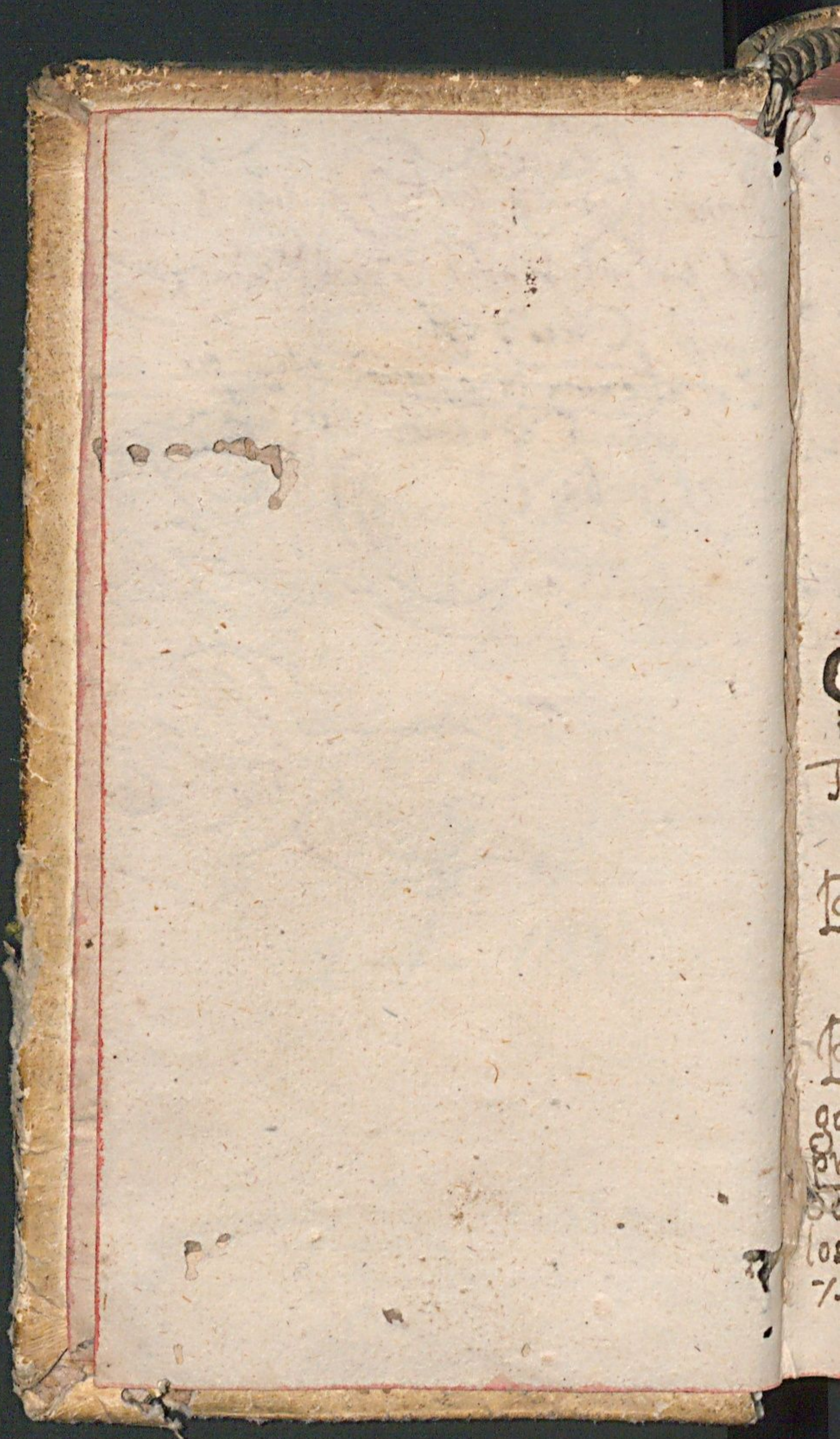

Plautus.

Bene si amico feceris, ne pigeat te,
ut potius pudeat, si non ^{uisse} feceris.

Cicero 3 off.

Est alienum viro, quod alteri prae
ceperit, id ipsum facere non
posse.

DE DIVISIONE
PHILOSOPHIA
TUM RAMEA, TUM
ARISTO
TELICÆ

Quotuplex est doctrina?

Duplex:

Omnis doctrina est aut divinitus
inspirata, aut acquisita: Illa

Theologia; hæc philosophia dicitur

Quid est philosophia?

Philosophia est omnium artium
cognitio.

Unde dicitur philosophia?

Philosophia habet nomen à Pytha
gora, cum ante ipsum artium liberalium
professio σοφία % sapientia & professores
σοφοί % sapientes dicerentur, primus phi
losophus % sapientie studiosus, non σογός
% sapiens dici voluit

Quid est ars?

Ars est comprehensio præceptorum Catholicorum. Cuius Verfalium & ordine dispositum ad vitam finem spectantium. Lucianus.

Quot sunt artes liberales?

Vulgo septem artes liberales tres logica & quatuor mathematica hoc disticho comprehenduntur:

Gram. loquitur, Dia: Vera docet, Rhe:
Verba colorat.

Mus: canit; Ar: numerat; Ge: ponderat;

Ast: colit astra.

Typus philosophia Univer-
salis peripateticus
sive aristotelicus.

Rationem ut logica

Grammatica

Instrumenta, quae dirigunt

Oratio nem

Rhetorica

Theoretica, quae considerat

1. $\alpha\pi\lambda\omega\varsigma\ \omicron\upsilon\lambda\alpha$
Entia, quatenus
Entia, ut Meta-
physica.

et propter se
essentia

2. $\epsilon\kappa\ \omega\epsilon\lambda\omicron\alpha\delta\epsilon\tau\epsilon$
 $\omega\varsigma\ \omicron\upsilon\lambda\alpha$ - ex
appositione, quae
sine materia non
recipiunt, ut phy-
sica.

partes sunt

Et
ex a,
physice
essentia

3. $\epsilon\kappa\ \alpha\ \varphi\alpha\iota\epsilon\tau\omicron\epsilon\omega\varsigma$
 $\omicron\upsilon\lambda\alpha$ - abstracti-
ve, quae licet si-
ne materia non
consistunt, cogi-
tatione tamen
ab ea separantur, ut
sunt, magnitudi-
nes & figurae ut
mathema. ^{Arithmeti-}
^{ca}

practica
quae consi-
derat

Ethicam
politicam
oeconomicam
Geometri-
a

philosophia
considerat

Et

Arithmeti-
ca

Ethicam
politicam
oeconomicam

li
ad
nus.

logica

erat

Typus philosophiae universalis
 Ramæus.

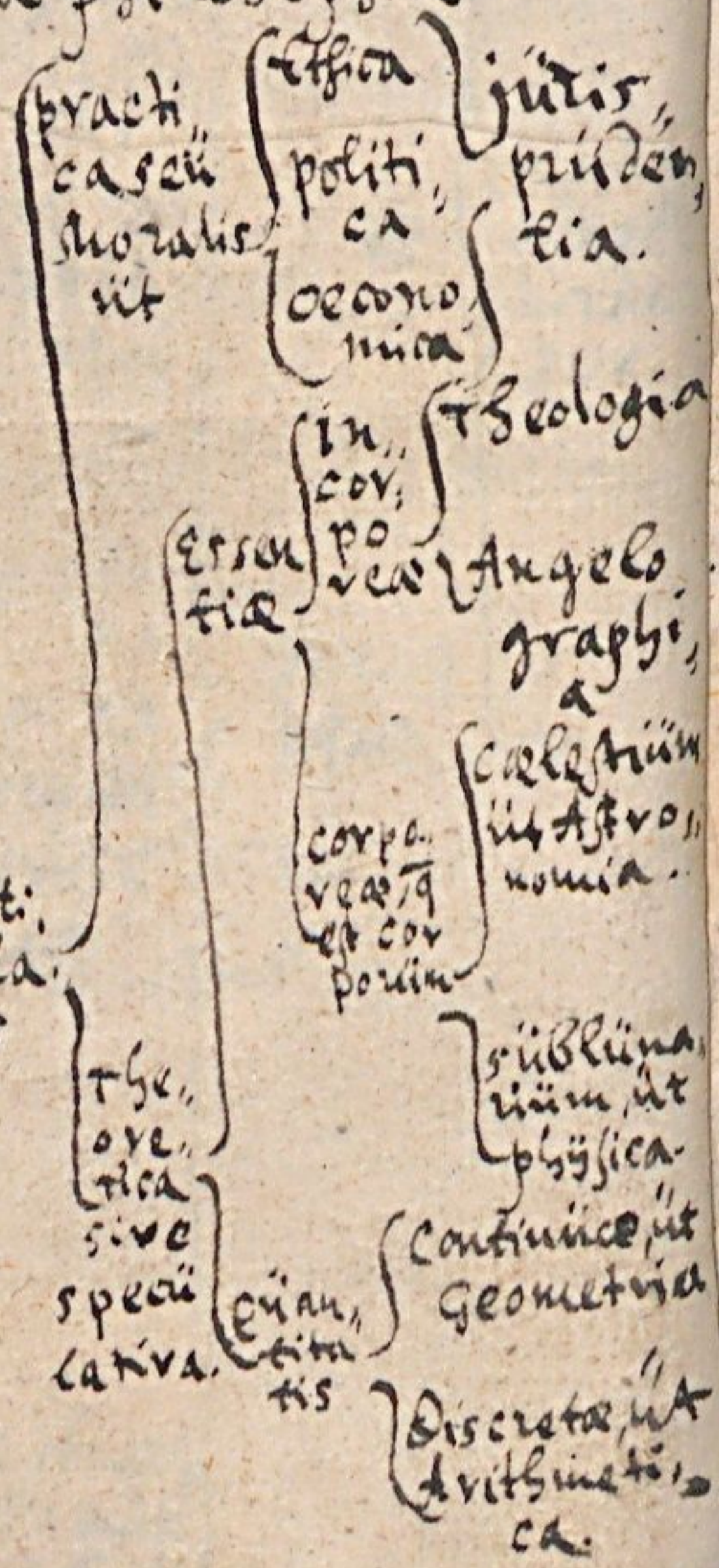
I. instrumentum, ratio, ut Logica.
 et, quæ verum, Grammatica
 sanz, circa locutionem, ut Rhetorica

I. Universalis, quæ agit de
 universalibus per omnes disci-
 plinas sparsis, ut Metaphy-
 sica, quæ vocatur etiam
 prima philosophia.

Philosophia est
 artium
 liberalium
 cognitio, quia
 verum quæ-
 dam sunt.

2. ipsa philo-
 sophia, quæ est

II. parti-
 cularis
 vis

Alia divisio.

Platonici et stoici philosophiam
dividunt in logicam, ethicam
et physicam. Per physicam
et ethicam idem intelligunt
quod peripatetici per specu-
lativam et practicam. ^{per} Logi-
cam tres artes dicendi, gram-
maticam, Rhetoricam et
Dialecticam.

Nonnulli philosophiam di-
vidunt ex Platone in pro-
pædiam, quæ præcursionem
quandam ad ipsas artes ad-
hibeat ut sunt artes logicæ
et Mathematicæ. Et prædi-
am, quæ sunt ipsa literaria,
et physica specialiter
dicta, et Ethica.

FINIS De philo-
sophia in ge-
nere pro-
distin.

RV D I M E N T A D I A
L e e t i c a p. R A M I
b r e v i t e r c o l l e
c t a .

T y p u s D i a l e c t i c a e p e r i
p a t e t i c a e .

L o g i c a e
p a r t e s
s u n t 2 .

c o m m u
n i s , q u a
s a b e t n o
t i o n e s

i n c o m
p l e x a s

s e c u n d a s
i n l i b r o
p r a e d i c a b i l i
u m

p r i m a s i n l i
b r o p r a e d i
c a m e n t o r u m

E n u n c i a t i o n e
d e q u a d u o b u s
l i b r i s d e I n
t e r p r e t a t i o
n e .

c o m p l e
x a s i n

i n s y l l o g i s m o
d e q u o d u o b u s
l i b r i s A n a l y
t i c o r u m p r i o
r u m .

p r o p r i a
q u a e s u n t

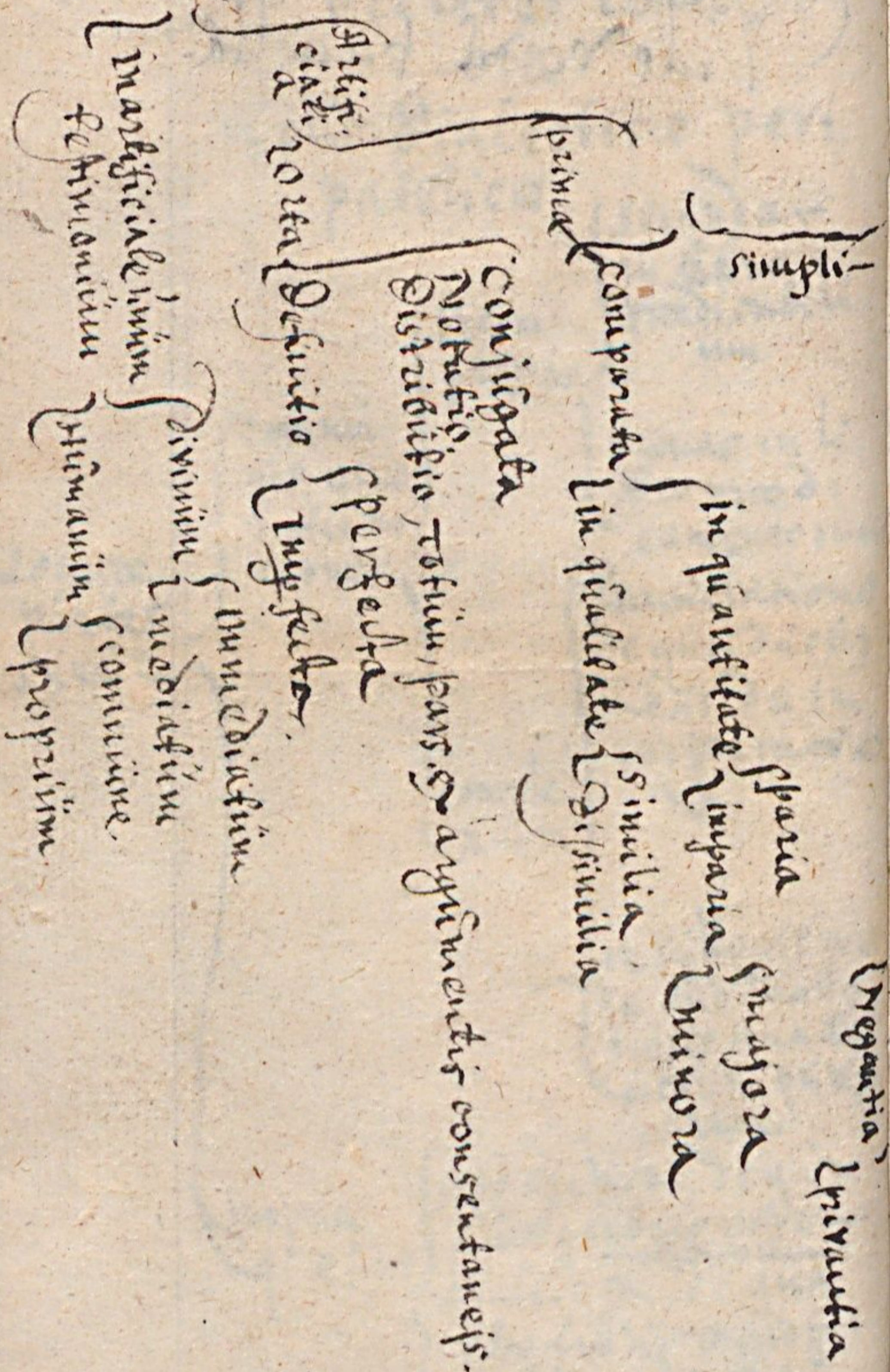
A p o d i c t i c a d e q u a
d u o b u s l i b r i s p o s t e r i o r
d i a l e c t i c a d e q u a
o d u l i b r i s t o p i c o r u m .
S o p h i s t i c a d e q u a
d u o b u s l i b r i s f l e n d o r u m .

Typus totius Dialecticae
Rarior.

Vide versa pagella.

TYPVS TOTIVS

A. Argu-
menta

D
 cia
 } CONFIRMATA
 } CONTRADICTORIA
 } NEGATIVA
 } PRIVATA

DIALECTICAE RAMESE.

Dialectica

Definitio

partes

Inventio A.

Judicium B.

Efficiens

1) Procereus

2) Solitaria Principalis.

3) Per se Naturae

per accidens necessitate

per accidens fortuna.

Causa

Materialis

Forma

1) Naturalis

2) Artificialis

Subiectum

Locupans

in se

ad se.

absoluti effectum

consubstantia

modo quodam ad iunctum

relata

affirmativa & aduersa

diversa

disposita

contradictoria

discreta & opposita

contradictoria

cia

negativa

privativa

TYPUS TOTIVS antecedens
partes consequens

Affectiones, ex qb. est

simplex } gene-
rale
} speci-

apionati-
cūm. In
apionate
conside-
rant

Species } compositūm

B. iudi-
cūm

Dianoëticūm

sylogismus, cuius

meto. } primus
} secundus
} tertius
} quartus
} quintus
} sextus
} septimus
} octavus
} nonus
} decimus

DIALLECTICAE RAMEE

affirmativum

si. & negativum.

verum & falsum & contingens

& necessarium

ale & particulare

& proprium.

& copulativum

& congregativum & connexum

segregativum & discretivum

& disjunctivum.

partes antecedens & propositio

& conclusio.

Affectiones & affirmativae

& negativae.

species simplex affectiones si & generalis

& specialis

contra. & propriis

compositae & explicatae & simpliciter

si & secundum

esse & non esse

Rudimentorum
Dialectica Petri
Rami liber 1.

Caput 1.

Dialectica est ars bene differendi

Caput 2.

Partes eius duae sunt: Inventio
& Iudicium.

Inventio est prima pars Dialecticae
de invenientibus argumentis.

Argumentum est, quod ad ali-
quid arguendum affectum
est: quales sunt singulae rationes
sola et per se consideratae.

Argumentum est artificiale
vel ~~quod~~ artificiale.

Artificiale, quod ex sese arguit.
Est autem primum vel à primo ortum
Primum, quod est sua originis.

Est autem simplex vel comparatum.

Simplex, quod simpliciter et ab-
solute consideratur.

Est autem consentaneum vel dissen-
taneum.

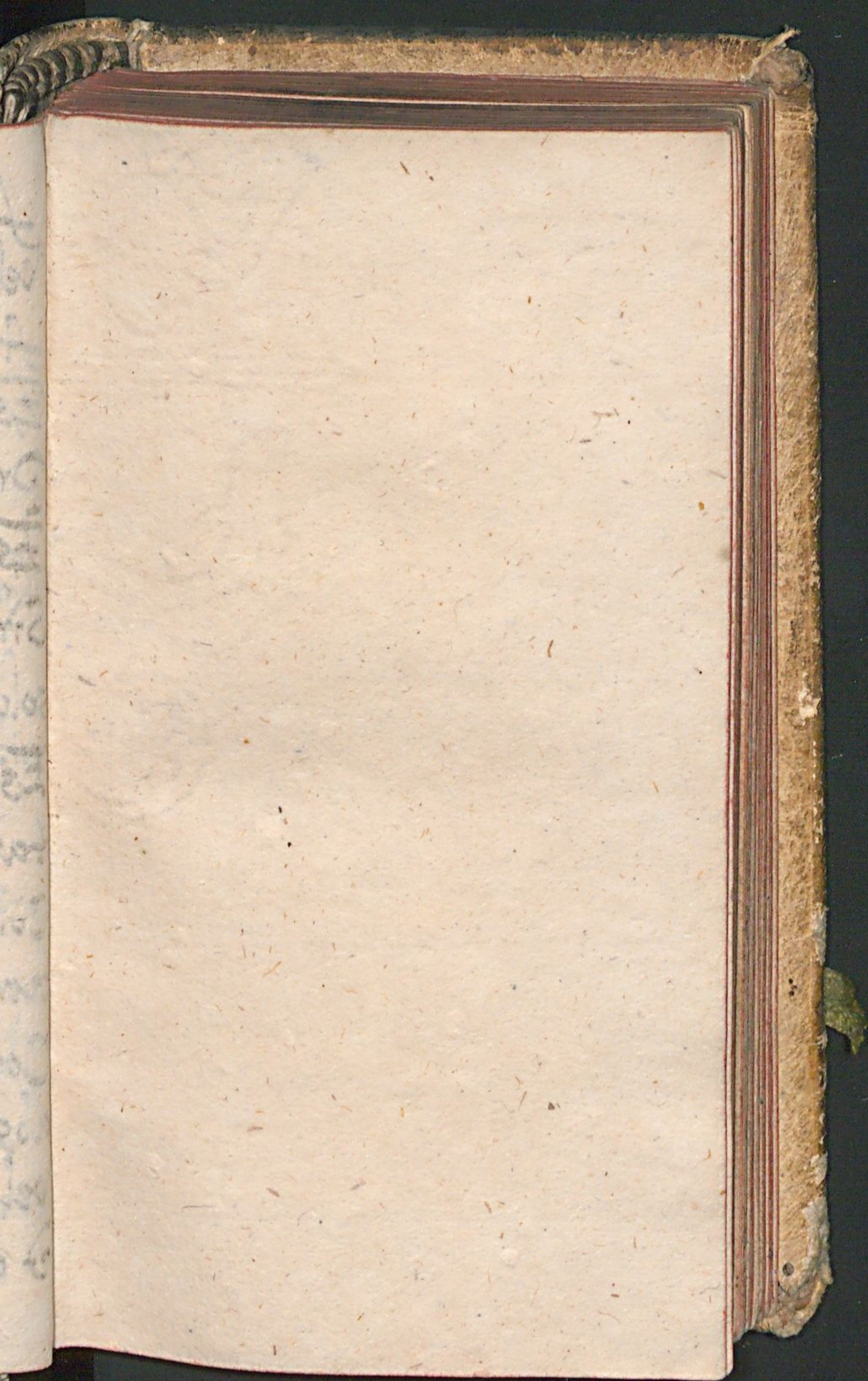
Consentaneum est, quod consentit
cum re, quam arguit.

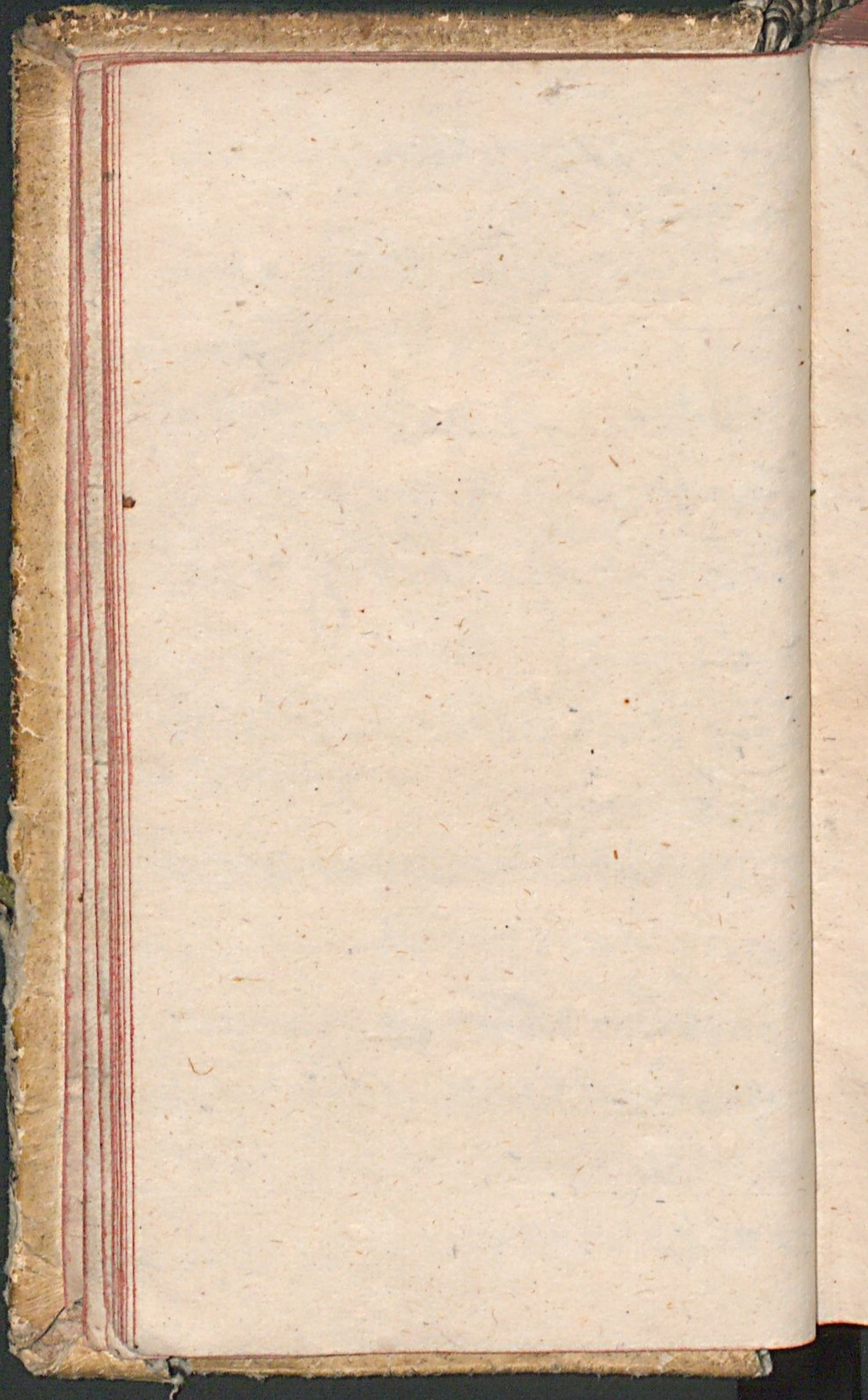
Consentit autem duobus modis,
absolute, ut causa et effectum:

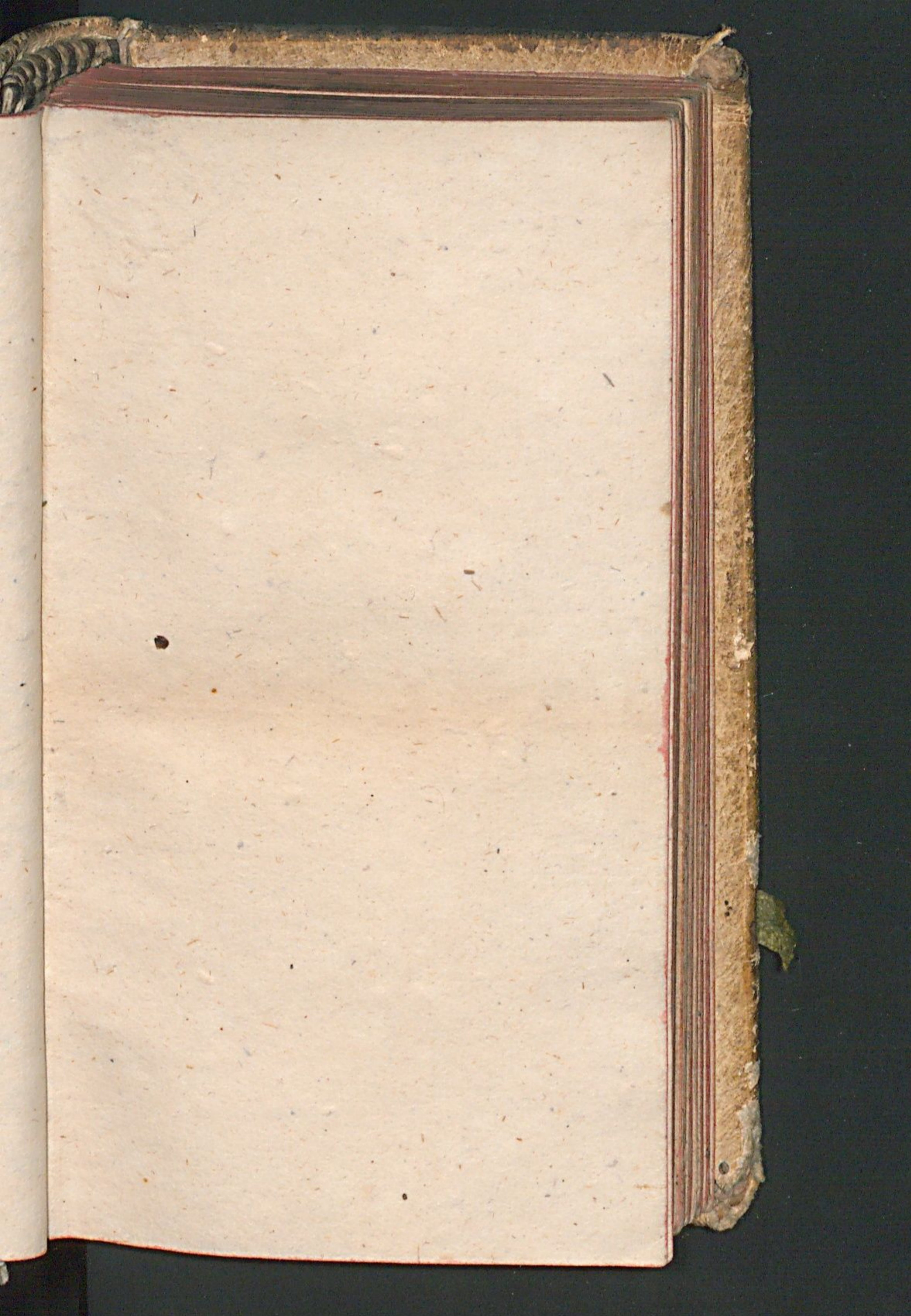
vel modo quodam, ut subiectum
et adiunctum.

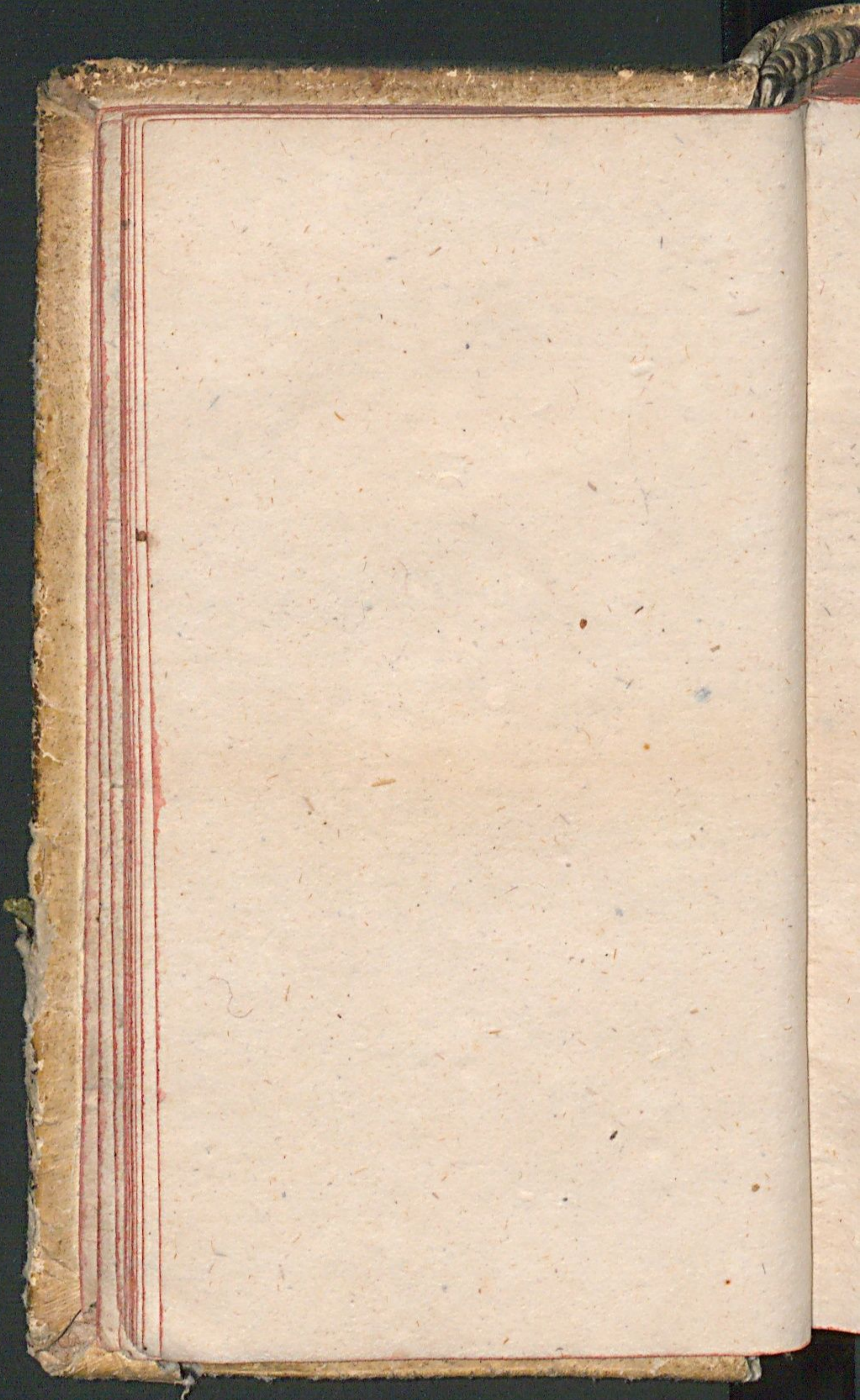
[Faint, illegible handwritten text in a medieval script, possibly Gothic or Carolingian minuscule, arranged in approximately 20 horizontal lines. The text is written in dark ink on aged, yellowish parchment. The page is framed by a double-line red border.]

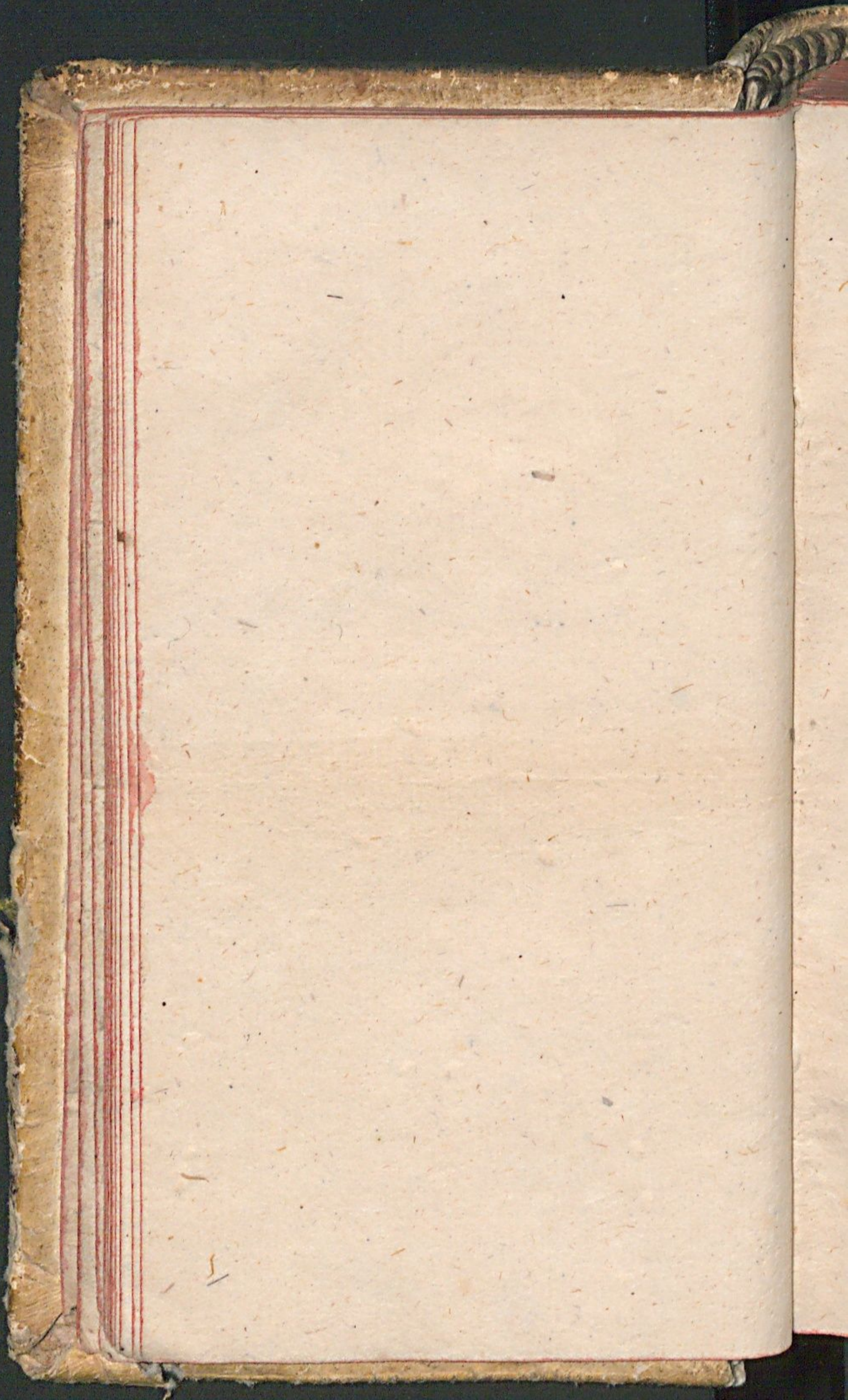

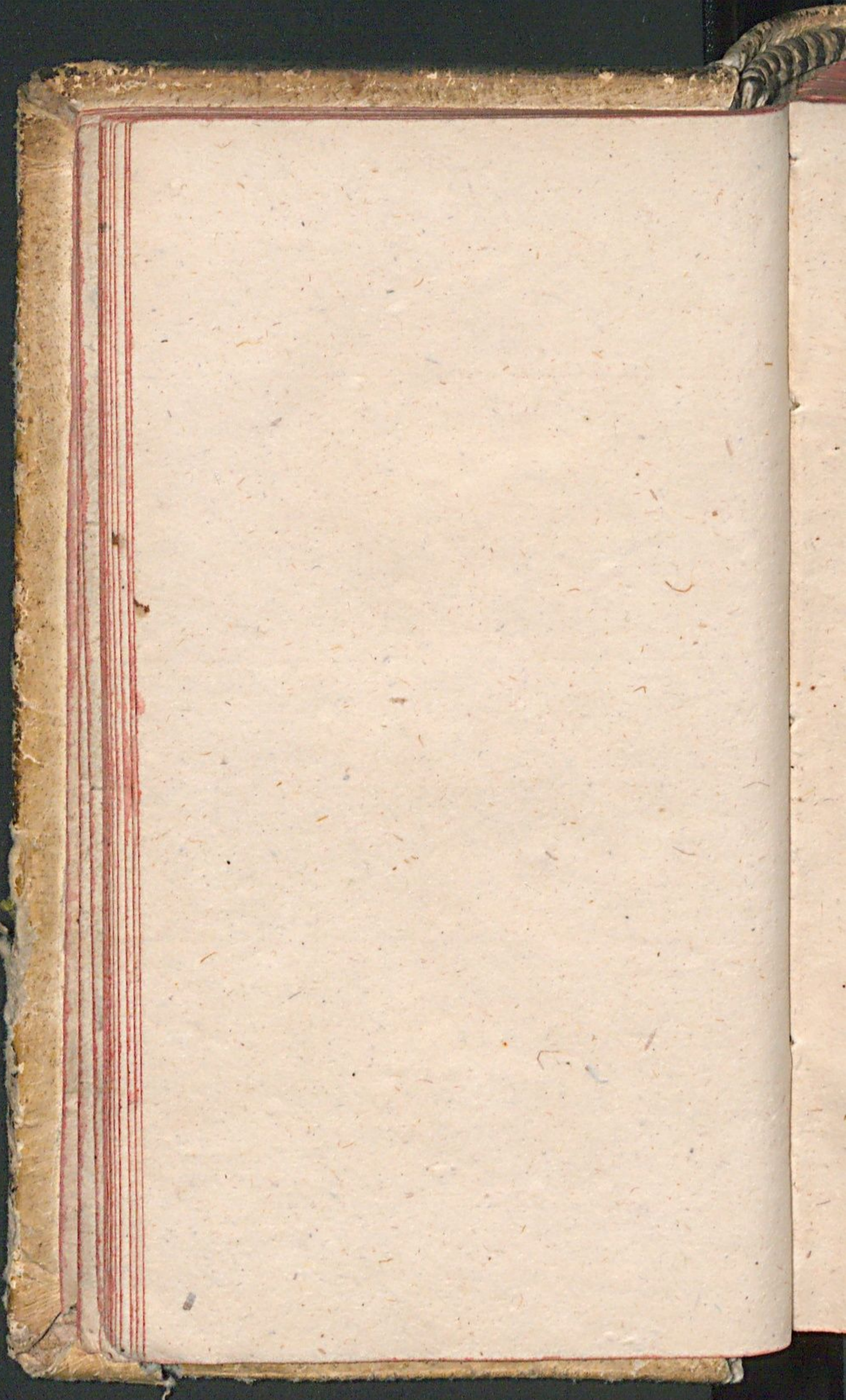

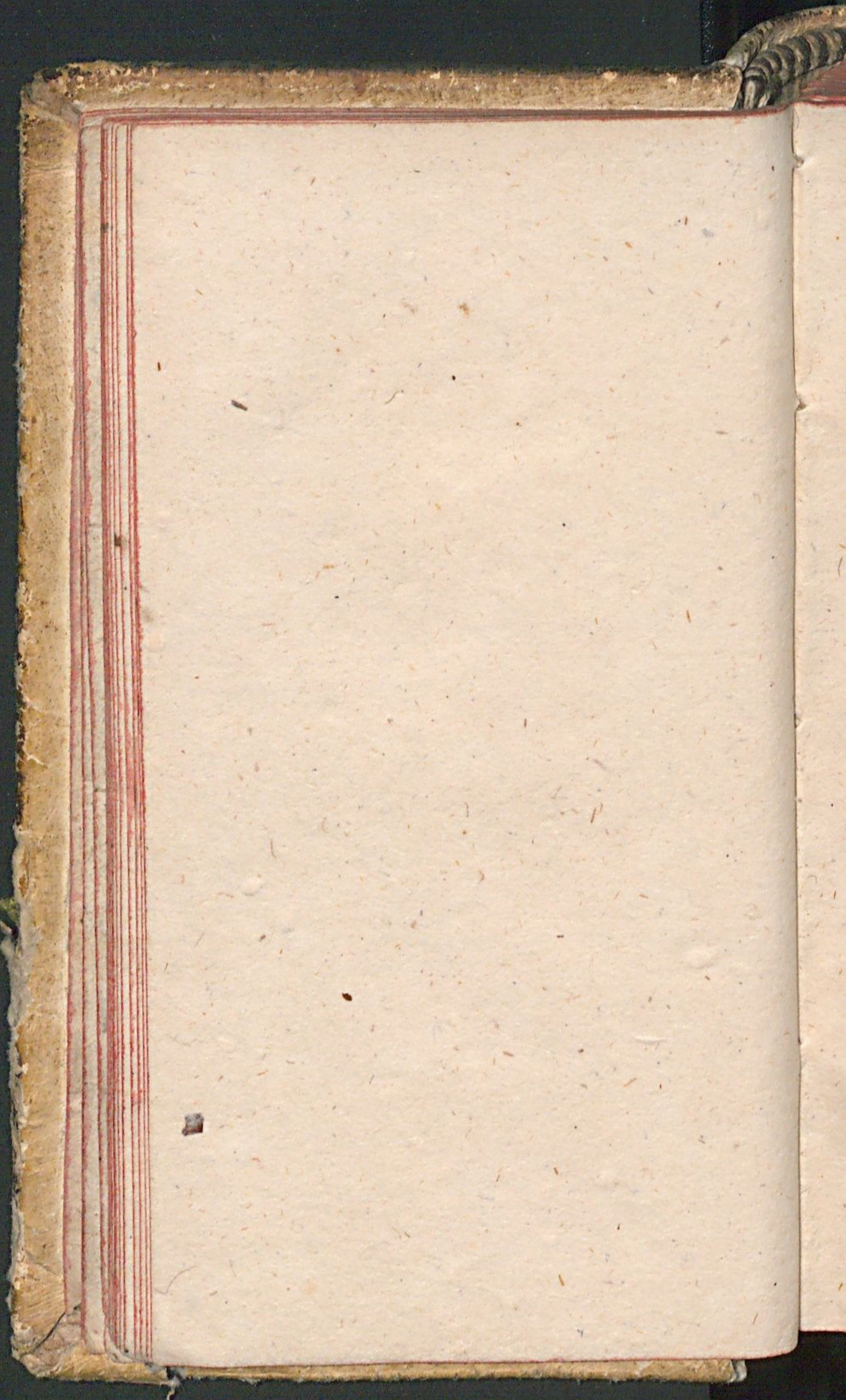

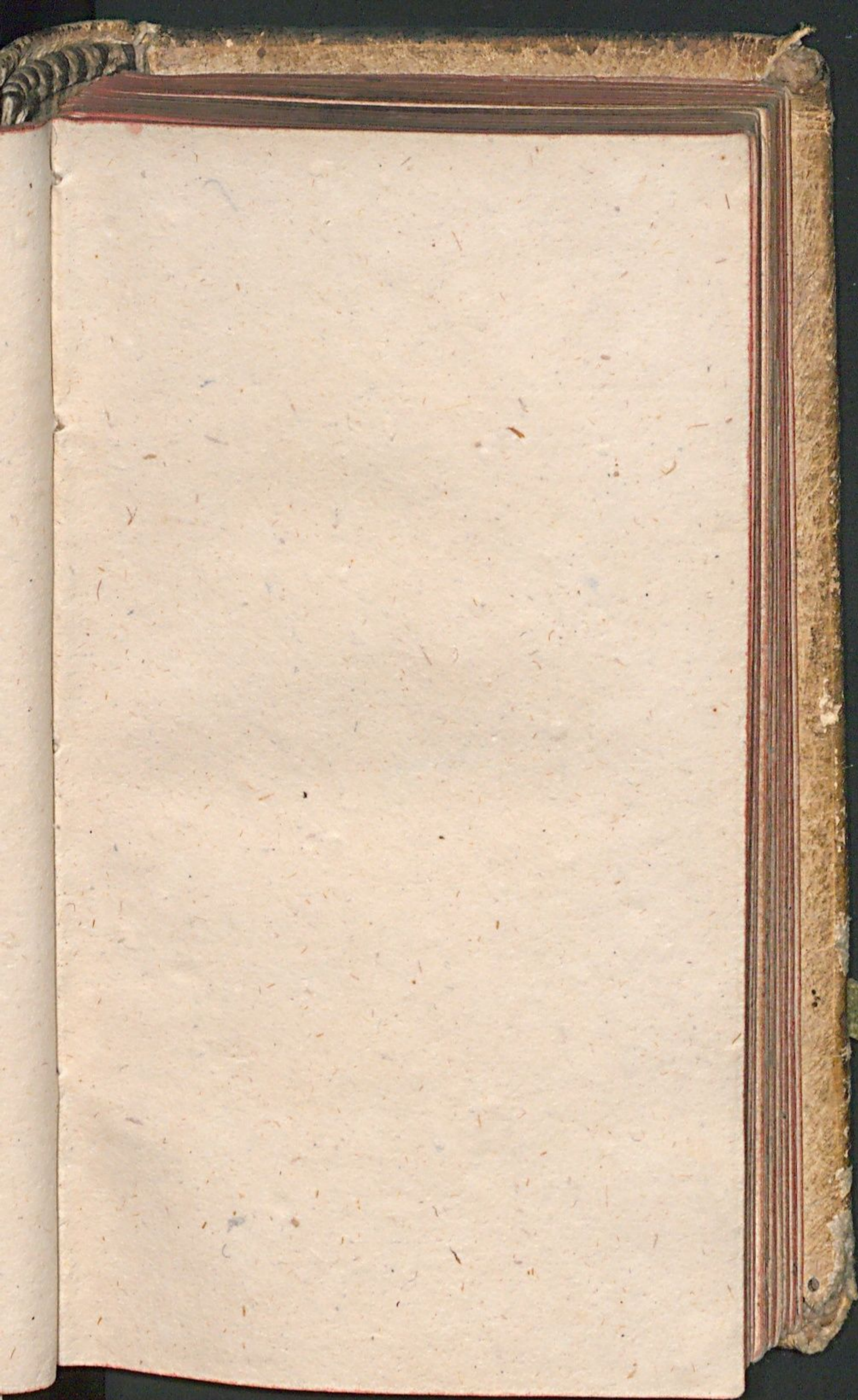

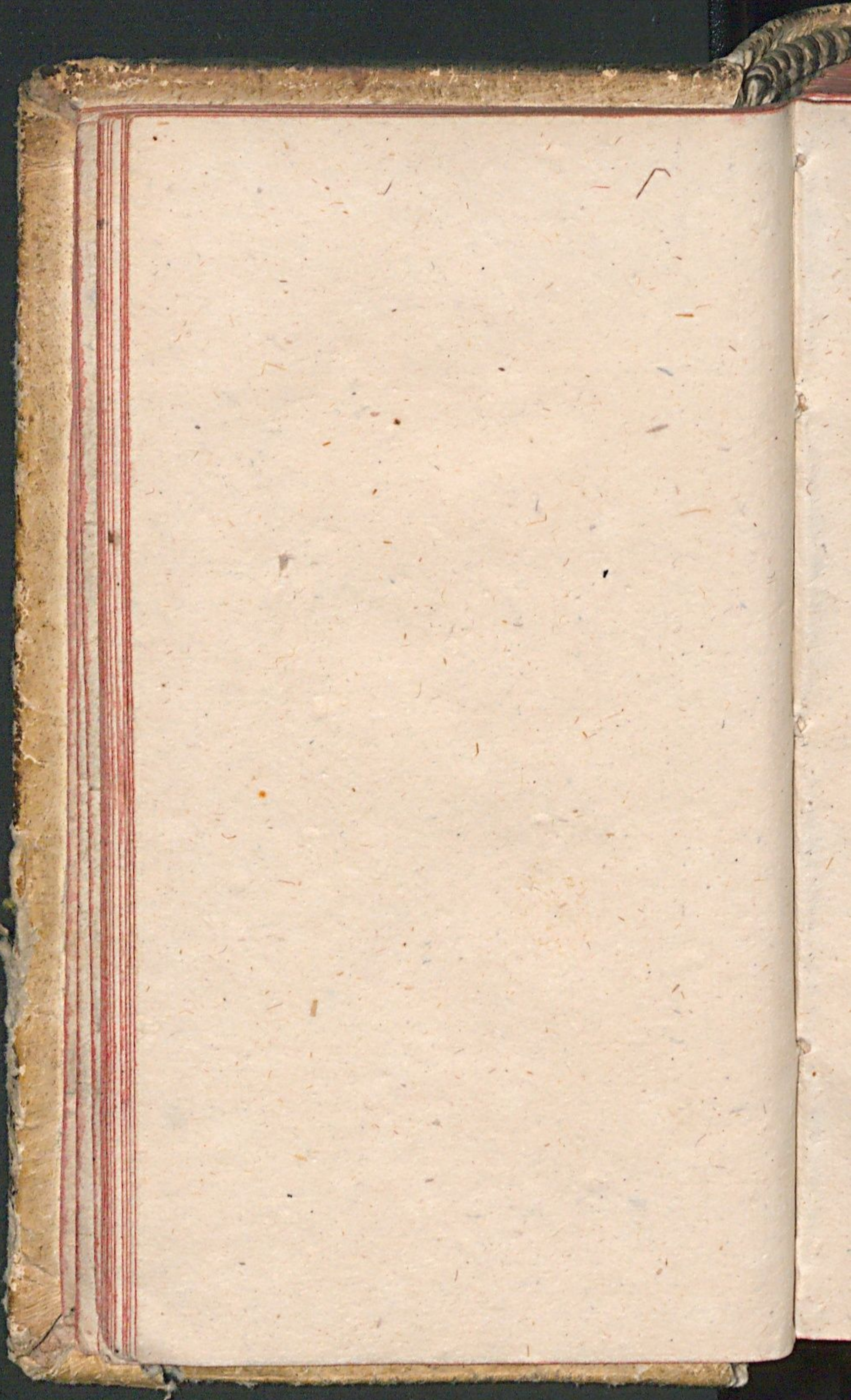

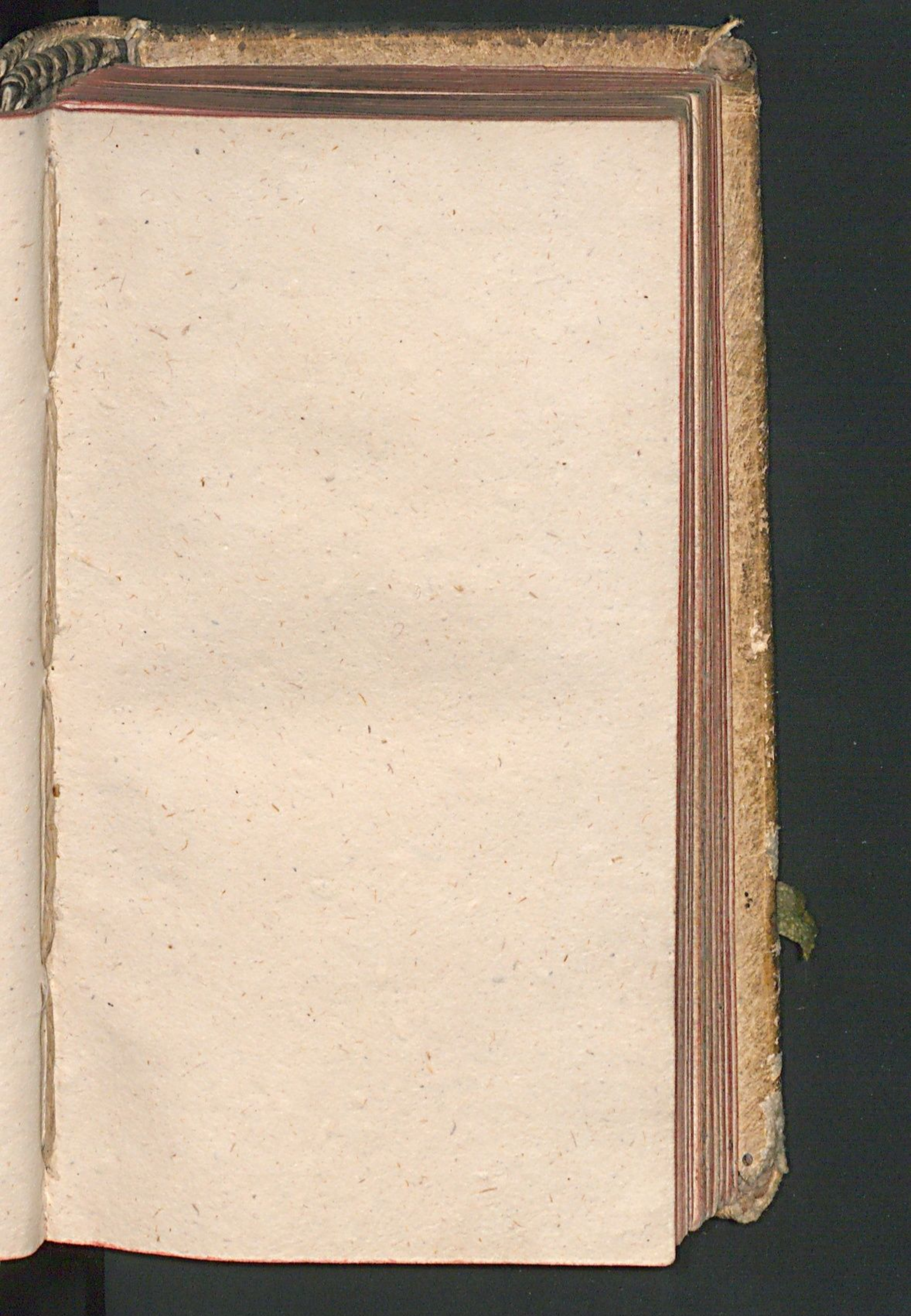

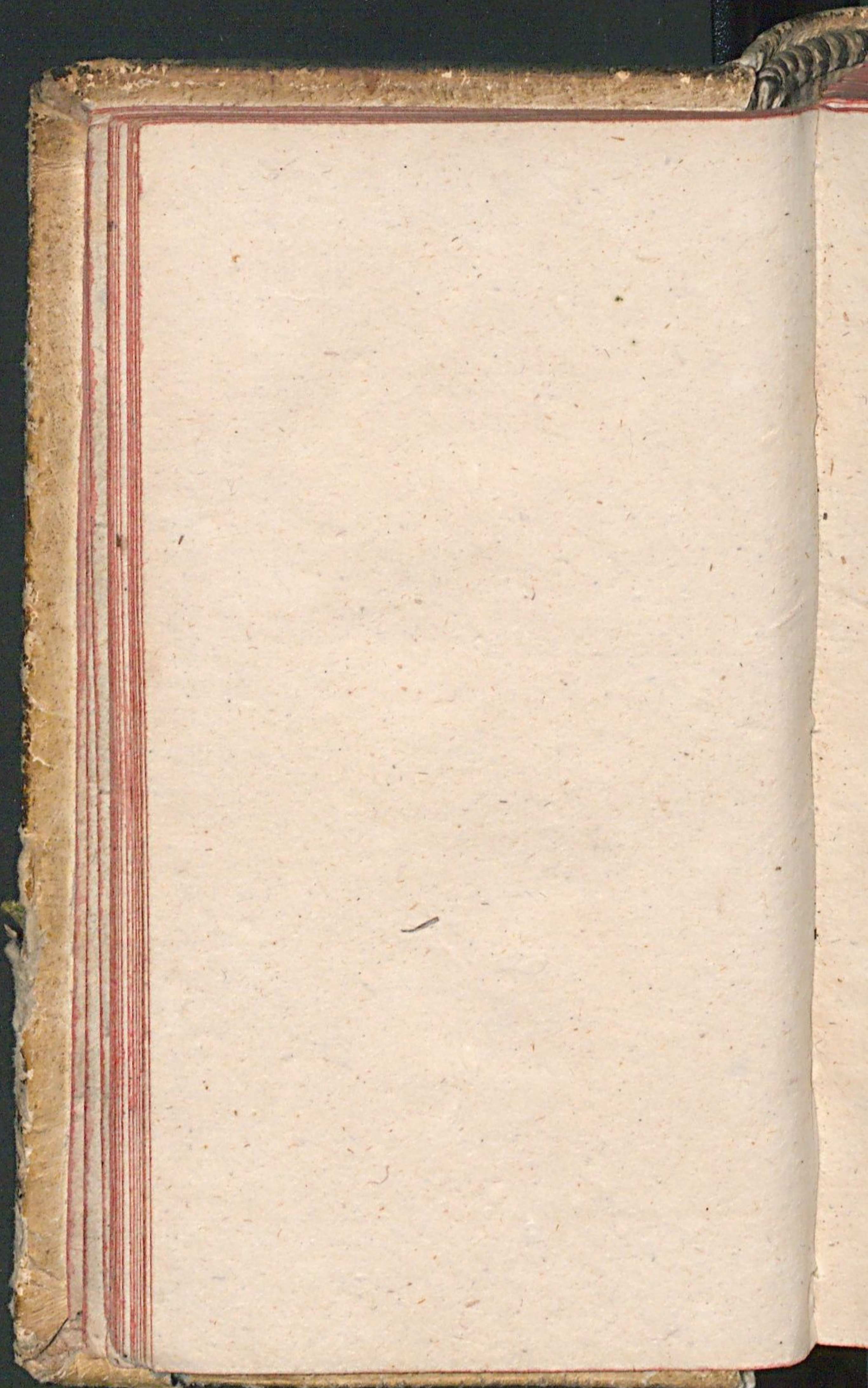

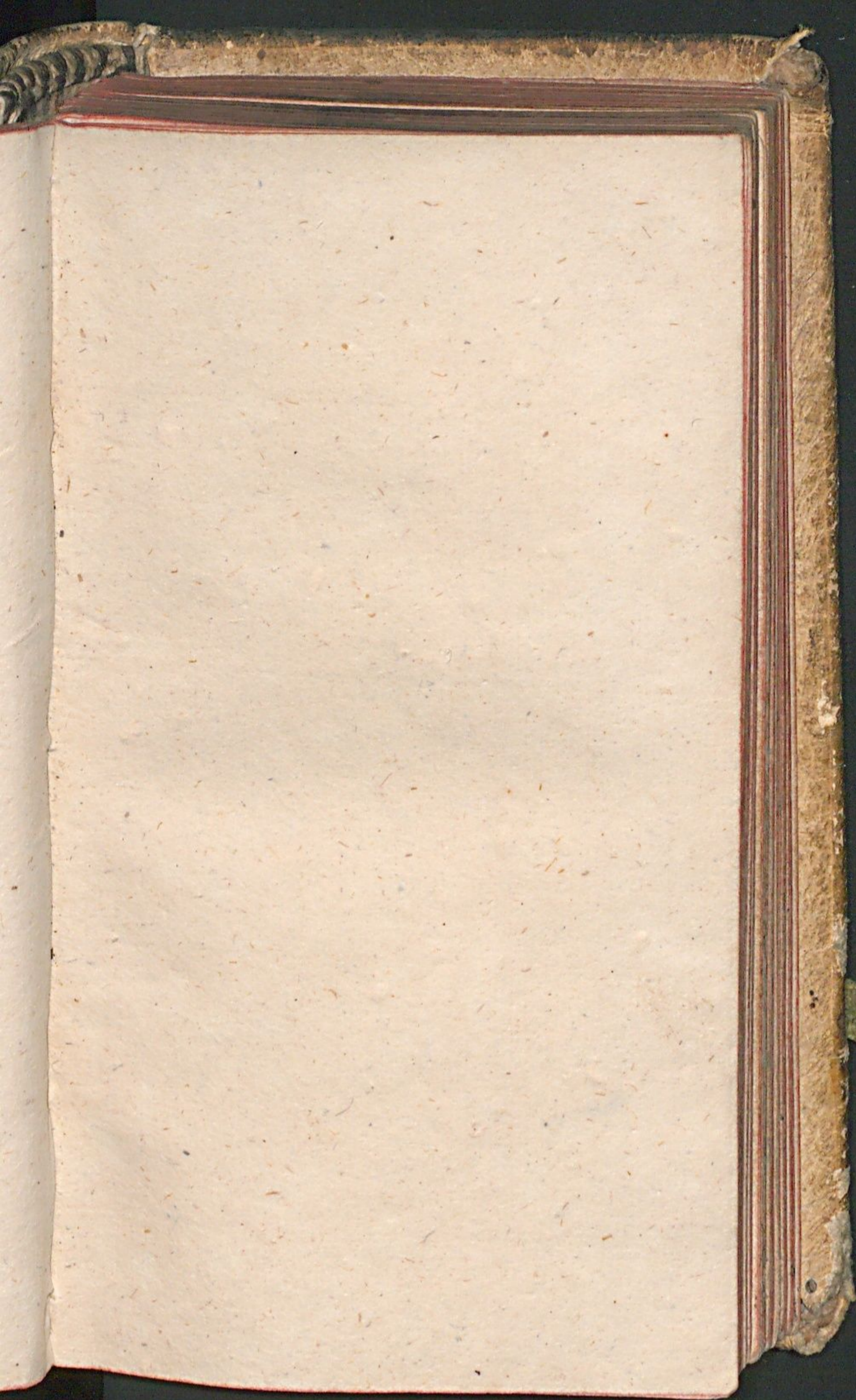

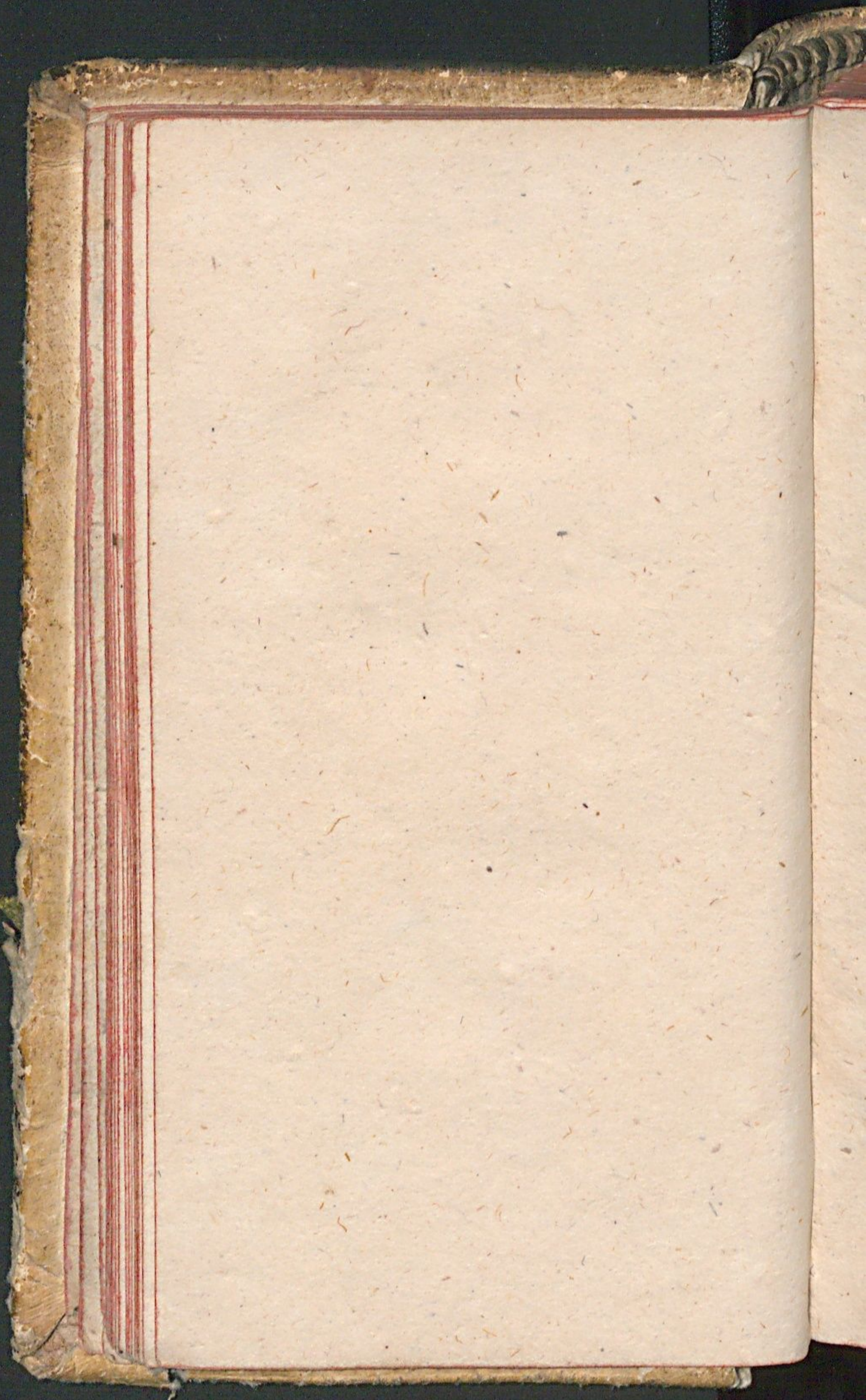

PETRI RAMI
VEROMANDUI,
Regii Professoris,
DIALECTICÆ
LIBRI DUO.

*Recens in usum Scholarum hac forma di-
stinctius & emendatiùs excusa.*

HANOVIAE
Apud Guilielmum Antonium,
MDCIV.

PETRUS RAMUS
LECTORI S.

ARCHIMEDES (Lector)
sphaera & cylindri rationem
(in cuius inventione vehe-
mentius elaborasset) sepulcro
suo incidi voluit. Et quidem si me de vigi-
liis studiisque meis interrogas, sepulchri mei
columnam e Logicae artis institutione desi-
derem. De causa voti respondebunt, pri-
mo ad artis accuratorem, libri De inuen-
tione argumentorum & eorum disposi-
tione, ad iudicandum non solum ab Ari-
stotele Organici, Rhetorici, Physici, sed a
Cicerone & Quintiliano tam multi ora-
torii: in quibus universis in duorum libel-
lorum pugnum ratione viaque contrahen-
dis omni studio diligentiaque contendi-
mus, ne qua Logica particula, cuiusquam
vel umbra illic confusa esset, cuius veritas
non hic expressa teneretur. Atque hac pri-
ma problematis Archimedei conscientia
erit. Respondebunt deinde, ad Logicae u-
sum, elegantiam, dignitatem partibus o-
mnibus explicandum, excitatae Logicis
meditationibus, cum populares Poetarum,

EPISTOLA

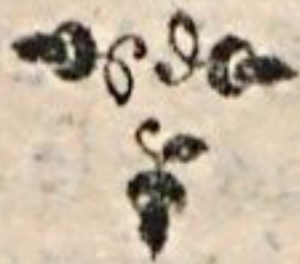
4
 Oratorum, Historicorum laudes, tum liberales & ingenua artes novi corporis nova specie sui studiosis adolescentiores, praclarisq; dotibus ornatiores & locupletiores facta: ac ne qua agrestium procorum protervia timeretur, suarum quaeque scholarum tanquam liberali custodia septa & comitata. Hac secunda problematis Archimedei conscientia erit. Testis igitur isti Logicam & veritatem & utilitatem tot dierum noctiumq; vigiliis exquisitam testati, de voti nostri causa respondebunt: teque (Lector) ut spero, commonefacient, insanam nescio quam in plerisque omnibus Europa Academiis altercandi de suis preceptis sophisticam, Logicam & veritatis & utilitatis longè dissimilem esse: teq; ad veriora & utiliora prestantissima facultatis studia premiaq; inflammabunt. Ecquid verò interea turbæ tam graves objecta, theatra scenicis probris exstructa, tribunalia judicum poenis minacia, damnatio tandem foedis ignorantia calumniq; notis infamis, è toto Philosophia regno manibus & lingua velut amputatis inaudita proscriptio, an exiguam voti nostri causam prohibebunt? Quid consecuta per Henricum Regem à iudicii tam dementis invidia liberatio, & in solidam sanctioris iudicii lau-

EPISTOLA.

cii laudē regia professio? Quid postea (cū
 logicus hic ardor in religionis causam in-
 vasisset) longē gravissima offensio, vita sa-
 lutisq; propterea tribus jam bellis civilibus
 iactatio nullā mne voti nostri causam in-
 dicabunt? imò verò etiam admonebunt,
 ut Deo optimo & maximo gratias habea-
 mus, quòd studiorum nostrorum cursum
 hoc tanquam circo agitari & exerceri, ne-
 que tamen ulla metarū conversione frangi
 voluerit. Ideoq; obtestor ut logicum lumen
 in bonis & veri percipiendi studiosis inge-
 nis accendat: cumq; ad ingenuas artes ex-
 ornandum, tum ad caelestia sacra doctrinae
 mysteria illustrandum magis ac magis au-
 geat perficiatque, ut isto in nominis sui glo-
 riam epigrammate logici epitaphii
 tabula concluda-

tur.

A 1

PETRI RAMI
DIALECTICÆ

Liber primus De inventione.

Quid Dialectica.

CAP. I.

DIALETICA est ars bene differendi, eodemque sensu Logica dicta est.

De partibus Dialecticæ, deque argumenti generibus, CAP. II.

DIALETICÆ partes duæ sunt; Inventionio & Judicium. Inventio, est pars Dialecticæ de inveniendis argumentis. Argumentum est, quod ad aliquid arguendum affectum est: quales sunt singulæ rationes, solæ & per se consideratæ. Argumentum, est artificiale aut inartificiale. Artificiale, quod ex se arguit. Est autem primum, vel á primo ortum. Primum quod est suæ originis. Estq; simplex, aut comparatum. Simplex, quod simpli-

simpliciter & absoluté consideratur:
Estq; cōsentaneum aut dissentaneum.
Consentaneum est, quod cōsentit cum
re quam arguit: Estq; consentaneum
absoluté, aut modo quodam. Absolu-
té, vt caussa & effectum.

De Efficiente, procreante & conservante,
CAP. III.

Causa est cujus vi res est. Itaq; pri-
mus hic locus inventionis, fons
est omnis scientiæ: sciriq; demum cre-
ditur, cujus caussa teneatur: ut meritò
dicatur à Poeta:

Felix, qui potuit rerum cognoscere causas.

Causa est efficiens & materia; aut
forma & finis. Efficiens, est caussa à qua
res est: cujus etsi vera genera nulla no-
bis appareant, ubertas tamen perma-
gna modis quibusdā distinguitur: Pri-
mò quod procreet aut tueatur. Ovid. *Modi cau-
sarum.*
I. de Remed.

Ergo ubi visus eris nostra medicabilis arte,

Fac monitis fugias otia prima meis:

Hac ut ames, faciunt; hac qua fecere, tuentur.

Hac sunt jucundi caussa cibusq; mali.

Otia si tollas, periere cupidinis arcus:

Contemptaq; jacent, & sine luce, faces.

*Sic pater & mater procreant: nutrix
tuetur.* 4. *Aeneid.*

*Procreans et
conservans.*

Non tibi diva parens generis, nec Dardanus author,
Perfide: sed duris genuit te cautibus horrens
Caucasus, Hyrcanaeque, admorunt ubera tigres.

Sic Romulus conditor Romanæ ur-
bis: Reges deinde reliqui, Consules,
Imperatores, tutores & conservatores
tuere.

De efficiente sola, & cum aliis,

C A P. I V.

SECUNDÓ caussa efficiens sola efficit,
Saut cum aliis: Earumque omnium
sæpe alia principalis, alia adjuvans &
ministra. 9. Æneid. Nisus avocat ab
Euryalo in se factæ cædis & culpam, &
pœnam; quia solus author fuerit:

Me me; adsum, qui feci; in me convertite ferrum.
O Rutuli; mea fraus omnis: nihil iste nec ausus,
Nec potuit

Solitaria causa cum plerisque; & prin-
cipalibus & sociis, pro Marcello variè
adhibetur. Nam bellicas laudes (ait Ora-
tor) solent quidam extenuare verbis, eas-
que detrahere ducibus & communicare
cum multis, ne propria sint imperatorum:
& certè in armis, militum virtus, locorum
opportunitas, sociorum auxilia, classes, cõ-
meatus multum juvant: maximam verò
partem, quasi suo jure fortuna sibi vendi-
cat;

*Cæsar pro
fligavit
hostes solg*

DIALECT. LIB. I. 9

cat; & quicquid est prospere gestum, id pene omne ducit suum. At verò hujus gloria, Caesar, quam es paulò antè adeptus, socium habes neminem: totum hoc, quantumcunq; est (quod certè maximum est) totum (inquam) est tuum. Nihil tibi ex ista laude centurio, nihil præfectus, nihil cohors, nihil turma decerpit: quin etiam illa ipsa rerum humanarum domina fortuna in istius se societatem gloria non offert: tibi cedit, tuã esse totam ac propriam fatetur. Instrumenta etiam in causis adjuvantibus connumerantur: quo argumento impius Epicurèus disputat, mundum nunquã esse factum. i. de Nat. Quibus enim (ait) oculis animi intueri potuit vester Plato fabricam illam tanti operis, qua construi à Deo atque edificari mundum facit? Quæ molitio? quæ ferramenta? qui vectes? quæ machina? qui ministri tanti operis fuerunt?

De efficiente per se & per accidens,

C A P. V.

TERTIÒ, causa efficiens, per se efficit, aut per accidens. Per se, quæ sua facultate efficit: vt quæ naturâ vel consilio faciunt Ventorum naturalis efficientia est i. Æneid.

A 5

*Incubere mari, totumq; á sedibus imis,
Vnâ Eurusq; ruunt, creberq; procellis
Africus: & vastos tollunt ad litora fluctus.*

Consilii exemplū est illa Ciceronis de se confessio: *Suscepto bello, Caesar, gesto etiam magna ex parte, nulla vi coactus, iudicio meo, ac voluntate ad ea arma profectus sum quæ erant sumpta contra te.*

Per accidēs efficit causa, quæ externa facultate efficit: vt in his quæ fiunt necessitate vel fortunâ. Necessitate, cum efficiens vi cogitur ad effectum: qualis est Pompejanorū excusatio. *Ab mihi quidem (ait Orator) si proprium & verum nomen nostri mali queratur, fatalis quedam calamitas incidisse videtur, & improvidas hominum mentes occupavisse, ut nemo mirari debeat humana consilia, divina necessitate esse superata.*

Fortuna est causa per accidēs, quando præter efficiētis scopum aliquid accidit. *Sic casu fortuito (ait Tullius 3. de Nat. Deorum) Pherao Iasoni profuit hostis, qui gladio vomerem ejus aperuit: quæ sanare medici non poterant. In hoc genere causarum imprudentia connumerari solet. Ovid 2. Trist.*

*Cur aliquid vidi? cur noxia lumina feci?
Cur imprudenti cognita culpa mihi est?*

Inscitæ

Inscius Actæon vidit sine veste Dianam:
 Præda suis canibus nec minus ille fuit.
 Scilicet in superis etiam fortuna luenda est:
 Nec veniam, læso numine, casus habet.

Hinc sumitur deprecatio; qualis est
 pro Ligario: Ignosce pater; erravit; lapsus
 est; non putavit; si unquã posthac. Et pau-
 ló post: Erravi; temerè feci; pœnitet; ad cle-
 mentiam tuam confugio; delicti veniam
 peto; ut ignoscas oro. Fortunę auté no-
 men ignoratio caussarũ confinxit: cùm
 enim aliquid præter consilium spemq;
 contigerit, Fortuna vulgò dicitur: nec
 incitè Juvenalis;

*Impri-
dentia.*

Nullum numen abest, si sit prudentia: sed te
 Nos facimus, Fortuna, deam, calog, locamus.

De Materia, CAP. VI.

Materia, est caussa ex qua res est.
 Hoc argumẽto ficto, apud Ovid.
 2. Metam. Solis domus auro, pyropo,
ebore, argento componitur.

*Regia Solis erat sublimibus alta columnis,
 Clara micante auro flammisq; imitante pyropo:
 Cujus ebur nitidum fastigia summa tegebat:
 Argenti bifores radiabant lumine valva.*

Cæsar 1. bel. civil. Imperat militibus
 Cæsar, ut naves faciant, cujus generis eum
 superioribus annis usus Britannia docue-

rat: carina primùm ac statumina ex leui materia fiebant, reliquum corpus navium viminibus contextum, coriis integebatur.

De Forma, C A P. VII.

CAusæ primum genus ejusmodi est, in efficiente & materia: secundum sequitur, in forma & fine. Forma, est causa, per quam res est, id quod est: id- eoq; hinc à cæteris rebus distinguitur: & forma simul cum re ipsa ingeneratur. Anima rationalis, est forma hominis: quia per eam homo est homo, & à cæteris omnibus naturis distinguitur. Geometricarum figurarum, in triangulis, quadrangulis sua forma est. Phisicarum rerum, cæli, terræ, arborum, piscium sua forma est. Unde præcipua rerum ut natura est, sic erit explicatio, si possit inveniri: ut in artificiosis rebus facilius occurret. Cæsar 7. Muri autem omnes Gallici hæc, ferè forma sunt: traves directæ perpetuæ in longitudinem, paribus intervallis distantes inter inter se binos pedes, in solo collocantur: hæc revincuntur introrsus & multo aggere vestiuntur. ea autem, quæ diximus, intervalla grandibus in fronte saxis effarciuntur. His collocatis & coagmentatis alius insuper ordo adjici-

Essentia
lis

Acciden-
talis

adjicitur, ut idem illud intervallum servetur, neq; inter se contingant trabes: sed paribus intermissa spatiis, singula singulis saxis interjectis arcte contineantur: sic deinceps omne opus cōtextitur, dum justa muri altitudo expleatur: hoc cū in speciem varietatemq; opus deforme non est, alternis trabibus ac saxis, quæ rectis lineis suos ordines servant: tum ad utilitatem & defensionem urbium summam habet opportunitatem: quod & ab incendio lapis, & ab ariete materia defendit: quæ perpetuis trabibus pedes quadragenos plerunque introrsus revincta neq; perrumpi, neque distrahi potest. Sic forma Virgiliani portus explicatur Æneid. I.

Est in secessu longo locus: insula portum

Efficit objectu laterum, quibus omnis ab alto

Frangitur, inq; sinus scindit sese unda reductos.

Hinc atq; hinc vasta rupes, geminique minantur

In calum scopuli, quorum sub vertice late

Æquora tuta silent: tum sylvis, scena coruscis

Desuper, horrentiq; atrum nemus imminet umbras

Fronte sub adversa scopulis pendentibus antrum.

Intus aqua dulces, vivoq; sedilia saxo,

Nympharum domus: hic fessas non vincula naves

Vlla tenent: unco non alligat ancora morsu.

De Fine, C A P. VIII.

Finis est causa, cujus gratiâ res est.

Physicis rebus finis homo propo-

rus est: homini Deus. Omnium artium
est aliquod summum bonū & finis ex-
tremus: ut Grammaticæ, bene loqui:
Rhetoricæ, bene dicere: Logicæ, bene
differere. Juno i. Æneid. connubii finē
assumit, cūm Æolo Deiopejā pollice-
tur, solatii scilicet prolisq; gratia:

Sunt mihi bis septem præstanti corpore Nymphae

Quarum, quæ forma pulcherrima, Deiopejam

Connubio jungam stabili, propriamq; dicabo,

Conquiritur: Omnes ut tecum meritis pro talibus annos

nis: Exigat, et pulchra faciat te prole parentem.

tao, 1920

*lis procer
vati*

In defensione Ligarii Cicero Tube-
 ronem accusatorem urget, cūm armō-
 rum contra Cæsarem susceptorum fi-
 nem premit. Et certé (ait) contra ipsum
 Cæsarem est cōgressus armatus. Quid enim
 Tubero tuus ille districtus in acie Pharsa-
 lica gladius agebat? cuius latus ille mucro
 petebat? quis sensus erat armorum tuorū?
 qua tuamens? oculi? manus? ardor ani-
 mi? quid cupiebas? quid optabas?

De Effectus, C A P. IX.

Effectum est, quòd é caussis existit.
 Sive igitur gignatur, sive corrup-
 patur; sive modo quolibet moveatur
 quidlibet; hic motus & res motu fa-
 cta, effectum dicitur. Hujus loci sunt
 laudes & vituperationes, quarum ple-
 ni sunt

ni sunt libri sacri & profani. Æneid. 6:
facta variorum populorum comparā-
tur ad nominis Romani laudem:

Excudent alii spirantia mollius æra;

Credo equidem ducent vivos de marmore vultus;

Orabunt causas melius, calig. meatus

Describent radio, & surgentia sidera dicent.

Tu regere imperio populos, Romane, memento;

Hæ tibi erunt artes, paciꝫ imponere morem:

Parcere subjectis, & debellare superbos.

Huc dicta scriptaq; referenda sunt.

Pericles & Hortensius benedicendi lau-
de celebrantur; eodemque argumente

Demosthenes & Cicero, etiã bene scri-
bendi. Ad hunc locum referuntur con-

silia & deliberationes, etiam si omnino

ad exitum perductæ non fuerint. Par-

meno & Philotas morte mulctati sunt,

quia conjurationis in Alexandrum ef-
sent suspecti: ut Curtius & Arrianus

meminerunt. De Lentulo & Cethego

aliisq; Catilinæ popularibus, Romani
Senatus iudicio supplicium sumptum

est. Sunt etiam effecta virtutum & vi-

tiorum. Horatius hoc modo ebrieta-

tis effecta describit:

Quid non ebrietas designat? operta recludit,

Spes jubet esse ratas, in prælia trudit inermem:

Sollicitis animis onus eximit, ac docet artes.

Fœcundi calices quem non fecere disertum?

Contracta quem non in paupertate solutum?

De subiecto, C A P. X.

Argumentum modo quodam cō-
sentaneum succedit, ut subiectum
& adjunctum. Subiectum, est cui ali-
quid adjungitur. Anima, est subiectum
scientiæ, ignorantæ, virtutis, vitii: quia
hæc præter essentiam accedunt; cor-
pus, sanitatis, morbi; roboris, infirmi-
tatis; pulchritudinis, deformitatis.
Homo, subiectum est divitiarum, pau-
peratis: honoris, infamiæ: vestitus,
comitatus. Locus, est subiectum rei lo-
cate. Sic Philosophi divinis entibus, li-
cet parte & magnitudine carentibus,
attribuunt locum. Sic Geometræ locū
lociq; differentias in rebus Geometri-
cis. Sic Physici multo etiam diligentius
in reb. physicis considerant: in mundo,
in elementis simplicibus, in rebus cō-
positis. Sic Virgilius in Georgicis saum
quemque propositis rebus locum deli-
gendum admonet: vt segetibus, arbor-
ibus, vitibus, pascuis:

*At prius ignotum ferro quam scindimus aquor,
Ventos & varium cæli prædiscere morem
Cura sit, ac patrios cultusq; habitusq; locorum:
Et quid quæq; ferat regio, & quid quæq; recuset.
Hic segetes, illic veniunt felicius uva:
Arborei foetus alibi, atq; injussa virescunt
Gramina —————*

Sensu-

Sensilia sensuum, & res virtutibus ac
vitiis propositæ, subjecta viriorum &
virtutum hoc modo nominantur. Co-
lor est subjectum visus; sonus, subjectum
auditus: quia hi sensus in his sensilib.
occupantur & exercentur. Virtutes &
 vitia declarantur in Ethicis hoc argu-
 mento: temperantia & intemperantia
 voluptate; magnanimitas & ignavia
 periculo; liberalitas & avaritia divi-
 tiis. Sic res numerabilis, Arithmetica:
 mensurabilis (ut ita dicam) Geometria
 subjicitur. Ejusmodi subjecto Cicero
 2. Agrar. disputat, inter Campanos nul-
 lam contentionem esse; quia nullus sit
 honor. *Non gloria cupiditate (ait) effere-*
bantur, propterea quod ubi honos publice
non est, ibi cupiditas gloria esse non potest:
non contentione. nec ambitione discordes;
nihil enim supererat, de quo certarent, ni-
hil quod contra peterent; nihil ubi disside-
rent. Eodem argumento à Propertio
 dictum est:

Navita de ventis, de tauris narrat arator:

Enumerat miles vulnera, pastor oves.

De adjuncto, C A P. XI.

A Djunctum est, cui aliquid subjici-
tur: quod argumentum et si subje-

Et est levius, attamen est copiosius & frequentius. Itaque de ejusmodi signis ait Ovid. 2. de Remedio:

*Forſitan hec aliquis (nā ſunt quoq;) parva vocabit:
Sed qua non profunt ſingula; multa juvant.*

Animi corporisq; & totius hominis bona & mala, quæ dicuntur, adjuncta ſunt animi, corporis, hominis: Deniq; quicquid ulli ſubjecto extrinſecus accidit, adjunctum ejus eſt. Ut autem locus eſt in ſubjectis; ſic tempus eſt in adjunctis; duratio nempe rerum, præterita, præſens, futura: omninoq; qualitates ſubjectis præter cauſas adjunctæ: ſive propriæ ſint, quæ omni, ſoliq; ſubjecto ſemper conveniunt; ut homini riſus; equo, hinnitus; cani, latratus: ſive communes, quæcunq; non ſunt e modo propriæ. Hoc genere argumenti Fannium Chæream Cicero pro Roſcio Comædo cavillatur: Nonne ipſum caput & ſupercilia illa penitus abraſa, olere malitiam, & clamitare calliditatem videntur? Nonne ab imis unguibus uſq; ad verticem ſummum (ſi quam conjecturam affert homini tacita corporis figura) ex fraude, fallaciis, mendaciis conſtare totus videtur? qui idcirco capite & ſuperciliis ſemper eſt rasiſ, ne pilum ullum viri boni habere

habere dicatur. Sic Martialis 2. lib. Zoilum ludit:

*Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine luscus:
Rem magnam praestas, Zoile, si bonus es.*

Sic vestitus & comitatus res adjunctae sunt: quo circumstantiae genere Dido venatum proficiscens, magnifice 4 Aeneid depingitur:

*Oceanum interea surgens aurora reliquit,
It portis jubare exorto delecta Juventus:
Retia rara, plaga, lato venabula ferro;
Massyliq; ruunt equites, & odora canum vis.
Reginam thalamo cunctantem, ad limina prius
Pænorum expectant: ostrog; insignis & auro
Stat sonipes, ac frena ferox spumantia mandit.
Tandem progreditur magna stipante caterva,
Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo,
Cui pharetra ex humero, crines nodatur in aurum:
Aurea purpuream subnectit fibula vestem.*

Est verò adjunctorum ad subiecta, quibus occupantur, usus item magnus. Hoc argumento Plato miseras ciuitates auguratur, quæ medicorū & iudicum multitudine indigeant: quia multam quoq; & intemperantiam & iniustitiam in ea civitate versari necesse sit.

Sed consentaneorum categoria sic est, unde quidvis alteri consentaneum, vel idem vel unum dici possit: omnesq; modi unitatis, & ut ita dicam, idētitatis, huc sunt tāquam ad primos & simplices fontes referendi.

De Diversis, C. A. P. XII.

Argumentum primum consentaneum expositum est: Dissentaneum sequitur, quod à re dissentit: sunt autem dissentanea inter se equè manifesta, alterumq; ab altero æqualiter arguitur: tamen si sua dissensione clariùs elucescant. Dissentanea sunt diuersa vel opposita. Diuersa sunt dissentanea, quæ solâ ratione dissentiunt. Quo de genere sunt illa frequentissima: Non hoc, sed illud: Quamquam, Tamen. Pro Pompejo: Non victoriam, sed insignia victoria reportarunt. Quid. 2. de Arte: Non formosus erat, sed erat facundus Vlysses.

Note
2. Aeneid. Hic Priamus, quamquam in mediâ iam mortè tenetur:

Non tamen abstinuit. ———

Paulò secus in Eunucho:

*Nam si ego digna hac contumelia
Sum maxime; at tu indignus qui faceres tamen.*

Item alia aliusmodi. Pro Lig. *Scelus tu illud vocas Tubero? cur? isto enim nomine illa adhuc caussa caruit. Alii enim errorem appellant, alii timorem: qui durius, spem, cupiditatem, odium, pertinaciam; qui grauissimè, temeritatem: scelus, prater te adhuc nemo.*

De

De Disparatis, CAP. XIII.

Opposita sunt dissentanea, quæ ratione & re dissentiunt. itaq; eidẽ attribui, secundum idem, & ad idem, & eodem tempore nõ possunt. Sic Socrates albus & ater non potest eadem parte esse: pater & filius ejusdem: sanus & æger eodẽ tempore: At albus esse potest alia parte & ater alia: pater hujus, filius illius: sanus hodie, cras æger. Itaque ex altero affirmato alterum negatur. Opposita sunt disparata, aut contraria: Disparata sunt opposita, quorũ unum multis pariter opponitur: vt, viride, cineraceum, rubrum, media sunt inter album & nigrum, quæ singula extremis, & inter se disparata sunt. Sic liberalitas & avaritia inter se disparantur. Sic homo, arbor, lapis, & ejusmodi res infinitæ disparantur: nec eadem res potest esse homo, arbor, lapis. Virgil. 1. Æneid. hoc argumento disputat: *O quam te memorẽ virgo? namq; haud tibi vultus Mortalis; nec vox hominem sonat: o dea certè.*

De Relatis, CAP. XIV.

Contraria sunt opposita, quorum Cunũ unitatũ opponitur: suntq;

affirmantia aut negantia. Affirmantia, quorum utrumq; affirmat, ut relata & aduersa. Relata, sunt contraria affirmantia, quorum alterum cōstat é mutua alterius affectione: atque inde nominata sunt *relata*: ut, pater qui filium habet: & filius qui patrem habet: & ob hanc mutua relationis causam, relata dicuntur simul esse naturâ, ut qui alterum perfecté norit, norit & reliquum. Pro Marc. *Ex quo profectó intelligis, quanta in dato beneficio sit laus, cum in accepto tanta sit gloria.* Martialis in Sossibianum lib. i.

*Tum seruum scis te genitum blandeq; fateris,
Cum dicis dominum, Sossibiane, patrem.*

Sic apud Quintilianum lib. 5. cap. 10. *Si portorium Rhodiis locare honestum est; & Hermacreonti cōducere. Quomodo & in Oratore perfecto Tullius: Num igitur est periculum (ait) nequis putet in magna arte & gloriosa turpe esse docere alios id, quod ipsi fuerit honestum discere? Studium veró quoddam, suum Cicero é relatis illis in Oratore prodidit: Jam illa (inquit) matura: uxor generi, noverca filii, filia peltex. Quod idem in ferrea ætatis descriptione Ovidius apertius affectauit i. Metamorph.*

Non

— Non hospes ab hospite tutus,
 Non socer à genero, fratrum quoque gratia rara est.
 Imminet exitio vir conjugis; illa, mariti;
 Lurida terribiles miscent aconita noverca:
 Filius ante diem patrios inquirat in annos.

Atqui argumentum talis relationis contrariū nihil habet, imò arguit mutuas causas: ut, sum tuus pater; tu es igitur meus filius. at cū dico, sum tuus pater, nō igitur sum tuus filius; tum contraria verē sunt.

De Adversis, C A P. XV.

Adversa sunt contraria affirmantia, quæ inter se velut è regione perpetuò adversantur. Æneid. II.

Nulla salus bello; pacem te poscimus omnes.

Sic albor & nigror, calidum & frigidum, virtus & vitium opponuntur. Parad. 2. contra Epicureos: Illud tamen arctè tenent, accuratèq; defendunt, voluptatem esse summum bonum: quæ quidem mihi vox pecudum videtur, non hominum. Tu cū tibi sive Deus, sive mater (ut ita dicam) rerum omnium natura dederit animum, quo nihil est prestantius, neq; divinius: sic te ipse abicies ac prosterres, ut nihil inter te, atq; inter quadrupedē interesse putes? Pecudem & hominē adversa Cicero opposuit: voluptas pecu-

dis bonum est ; non igitur hominis.
Sic libertas & servitus, apud Tibullum
2. lib.

*Sic mihi servitium video dominamq; paratam :
Tu mihi libertas illa paterna vale.*

*Pro Marc. Nunquam enim temeritas
cum sapientia commiscetur, nec ad consili-
um casus admittitur.*

De contradicentibus, CAP. XVI.

Contraria negantia sunt, quorum
alterum ait, alterum negat idem :
eaq; sunt contradicentia, aut privan-
tia. Contradicentia sunt contraria ne-
gantia, quorum alterum negat ubiq; ;
ut, justus, non justus : animal, non ani-
mal : est, non est, sunt contradicentia.
Sic in defensione Murenæ contradici-
tur sententiis Catonis & Ciceronis : il-
lius Stoici ; hujus, Academici. Dialo-
gus est his verbis : *Nihil ignoveris : imò
aliquid, non omnia. Nihil gratia caussa fe-
ceris : imò ne resistito gratia, cùm officium
& fides postulabit. Misericordia commotus
ne sis ? etiam in dissolvenda severitate, sed
tamen est aliqua laus humanitatis. In sen-
tentia permaneto : enim vero nisi sententia
alia vicerit melior.* Martialis lib. 1.

Bella

Bella es, novimus: & puella, verum est:

Et dives, quis enim potest negare?

Sed dum te nimium, Fabulla, laudas:

Nec dives, neq; bella, nec puella es.

Cicero I. Tusc. cogit hoc argumento Atticum Epicureum fateri mortuos miseros non esse, si omnino nulli sint, ut Epicurei credebant. Jam malle (ait) Cerberum metueres, quam ista tam inconsiderate diceres. Atticus. Quid tandem? Marcus. Quem esse negas, eundem esse dicis? Ubi est acumen tuum? cum enim miserum esse dicis, tum eum qui non sit, esse dicis. Tum post longam disputationem Atticus ait: Age, jam concedo non esse miseros qui mortui sunt: quoniam extorsisti, ut faterer, qui omnino non essent, eos ne miseros quidem esse. Sic Terentianus Phædria Dori Eunuchi dictum elevat, quod affirmasset prius, post inficiaretur:

Modo ait, modo negat.

De privantibus, CAP. XVII.

Privantia sunt contraria negantia, quorum alterum negat in eo tantum subjecto, in quo affirmatum suapte natura inest. Atque hic affirmatum, dicitur habitus; negatum autem, privatio. Sic motus & quies. Sic ebrius & sobrius: Martial. lib. 3.

Ebrius es: nec enim faceres hæc sobrius unquam.
 Sic cæcum esse, & videre. Pro Cælio:
Existat igitur ex hac familia aliquis, ac potissimum cæcus ille: minimum enim dolorem capiet, qui istam non videbit. Sic pauper & dives opponuntur apud Martialem lib. 5.

*Semper eris pauper, si pauper es, Emiliane:
 Dantur opes nullis nunc, nisi divitibus.*

Talia sunt mors & vita in Miloniana:
Hujus mortis sedetis ultores, cujus vitam si putetis per vos restitui posse, nolitis? Item tacere & loqui. i. Catil. Quid expectas auctoritatem loquentium, quorum voluntatem tacitorum perspicis? Pro Marc. Doleo, cum respub. immortalis esse debeat, eam in unius mortalis anima consistere. Sed dissentaneorum categoria sic est; unde quidvis ab altero differre quolibet modo possit.

De Paribus, C A P. XVIII.

Argumenta simplicia ita fuerunt in consentaneis & dissentaneis: comparata sunt, quæ inter se comparantur: quæ tamen ipsa comparationis natura æquæ nota sint, attamen alterum altero alicui notius & illustrius esse potest: sæpeque notis brevius indicantur; aliquando par

30 partibus plenius distinguuntur: quæ
Propositio, Redditioq; nominantur: atque
 omnino comparata etiam ficta arguunt
 fidemque faciunt. Comparatio est in
 quâtitate vel qualitate: *Quantitas*, quâ
 res comparatæ quantæ dicuntur. Estq;
 parium vel imparium. Paria sunt, quo-
 rum est una quantitas: Argumentum i-
 gitur paris est, cum par explicatur à pa-
 ri; ejusq; notæ sunt par, æquale, æquare,
 idem, quod, tam, quàm; tantó, quantó,
 tot, quot, & non magis, non minus. Vir-
 gil. *Æneid* 2.

— *Par levibus ventis.*

Æneid 3. *Et nunc equali tecum pubesceret ævo.*

Æneid 6. *En hujus nate auspiciis, illa inclyta Roma
 Imperium terris animos æquabit olympo.*

Propositio deinde *redditioq;* distin-
 guuntur. 4 *Cat. Cujus res gesta atq; virtu-
 tes iisdem, quibus solis cursus, regionibus ac
 terminis continentur. Æneid* 4.

Tam ficti praviq; tenax quàm nuntia veri.

Catull. *Tantó pessimus omnium poeta:*

Quantó tu optimus omnium patronus.

Ovid 5. *Trist.*

Litora quot conchas, quot amœna rosaria flores;

Quotq; soporiferum grana papaver habet:

Silva feras quot alit, quot piscibus unda natatur:

Quot tenerum pennis æra pulsat avis:

Tot premor adversis: quæ si comprehendere coner,

Icaria numerum dicere coner aqua.

9. Philip. Neq₃ enim ille magis juris consultus, quám iustitia fuit: Itaq₃ qua proficiscabantur á legibus & á jure civili, semper ad facilitatem & equitatemq₃ referebat: neq₃ constituere litium actiones malebat, quám controversias tollere Ovid. 2. de Arte:

Non minor est virtus quám querere parta tueri.

Pro Mur. Paria cognosco esse ista in L. Murana, atque ita paria, ut neq₃ ipse dignitate vinci potuerit, neque te dignitate superavit. 2. Philip. Quorú facinus cõmune, cur non eorum prada communis? Ter. in Adel.

Quando ego non curo tuum, ne cura meum.

Hujus veró loci sunt consecretaria illa & contrariis quidem orta, sed pariú colatione tractata: ut Martialis illud:

*Tum servum scis te genitum, blandeq₃ fateris,
Cúm dicis dominum, Sosibiane, patrem.*

Ovid. 1. Fast.

*In pretio pretium nunc est, dat census honores,
Census amicitias: pauper ubiq₃ jacet.*

Ex adversis sunt frequentiora. Cic. pro Sylla: Neque veró quid mihi irascere, intelligere possum. Si quód eum defendo, quér tu accusas: cur tibi quoque ipse non succenseo, qui accuses eum, quem ego defendo? Inimicum, inquis, accuso meum: & amicum (inquam) ego defendo meum. Sic 5. Tusc. Quod cúm fateantur satis magnam vim esse in vitis ad miseram vitam, nonne faten-

desse

dum est eandem vim in virtute esse ad beatam vitam? Contraria enim contrariorum sunt consequentia. Sic interdum lacesciti par pari reponimus: qualis est Ecl. 3. apud Virgilium contentio pastorum: Damoetæ, primò hoc ænigma proponentis;

*Dic quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo)
Tres pateat cali spatium, non amplius, ulnas.*

Et Menalce alterum ænigma reponentis;

*Dic quibus in terris inscripti nomina regum
Nascantur flores, & Phyllida solus habeto.*

Paria verò ficta sunt illa apud Æschinem Socraticum, quibus demonstrat Socrates cum Xenophontis uxore & cum Xenophonte ipso Aspasia locutam. Dic mihi quæso Xenophontis uxor, si vicina tua melius habeat aurum quàm tu habes, utrum illius, an tuum malis? Illius, inquit. Et si vestem, & ceterum ornamentum muliebri pretii majoris habeat, quàm tu habes, tuàmne an illius malis? Illius verò respondit. Age verò, si virum illa meliorem habeat, quàm tu habes, an illius malis? Hic mulier erubuit. Aspasia autem cum ipso Xenophonte sermonem instituit: Quæso, inquit, si vicinus tuus meliorem equum habeat quàm tuus est, tuàmne equum malis an illius? Illius, inquit. Quod si me-

liorem fundum habeat, quàm tu habes, utrum tandem illius malis? Illius, inquit, meliorem, scilicet. Quòd si uxorem meliorem habeat, quàm tu habes, utrum illius malis? Arque hic Xenophon quoq; ipse tacuit.

De Majoribus, C A P. XIX.

Imparia sunt, quorum quantitas non est una. Impar est majus aut minus. Majus est, cujus quantitas excedit. Propriæ notæ sunt hujus rationis: Non solum, sed etiam: Malo hoc, quàm illud; plusquàm: item per comparationem Grammaticam. Cicero pro Muræna;

Tollitur é medio —

non solum ista verbosa simulatio prudentiæ, sed etiam illa domina rerum,

— sapientia: vi geritur res:

Spernitur orator —

non solum odiosus in dicendo, aut loquax, verum etiam

— bonus, horridus miles amatur.

Hinc sumitur logica quædam gradatio, climaci rhetorico interdum cõjuncta. Pro Milone: Neque verò se populo solum, sed etiam Senatui tradidit: neq; Senatui modò, sed etiam publicis presidis & armis: neq; his tantum, verum etiam ejus potesta-

restati, cui Senatus totam Rempub. omnem
Italia pubem, cuncta populi Romani arma
commiserat. Juvenalis Satyr, 8. adversus
gloriosum nobilem:

Malo pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis
Æacida similis, Vulcaniaq; arma capessas;
Quam te Thersita similem producat Achilles.

Pro Marc. Plus admirationis habitura
quàm gloria. Æneid. 1.

O soci (neq; enim ignari sumus ante malorum)
O passi graviora: dabit Deus his quoq; finem.

Cic. pro Mur. Noli tam esse injustus, ut
cùm tui fontes vel inimicis tuis pateant, no-
stros rivulos etiam amicis putes clausos esse
oportere. Hinc illa gradatio est, sine cli-
mace Rhetorico apud Terent.

Thr. Magnas verò agere gratias Thais mihi?

Gn. Ingentes. Thr. Ain tu? Lata est?

Gn. Non tam ipso quidem Dono, quàm abs te da-
tum esse: id verò serio Triumphat.

Ficta verò majora etjam plurimùm
valent. Terent. Heaut.

Satrapes si fiet

Amator, nunquam sufferre ejus sumptus queat,
Nedum tu possis. s. Æneid.

Magnanime Ænea, non si mihi Iupiter auctor

Spondeat, hoc sperem Italiam contingere calo;

Mutati transversa fremunt, & vespere ab atro

Consurgunt venti, atq; in nubem cogitur aer.

Nec nos obniti contra, nec tendere tantum,

Sufficimus.

De Minoribus, CAP. XX.

Minus est, cujus quātitas exceditur. Minus autem sæpe indicatur propriis notis, ut non solum, sed ne: potius hoc, quā illud: cū, tum: item per Grammaticam comparationem: deniq; per negationem parium. Cic. 2. Catil. *Nemo non modō Roma, sed ne ullo in angulo totius Italiae oppressus are alieno fuit, quem non ad hoc incredibile sceleris fœdus asciverit.* 1. Catil. *Ut exul potiūs tentare, quā consul vexare Rempub. possis.* 2. Agr. *Qua cūm omnibus est difficilis & mala ratio, tū verō mihi prater ceteros.*

Ovid. 3. de Trist.

*Savior es tristi Busiride, savior illo
Qui falsum lento torruit igne bovem.*

Ovid. 1. Remed.

*Vt corpus redimas, ferrum patieris & ignes;
Arida nec sitiens ora levabis aqua.*

*Vt valeas animo, quicquam tolerare negabis?
At pretium pars hæc corpore majus habet.*

Atque hujus ejusdem speciei sunt hæc formulæ, quæ fiunt negatione parium. Philippica 9. *Omnes ex omni atate qui in hac civitate intelligentiam juris habuerint, si unum in locum conferantur, cum Servio Sulpitio non sunt conferendi.* Cat. 2. *Quamquam illi qui Catilinam Massiliam ire dicitant,*

etitant, non tam hac queruntur quam venerentur. Pro Muræna: Quod enim fretum, quem Euripum tot motus, tantas, tam varias habere putatis agitationes fluctuum: quantas perturbationes, & quantos aestus habet ratio comitiorum? Aliquando nota nulla est. Pro Marcel. Tantum abes á perfectione maximorum operum, ut fundamenta, qua cogitas, nondum jeceris. Pro Archia: Saxa & solitudines voci respondent: bestia saepe immanes cantu flectuntur atque consistunt: nos instituti rebus optimis, non poetarum voce moveamur? 7. Ver. Gradatio illa est á minoribus. Facinus est, vincire civem Romanum: scelus, verberare: propé parricidium, necare: quid dicam, in crucem tollere? Finguntur etiam minora. Virgil. Ecl. 1.

Ante leves ergo pascentur in aethere cervi,

Et freta destituent nudos in littore pisces:

Ante pererratis amborum finibus, exul

Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrim,

Quam nostro illius labatur pectore vultus.

2. Philip. O rem non modó visu foedam, sed etiam auditu! Si inter cenam in tuis immanibus illis poculis hoc tibi accidisset, quis non turpe duceret? in coetu veró populi Romani negotium publicum gerens, magister equitum, cui ructare turpe esset, is vo-

*mens frustis esculentis vinum redolentibus,
gremium suum & totū tribunal implevit.*

De Similibus, C A P. XXI,

ADhuc comparatio in quātitate fuit, sequitur comparatio in qualitate, quā res comparatæ quales dicuntur: nēpe similes aut dissimiles. Similia sunt, quorum est eadem qualitas: similitudo proportio dicitur, ut similia proportionalia. Notæ similitudinis quæ uno verbo concluditur, sunt, Similis, Effigies, More, Instar, Tanquam, Sicuti: tum negatio dissimilitudinis, Haud secus, non aliter. i. *Æneid.*

Os humerosq; Deo similis —

9. Phil. *Quanquam nullum monumentum clarius Servius Sulpicius relinquere potuit, quā effigiem morum suorum, virtutis, constantia, pietatis, ingenii, filium. i. Trist.*

*Namq; ea vel nemo, vel qui mihi vulnera fecit,
Solut Achilleo tollere more potest.*

In Pi. Unus ille dies mihi quidem instar immortalitatis fuit, quō in patriam redii. Ver. i. Sed repente ē vestigio ex homine, tanquam aliquo poculo Circeo, factus est verres. Pro Pompejo: Itaque omnes quidem nunc in his locis Cn. Pompejum sicut aliquē
not.

non ex hac urbe missum, sed de caelo delapsum intuentur. 3. Æneid.

Haud secus ac iusti, faciunt —

Terentius in Phor.

Ego isti nihilo sum aliter, ac fui.

Similitudinis partes deinceps explicantur, & quidē disjunctē vel continuē. Similitudo disjuncta est, quando termini quatuor re ipsa distinguuntur. Ecl. 5.

*Tale tuum carmen nobis divine poeta,
Quale sopor fessis in gramine.*

Carmen ad auditorem, ut sopor ad fessum, termini quatuor distincti sunt. Ad Frat. 1. *Quemadmodum gubernatores optimi vim tempestatis: sic sapientissimi viri, fortuna impetum per sepe superare non possunt. Hic quatuor sunt item terminis, ut gubernator ad tempestatem, sic sapiens ad fortunam. 1. Trist.*

Scilicet ut fulvum spectatur in ignibus aurum:

Tempore sic duro est inspicienda fides.

Cicer. 2. Phil. *Sed nimirum ut quidam morbo & sensus stupore suavitatem cibi nō sentiunt: sic libidinosi, avari, facinorosi, vera laudis gustum non habent. Virgilius fecerat hos versus:*

Nocte pluit tota, redeunt spectacula mane:

Divisum imperium cum Iove Casar habet.

Batyllus arrogaverat sibi, præmium-
que magnum erat adeptus. His igitur
similibus Batyllum Virgilius lusit:

Hos ego versiculos feci, tulit alter honores.

Sic vos non vobis nidificatis aves:

Sic vos non vobis mellificatis apes:

Sic vos non vobis vellera fertis oves:

Sic vos non vobis fertis aratra boves.

Aliquando nulla prorsus est nota. Vix.
Eclog. 2.

O formose puer, nimium ne crede colori,

Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur.

Continua similitudo est, quando est
ut primus terminus ad secundum, sic se-
cundus ad tertium. 3. Leg. Videtisne ma-
gistratus hanc esse vim, ut præsit, præscribat
recta & utilia & conjuncta cum legibus? ut
enim magistratibus leges, ita populo præsumt
magistratus. Hic termini sunt tres: lex,
magistratus, populus.

Ficta similitudo parem vim habet su-
perioribus illis, sed præcipuè in hac ex-
plicata similitudine Æsopici apologi
excellunt. Horat. i. Epist.

Quod si me populus Romanus fortè roget, cur

Non ut porticibus, sic judiciis fruor iisdem,

Nec sequar, aut fugiam qua diligit ipse, vel odit:

Olim quod vulpes agroto cauta leoni

Respondit, referam: quia me vestigia terrent,

Omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.

De Dissi-

De Dissimilibus, C A P. XXII.

Dissimilia sunt comparata, quorum qualitas est diversa. Dissimilitudinis propriae notae sunt, dissimile, dispar, differens, aliud, secus. Pro Planc. *Quantum dissimilis est debitor pecunia et gratia.* Ennius:

O domus antiqua, heu quam dispari dominare domino!

Cæsar 1. bel. Gall. *Hi omnes linguâ, institutis, legibus inter se differunt.* 2. Agrar. *Alio vultu, alio vocis sono, alio incessu esse meditabatur.* Cicer. 2. Nat. *Quoniam coepi secus agere atque initio dixeram.* Dissimilitudinis notae etiam sunt per negationem similium. 3. de Orat. *Non est philosophia similis artium reliquarum.* 2. Æneid. *At non ille, satum quo te mentiris, Achilles, Talis in hoste fuit Priamo* —

Horat. 1. Epist.

Non eadem est ætas, non mens —

1. ad Frat. *Sit anulus tuus, non tanquam vas aliquod, sed tanquam ipse tu.* 3. Philip. *Certus dies non ut sacrificii, sic consilii expectari solet.* Hoc argumento pastor ille errorem suum confitetur:

*Urbem quam dicunt Romam, Melibœe, putavi
Stultus ego, huic nostra similem.* —

Et mox:

*Sic canibus catulos similes, sic matribus hœdos
Noram; sic parvis componere magna solebam.*

Ut nec canibus catuli, nec matribus
hœdi: sic nec Mantua Romæ similis est.
Nota plerunq; nulla est & dissimilitudo
plenius explicatur. Quintil. lib. 5. cap. 11.
*Brutus occidit liberos proditionem molien-
tes, Manlius virtutem filii morte multat-
vit. Catullus:*

*Soles occidere & redire possunt:
Nobis cùm semel occidit brevis lux,
Nox est perpetua una dormienda.*

De Conjugatis. C A P. XXIII.

HActenus prima argumenta sunt ex-
posita: sequuntur orta de primis;
quæ perinde sunt ad id quod arguunt,
sicut prima unde oriuntur; ut conjuga-
ta & notatio: distributio & definitio.
Conjugata, sunt nomina ab eodẽ prin-
cipio variè deducta, ut justitia, justus,
justé. In conjugatis symbolum est con-
sentaneorum argumentorum. Proper-
tius lib. 2.

*Libertas quoniam nulli jam restat amanti:
Nullus liber erit, si quis amare velit.*

Hic libertas, causa est, cur sis liber.
Cic. 3. de Nat. Deorum, cùm de Dionysio
Tyranno loquitur: *Jam mensas argenteas
de omnibus delubris jussit auferri, in quibus
quod*

quod more veteris Græcia inscriptum esset,
 BONORUM DEORUM, uti eorum boni-
 tate velle se dicebat. Dii boni sunt: eorum
 igitur bonitate est utendum. Hic ex effe-
 ctis ad causas est disputatum. Teren.

Homo sum, humani à me nihil alienum puto.

Ex subjecto est ad adjunctum. Contra
 Phil. 2. Non tractabo ut consulē, ne ille qui-
 dem me ut Consularem. In Pison. Cūm esset
 omnis illa causa Consularis & Senatoria,
 auxilio mihi opus fuerat & Consulis & Se-
 natus.

De Notatione, CAP. XXIV.

Notatio est nominis interpretatio:
 nomina siquidem sunt notæ rerū,
 nominumq; vel derivatorum, vel com-
 positorum; si vera notatione fiant, ratio
 reddi potest ex aliquo argumento pri-
 mo: ut homo ab humo. Ovid. 6. Fastor.

Stat vi terra sua; vi stando Vesta vocatur.

Ex causa est notatio.

At focus à flammis & quod fovet omnia, dictus,

Ex effectis est notatio.

Item 4. Ver. O Verrea præclara! Quò e-
 nim accessisti, quò nō attuleris tecum istum
 diem? Etenim quam tu domum, quam ur-
 bem adiisti, quod fanum denique, quod non
 eversum atque extersum reliqueris? Quare

appellentur sanè ista Verrea, qua non ex nomine, sed ex moribus, naturaq; tua constituta esse videantur. Ex effectis item est notatio. Ovid. i. Fast.

*Prima dies tibi Carna datur, dea cardinis hæc est:
Nomine clausa aperit, claudit aperta suo.*

Hic est notatio è subjecto cardine, circa quem numen deę exercetur. At ex adjunctis notatio est Bambalionis 2. Phil. quia balbus & stupidus: hinc igitur cavillatio in Antonium generum: *Tua cõjugis, bona fœmina, locupletis quidem certè, Bambalio quidam pater, homo nullo numero, nihil illo contemptius: qui propter hæsitantiam lingua stuporemq; cordis cognomen ex contumelia traxerit.* Ex adjunctis est notatio. E dissentaneis autem sunt illa apud Quintilianum libro primo capite sexto: *Lucus, quia umbra opacus, parum luceat: & Ludus, quia sit longissimè à lusu: & Dis, quia minimè dives.* Potest etiam è comparatis esse notatio: ut Pyropus, quòd ignis flammam imitetur. Est verò ut notationi ad suum nomen, sic nomini ad notationem sua affectio: ut, Animi plenus, ergo animosus: & contrá, Animosus, ergo animi plenus.

De Distributione, CAP. XXV.

Reli-

Reliquum est ex ortis aliunde argumentis argumentum distributionis & definitionis: in qua utraq; affectio reciprocatio est, illic partium omnium cum toto; hîc definitionis cû definito. Distributio est, cûm totum in partes distribuitur. Totum est, quod continet partes. Pars est, quæ continetur à toto. Atq; ut distinctio totius in partes, *Distributio*: sic collectio partium ad constituendum totum, *Inductio* dicitur.

Distributio sumitur ex argumentis totius quidem consentaneis, inter se autem dissentaneis. Itaq; tanto accuratior erit, quanto partium & cum toto consensio, & inter se dissensio major fuerit.

De Distributione ex causis, C A P. XXVI.

Distributio prima est ex absolutè consentaneis, causis nempe & effectis. Distributio ex causis est, quando partes sunt causæ totius. Hîc distributio integri in sua membra præcipuè laudatur. Integrum est totum, cui partes sunt essentielles: Membrum est pars integri. Sic Grammatica in etymologiam & syntaxin; Rhetorica in elocutionem & actionem; Dialectica in inventionem & iudicium dividitur. Ab his enim partibus

artes ille constituuntur. Hæc distribu-
tio principalis est, cum rei longioris ex-
plicatio suscipitur. i. Georg.

*Quid faciat letas segetes, quo sidere terram
Vertere (Mæcenas) ulmisq; adungere vites
Conueniat; qua cura bouum, quis cultus habendo
Sit pecori, atq; apibus quanta experientia parcis,
Hinc canere incipiam.*

Cic. pro Mur. *Intelligo (iudices) tres to-
tius accusationis partes fuisse: & earum u-
nam in reprehensione vitæ, alteram in con-
tentione dignitatis, tertiam in criminibus
ambitus esse versatam. Quin etiam ali-
ter tractatur hoc argumenti genus, vel à
partibus ad totum, vel à toto ad partes.
Catull.*

*Quintia formosa est multis: mihi candida, longa,
Recta est: hæc ego sic singula confiteor:
Totum illud, formosa, nego: nam nulla venustas,
Nulla in tam magno est corpore mica salis.
Lesbia formosa est: quæ cum pulcherrima tota est,
Tum omnibus una omnes, surripuit Veneres.*

*De distributione ex effectis, ubi de Genere
& specie, C A P. XXVII.*

Distributio ex effectis, est quando
partes sunt effecta: ut, in naui nau-
tæ alii malos scandunt, alii per foros cur-
sitant, alii sentinam exhauriunt, guber-
nator autem clavum tenet in puppi. Dis-
tributio generis in species hinc excellit.

Genus

Genus est, totum partibus essentiale:
 Species, est pars generis. Sic animal ge-
 nus hominis & bestiae dicimus. Animal
 enim est totum, cujus essentia, nempe
 substantia corporea, animata, sentiens,
 ad bestiam & hominem communiter
 attinet. Sic dicimus, hominem & besti-
 am species animalis; quia partes sunt a-
 nimali subjectae, quae animalis essenti-
 am communem habent. Sic dicimus,
 hominem, genus hominum singulo-
 rum: & leonem, singulorum leonum:
 contra vero singulos homines, species
 hominis: singulos leones, leonis. Genus,
 est generalissimum, aut subalternum: Spe-
 cies subalterna aut specialissima. Genus
 generalissimum, cujus nullum est genus:
 ut in Logica inventionem, argumentum
 est genus generalissimum artificiali-
 um & inartificialium. Subalternum
 genus, ut subalterna item species, quod
 species huius, illius autem genus est: ut
 causa, species est argumenti absolute con-
 sentanei, genus materiae & formae. Spe-
 cies specialissima, quae est individua in
 species alias, ut materia & forma singu-
 lares. Genus vero & species notae sunt
 causarum & effectorum: ut in animali
 est essentia corporea, quae materia est ad

species communiter attinens: tum facultas vitæ & sensus, quæ forma item communiter ad species spectat. Quare genus continet causas, quæ communiter ad ipsius species attinent: contra itaque etiam species effecta generis sui continent. Hinc universale est infigne ac præstabile, quia causam declarat. Distributio generis in species valde quidè excellit, sed difficilis est & rara inventu. Attamè illustrationis & exempli gratia afferemus, quod poterimus. Ovid 1. Metamorph. dividit animal in quinq; species, stellas, aves, bestias, pisces, homines: stellis animam tribuit; ut etiam philosophi tribuere:

*Næ regio foret ulla suis animalibus orba,
Astra tenent calæste solum formæq; deorum:
Cesserunt nitidis habitanda piscibus unda:
Terra feras cepit, volucres agitabilis aer.
Sanctius his animal mentisq; capacius alta
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera posset,
Natus homo est. —*

Sic Cicer. 1. Offic. Virtutem dividit in species quatuor, prudentiam, justitiam, fortitudinem, temperantiam. Sed omne, quod honestum est, id quatuor partium oritur ex aliqua: aut enim in perspicietia veri solertiaq; versatur; aut in societate hominum tuenda, tribuendoque suum unicuiq;

Eg. 16.

Et rerum contractarum fide; aut in animi excelsi atq; invicti magnitudine ac robore; aut in omnibus quæ sunt, quæque dicuntur, ordine & modo, in quo inest modestia & temperantia.

Distributio generis in formas specierum, eadem est; quia formæ cum genere constituunt suas species: ut, animalium aliud loquens, aliud mutum. Genus & species non solum tractatur hac simplici divisionis formula, sed etiam separatim alterum ex altero. Pro Archia; *Ac ne quis à nobis hoc ita dici fortè miretur, quòd alia quedam in hoc facultas sit ingenii, atque hæc dicendi ratio aut disciplina: nec nos quidem huic cuncti studio penitus unquam dediti fuimus. Etenim omnes artes, quæ ad humanitatem pertinent, habent quoddam commune vinculum, & quasi cognatione quadam inter se continentur. Ars, est genus: poëtica & eloquentia, sunt species. Contrà genus tractatur per species: ut 4. de Trist.*

Materiamq; tuis tristem virtutibus imple:

Ardua per præceptis gloria vadit iter.

Hæctora quis nosset, felix si Troja fuisset?

Publica virtutis per mala facta via est:

Ars tua, Tiphys, jacet, si non sit in æquore fluctus:

Si valeant homines, ars tua, Phæbe jacet.

Quæ latet, inq; bonis cessat non cognita robore,

Apparet virtus, arguiturq; malis,

Exempla igitur specialia suo generi accommodata, sunt hujus loci. 7. ad Attic. *Urbem tu relinquas? ergo idem, si Galli venirent? Non est (inquit) in parietibus Respublica, at in aris & focis. Fecit idem Themistocles: fluctum enim totius barbaria ferre urbs una non poterat. At idem Pericles non fecit, annum feré post quinquagesimū, cum prater moenia nil teneret: nostri olim urbe reliqua capta; arcem tamen retinuerunt.*

De Distributione e subjectis, C A P. XXVIII.

Reliqua distributio est quodammodo consentaneorum, ut subjectorum & adjunctorum. Distributio é subjectis est, cum partes sunt subjecta, ut apud Catull.

*Virginitas non tota tua est: ex parte parentum est:
Tertia pars matri data, pars data tertia patri:
Tertia sola tua est: noli pugnare duobus,
Qui genero sua jura simul cum dote dederunt.*

*Sic Cic. 5. Tusc. Sint enim tria genera bonorum, ut jam á laqueis Stoicorum, quibus usum me pluribus quam soleo, intelligo, recedamus. Sint sané illa genera bonorum, dum corporis & externa jaceant humi, & tantummodo quia sumenda sunt, appellentur bona. Alia autem divina illa longé lateq; sepandant, calumq; contingant; ut ea
qui*

qui adeptus sit, cur eum beatum modo, &
non beatissimum dixerim?

De distributione ex adjunctis,

C A P. XXIX.

Distributio ex adjunctis est, quando partes sunt adjuncta: ut hominum alii sani, alii ægri: alii divites, alii pauperes. Sic Virgil. i. Georgic. mundum dividit in quinque partes, mediam torridam, duas extremas frigidas, & reliquas duas temperatas.

*Quinque tenent calum Zona: quarum una corusco
Semper sole rubens, & torrida semper ab igni:*

Quam circum extrema dextra levæq; trahuntur.

Cerulea glacie concreta, atq; imbribus atris:

Has inter mediamq; duæ mortalibus agris

Munere concessa divum. —

Cæsar i. bel. Gal. Gallia est omnis divisa in partes tres, quarum unam incolunt Belgæ, aliam Aquitani, tertiam qui ipsorum lingua Celta, nostra Galli appellantur.

De Definitione, C A P. XXX.

Definitio est cum explicatur quid res sit, eaque vicissim definito argui potest. Definitio est perfecta aut imperfecta: illa, proprie definitio: hæc, descriptio dicitur. Definitio perfecta, est

definitio constans é solis caussis essentiam constituentibus: quales caussa genere & formâ comprehenduntur. Atq; hoc modo definitur homo, animal rationale: nempe genere (animal) intelligimus (ut dictum est) essentiam corpoream plenam vitæ & sensus, quæ materies hominis est, & pars formæ: cum qua si addas (rationale) totam formam hominis comprehendes, vitæ, sensus, rationis facultate. Itaq; perfecta definitio nihil aliud est, quàm universale symbolum caussarum essentiam rei & naturam constituentium. Tales definitiones sunt artium: Grammatica est ars bené loquendi: Rhetorica bené dicendi: Dialectica bené differendi: Arithmetica bené numerandi; Geometria bené metiendi.

De Descriptione. C A P. XXXI.

Descriptio est definitio ex aliis etiã argumentis rem definiens: ut, Homo est animal mortale, capax disciplinae. Hic cum aliqua causa miscetur communis, itemq; propria circumstantia. Atque hæc succincta brevitatis nō est in hac specie perpetua, sed sæpe illustriorem & magnificentiorem explicationem desiderat. Sic gloria describitur in Milonia-
na:

na: Sed tamen ex omnibus premiis virtutis, si esset habenda ratio premiorum, amplissimum esse premium, gloriam: hanc unam, quae brevitatem vitae, posteritatis memoria consolaretur, quae efficeret ut absentes adessemus, mortui viveremus: hanc denique esse, cujus gradibus etiam homines in caelum videantur ascendere. Sic 4. Æneid. Fama describitur:

Extemplo Libya magnas it fama per urbes,
 Fama malum, quo non aliud velocius ullum:
 Mobilitate viget, viresque acquirit eundo:
 Parva metu primo, mox sese attollit in auras,
 Ingrediturque solo, & caput inter nubila condit.
 Illam terra parens ira irritata Deorum
 Extremam (ut perhibent) Cæo Enceladog^q sororem
 Progenit: pedibus celerem, & pernicibus alis:
 Monstrum horrendum, ingens, cui quot sunt corpora plumæ,
 Tot vigiles oculi subter (mirabile dictu)
 Tot lingua, totidem ora sonant, tot subrigit aures:
 Nocte volat cali medio, terraque per umbram
 Stridens, nec dulci declinat lumina somno:
 Luce sedet custos, aut summi culmine tecti,
 Turribus aut altis, & magnas territat urbes:
 Tam ficti praviq^q tenax, quam nuntia veri.

Tales sunt descriptiones plantarum, animalium in Physicis; item fluminum, montium, urbium in Geographis & Historicis.

De testimonio divino, CAP. XXXII.

C

^{se}
EXposito artificiali argumēto, sequi-
 tur inartificiale. Argumentum inar-
 tificiale est, quod non sua natura, sed as-
 sumpta artificialis alicujus argumenti
 vi arguit. Itaque cū exquisita rerū ve-
 ritas subtilius exquiritur, per exiguam
 vim probationis habet: In civilibus au-
 tem & humanis rebus plerumque hoc
 argumentum præcipuam fidem ē mo-
 ribus arguentis efficit, si prudentia, vir-
 tus & benevolentia adfuerint. Id uno
 nomine *testimonium* dicitur: estque di-
 vinum vel humanum. In divinis testi-
 moniis numerantur nō solū Deorum
 oracula, sed etiam responsa vatum & fa-
 tidicorum: quæ omnia 3. Catilin. adhi-
 bentur. *Nam ut illa omittam* (ait Orator)
visas nocturno tempore ab occidente faces,
ardoremq; cali, ut fulminum jactus, ut ter-
ra motus, ceteraque, quæ ita multa nobis
Consulibus facta sunt, ut hæc, quæ nunc fi-
unt, canere Dii immortales viderentur. De-
inde paulo post: Quo quidem tempore,
cū Aruspices ex tota Hetruria convenis-
sent: cades atque incendia, & legum inter-
itum, & bellum civile ac domesticum, &
totius urbis ac imperii occasum appropin-
quare dixerunt, nisi Dii immortales omni-
ratione placati, suo numine propè fata illa
flexissent.

flexissent. Tandem cum dixisset, ut ex Aruspicum responsis ludi facti, & Jovis signum majus factum conversumque ad orientem, tum ait: Illud vero, nonne ita presens est, ut nutu Jovis optimi maximi factum esse videatur? ut cum hodierno mane per forum meo jussu & conjurati & eorum indices in eadem Concordia ducerentur, eo ipso tempore signum statueretur, quo collocato atque ad vos Senatūq; converso, omnia & Senatus & vos (qua erant contra salutem omnium cogitata) illustrata & patefacta vidistis. Breuius est illud Tibulli:

Quod si vera canunt sacris oracula templis,
 Hac illi nostro nomine dicta refer:
 Hoc tibi conjugium promittit Dalius ipse
 Felix, ac alium desine velle virum.

De testimonio humano legis & sententia,
 C A P. XXXIII.

Testimonium humanum est commune aut proprium: commune, ut lex & illustris sententia: legis autē & nō scriptæ & scriptæ testimoniū est pro Milone. Est enim (judices) non scripta, sed nata lex: quā nō didicimus, accepimus, legimus: verūm ex natura ipsa arripimus, hausimus, expressimus: ad quam non docti, sed facti: non instituti, sed imbuti sumus: ut,

si vita nostra in aliquas insidias, si in vim,
 in tela aut latronum, aut inimicorum inci-
 disse, omnis honesta ratio esset expedienda
 salutis. Et ibidem: Quod si duodecim tabu-
 la nocturnum furem quoquo modo, diurnum
 autem si se telo defenderit, interfici impunè
 voluerunt; quis est, qui quoquo modo quis
 interfectus sit, puniendū putet, cum videat
 aliquando gladium nobis ad occidendum ho-
 minem, ab ipsis porrigi legibus? Sententia
 illustris sunt Proverbia: ut, Pares cum
 paribus facillimè congregantur. Spar-
 tam nactus es, hanc exorna. Sunt item
 dicta sapiētum, Nosce te ipsum. Ne quid
 nimis. Sponde, præsto est detrimentum.
 Proprium testimonium est, ut Platonis
 illud, i. ad Quintum Fratrem: Atque ille
 quidem princeps ingenii & doctrinae Plato
 tum denique fore beatas Respublicas putavit,
 si aut docti & sapientes homines eas regere
 cepissent; aut qui regerent, omne suum stu-
 dium in doctrina ac sapientia collocassent.
 Talia sunt in poëtis 6. Æneid.

Discite justitiam, moniti: & ne temnite divos.

Sic Homericō illo versu:

Αἴας δ' ἐν Σαλαμῖνι ἔχου δώδεκα νῆας.
 Ajax autem ex Salamine duxit duodecim naves.

Megarenses victi sunt ab Atheniensibus, Vivorum testimonia sunt non tan-
 tūm

cum cum quaeritur de fundo aut cede & ejusmodi negotio aliquo; sed etiam obligationis, confessionis, jurisjurandi testimonia sunt. Obligationis exemplum est 5. Philip. *Audebo etiam obligare fidem meam (P. C.) vobis populoque Romano: quod profecto, cum me nulla vis cogeret, facere non auderem, pertimesceremque in re maxime periculosa opinionem temeritatis: promitto, recipio, spondeo (P. C.) Casarem talem semper fore civem, qualis hodie sit, qualemque eum maxime velle et optare debemus. Pignus autem obligatio quaedam est, ut apud Virg. Eclog. 3.*

*Vis ergo inter nos quid possit uterque vicissim
Experiamur? ego hanc vitulam (ne forte recuset,
Bis venit ad mulctram, binos alit ubere foetus)
Depono: tu dic, mecum quo pignore certas?*

Confessio est libera vel expressa tormentis, quae proprie *questio* dicitur. Tale fuit argumentum contra Milonem, quod a Cicerone deridetur. *Age verò, quae erat aut qualis questio? Heus, ubi Rusticio? ubi Casca? Clodius insidias fecit Miloni? Fecit. Certa crux. Nullas fecit. Sperat libertas.* Huc etiam referri potest argumentum, quo utimur, cum affirmationis nostrae approbationem & experientiam proponimus. 4. Ver. *Ecquis Volca-*

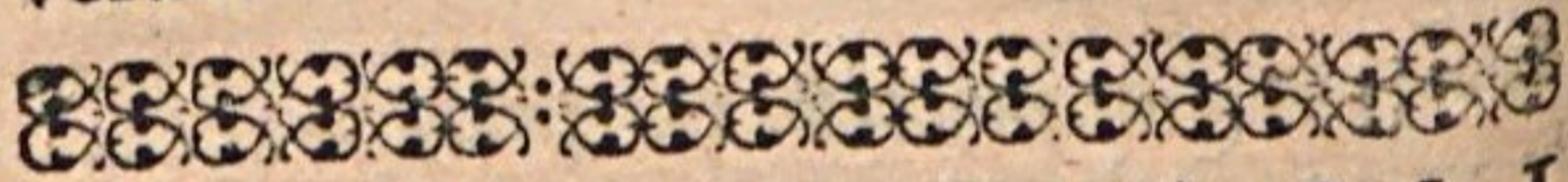
tio, si sua sponte venisset, unam libellam dedisset? Veniat nunc, experiatur: tecto recipiet nemo. Ter. Eunuch.

— Fac periculum in literis,
Fac in palestra, fac in musicis; qua liberum
Scire aequum est adolescentem, solertē dabo. 3. Trist.
Quod magis ut liqueat, néve hoc ego fingere credat;
Ipse velim pœnas experiare meas.

Jusjurandum etiam testimonium est:
quale est 6. Æneid.

Per superos, & si qua fides tellure sub ima est,
Invitus, regina, tuo de litore cessi.

Reciprocatio hîc obscurior est, ut
quia testatum verum sit, testis sit etiam
verax.

P E T R I R A M I

D I A L E C T I C E S

Liber secundus, qui est
de Judicio.

Quid iudicium, C A P. I.

AD H U C prima Dialecticæ artis pars
fuit, in Inventione: pars altera se-
quitur, in Judicio. Iudicium, est secun-
da pars Logicæ de disponendis argumē-
tis ad bene iudicandum: certâ enim dis-
positionis regula unumquodq; iudica-
tur:

tur: unde hac pars Logicæ, & *judicium*
& *dispositio* pro eodem dicitur.

De Axiomatis affirmatione ac negatione,
CAP. II.

Judicium, est axiomaticum vel diano-
reticum. Axioma est dispositio argu-
menti cum argumento, qua esse aliquid
aut non esse judicatur. Latine Enuntia-
tum, Enuntiatio, Pronuntiatum, Pro-
nuntiatio, Effatum dicitur. Axioma, est
affirmatum, aut negatum: affirmatum,
quando vinculum ejus affirmatur: ne-
gatum, quando negatur. Hinc nascitur
axiomatum contradictio, quando idem
axioma affirmatur & negatur.

De vero & falso, CAP. III.

Axioma deinde est verum aut falsum:
verum, quando pronuntiat uti res
est; falsum, contra. Axioma verum, est
contingens aut necessarium. Contin-
gens, quando sic verum est, ut aliquan-
do falsum esse possit: ut,

Audentes fortuna juvat —

Fac enim, id esse hodie verum; cras
falsum esse poterit: Itaq; veritatis hujus
contingentis judiciū, *opinio* dicitur: quæ
præteritorum & præsentium homini

certa esse potest, futurorum per naturā
non admodum potest, quamvis Deo tē-
pora omnia præsentia sint. Itaque Mar-
tialis Priscum meritō cavillatur:

Sape rogare solus, qualis sim, Prisce, futurus,

Si fiam locuples, simq; repente potens:

Quemquam posse putas mores narrare futuros?

Dic mihi, si fias tu eo, qualis eris?

Necessarium, quando semper verum
est, nec falsum potest esse: & illud affir-
matū appellatur $\kappa\tau'$ παντός, *de omni*. Im-
possibile cōtrā, quod de nullo unquam
verum esse potest. Axiomata artium sic
 $\kappa\tau'$ παντός, esse debent, sed præterea ho-
mogenea & catholica. Axioma homo-
geneum est, quando partes sunt essen-
tiales inter se: ut forma formato, subje-
ctum proprio adjuncto, genus speciei.
Id appellatur $\kappa\alpha\theta'$ αὐτῷ, *per se*. Axioma ca-
tholicum est, quando consequens sem-
per verum est de antecedente, nō solūm
omni & per se, sed etiam reciprocē: ut,
Homo est animal rationale: Numerus
est par vel impar: Lupus est natus ad u-
lulādum. id appellatur $\kappa\alpha\theta'$ ὅλων, *u-
niversaliter primum*. Tres hæ sunt leges
documentorum artis priorum: pri-
ma $\kappa\tau'$ παντός, *lex veritatis*: secunda $\kappa\alpha\theta'$
αὐτῷ, *lex justitiæ*: tertia $\kappa\alpha\theta'$ ὅλων,
lex sapientiæ dicatur. Atque ejusmodi
axioma-

axiomatum ita catholicorum iudicium
verissima & prima scientia est.

De Axiomate simplici, C A P. IV.

ATque hæc de communibus axio-
matis affectionibus, species sequū-
tur. Axioma est simplex aut compo-
situm. Simplex est, quod verbi vinculo
continetur: Itaq; affirmato vel negato
verbo, affirmatur vel negatur: ut, Ignis
urit, Ignis est calidus: Ignis nō est aqua:
hîc, *ignis*, est antecedens: *urit*, cōsequens.
Atque hîc prima est inventarum rerum
dispositio causæ cum effecto, ut in pri-
mo exemplo: subjecti cum adjuncto, ut
in secūdo: dissentanei cum dissentaneo,
ut in tertio: quomodo argumentum
quodlibet enūtiari potest (exceptis ple-
nis comparationibus & distributioni-
bus) consentanea quidem affirmando,
dissentanea negando.

Axioma simplex, est generale aut spe-
ciale. Generale, quando commune con-
sequēs attribuitur generaliter commu-
ni antecedenti, atq; hîc contradictio nō
semper dividit verum & falsum, sed con-
tingētū utraq; pars falsa potest esse: ut,

Omnis in urbe locus Bajis prælucet amœnis.

Nullus in urbe locus Bajis prælucet amœnis.

Item non contingentium, ut: *Omne animal est rationale: Nullum animal est rationale.*

Axioma speciale est, quando consequens non omni antecedenti attribuitur: & hinc contradictio semper dividit verum à falso. Speciale est particulare aut proprium. Particulare, quando consequens commune antecedenti particulariter attribuitur: Huic autem axioma generaliter contradicitur:

Aliquid ignoscendum est:

Nihil ignoscendum est.

Aliqua clementia non est laudanda:

Omnis clementia est laudanda.

Axioma proprium est, quando consequens antecedenti proprio attribuitur: ut, *Fabulla est bella: cujus negatio & contradictio est, Fabulla non est bella.*

De Axiomate copulato, C A P. V.

AXIOMA compositum est, quod vinculo conjunctionis continetur. Itaque è conjunctione affirmata vel negata, affirmatur vel negatur. Cōtradictionisq; pars vera est, pars falsa. Enuntiatiū compositum, est pro sua conjunctione congregativū, aut segregativum: Congregativum, enuntiat omnia consentanea affirmando, omnia etiam dissenta-

nea

nea negando. Est veró copulatum aut
connexum: Copulatum, cujus conjun-
ctio est copulativa, ut 1. Æneid.

*Vna Euruseq; Notuseq; ruunt, creberq; procellis,
Africus.* —

Hic igitur negatio erit & cōtradictio:

*Non uná Euruseq; Notuseq; ruunt, creberq; procellis
Africus.* —

Verum enuntiati copulati judicium
pēdet ex omnium partium veritate: fal-
sum, saltē ex una parte falsa. Huic gene-
ri affine est enūciatū relatæ qualitatis,
cujus conjunctio est ipsa relatio. 3. Eclo:

*Tale tuum carmen nobis divine poeta,
Quale sopor fessis in gramine.* —

Hic copulatum judicium est, tanquā
diceretur: Sopor est fessis gratus, & sic
tuum carmen nobis gratum est: cujus
negatio:

*Non talè tuum carmen nobis divine poeta,
Quale sopor fessis in gramine.*

De Axiomate connexo. CAP. VI.

AXioma connexum, est congregati-
vum, cujus conjunctio est connexi-
va, Si: ut 2. Æneid.

— *Si miserum fortuna Sinonem*

Finxit, vanum etiam mendacemq; improba finget.
cujus negatio est,

— *Non si miserum fortuna Sinonem*

Finxit, vanum etiam mendacemq; improba finges.

Conjunctio etiam hæc interdum negatur apertius, negando cōsequentiam: ut pro Amer. *Non cōtinuó si me in sicariorum gregem contuli, sicarius sum.* De Fato: *Nec si omne enunciatum verum est aut falsum, sequitur illico causas esse immutabiles.* Affirmatio enim significat, si sit antecedens, etiam consequens esse. Negatio itaque & contradictio statuit, si sit antecedens, non ideo consequens esse. Quare cūm judicabis cōnexum absoluté verum esse, necessarium quoq; judicabis, & intelliges hanc necessitatem é necessaria partium connexione oriri, quæ ipsa potest esse vel in falsis partibus: ut, *Si homo est leo, est etiam quadrupes,* necessarium cōnexum est. At si connexio sit cōtingens & pro sua tantūm probabilitate ponatur, judicium ejus tantūm opinio fuerit: ut Ter. Andr.

Pamphile, si id facis, hodie postremum me vides.

Connexo axiomatici affinis est ista cōsequentia relatio: ut, *Cūm Tullius sit orator, est etiam peritus bene dicendi.*

De Axiomate discreto, C A P. VII.

AXioma segregativum, est cujus cōjunctio est segregativa: ideoq; argumenta dissentanea enūtiat. Enuntiatum.

tum segregativum, est discretum aut disjunctum. Discretum, cujus conjunctio est discretiva. Itaque é dissentaneis præcipué diversa enuntiat. *5. Tusc. Quæquam sensu corporis judicetur, ad animum referri tamen: cujus negatio & cōtradi-ctio est; Non quanquam corporis sensu judicentur, tamen ad animum referri: vel, Quanquam sensu corporis judicentur, non tamen ad animum referri.* Nam, *Tamen*, est hîc conjunctio præcipua. Discretum enuntiatum judicatur esse verum & legitimum, si partes non solum veræ, sed etiam discretæ sint: falsum vel ridiculum contrá.

De Axiomate disjuncto, C A P. VIII.

AXioma disjunctum, est axioma segregativum, cujus conjunctio est disjunctiva. ut *1. Georg.*

*Illic, ut perhibent, aut intempesta silet nox
Semper, & obtenta densantur nocte tenebra:
Aut redit á nobis aurora, diemq; reducit.*

De Fat. Omnis enuntiatio est vera aut falsa. Hîc significatur, é disjunctis unicum verum esse. Negatio igitur erit & contradictio: *Non omnis enuntiatio est vera aut falsa.* Et contradictione significatur, non necessarió alterutrum verum.

esse. Nam si disjunctio absolutè vera est, est etiam necessaria: partesq; disjunctæ sunt oppositæ sine ullo medio. Veruntamen quamvis absolutè vera disjunctio, necessaria quoq; sit: tamen nihil necesse est partes separatim necessarias esse: ut, *Homo est bonus, vel non est bonus*, disjunctio necessaria est: & tamen, *Homo est bonus*, non est enunciatio necessaria. Item *Homo non est bonus*, non est enunciatio necessaria: sed disjunctionis necessitas pendet è necessaria partium oppositione & disjunctione, non ex earum necessaria veritate. Disjunctio autè plerumq; est ex conditione: ut si quærat, *Utrum Cleon venerit, an Socrates*: quia ita pactum fit, alterutrum tantum venturum esse. Itaque si disjunctio sit contingens, non est absolutè vera, & tantum opinabilis est: qualis est frequenter in hominum usu. Ovid. in Epist. Leandri:

*Aut mihi continget felix audacia salvo;
Aut mors solliciti finis amoris erit.*

De Syllogismo & ejus partibus. C A P. IX.

ATque ejusmodi judicium est axiomaticum, axiomatis per se manifesti, sequitur dianoeticum. Dianoia est, cum aliud axioma ex alio deducitur: estq;

estq; syllogismus aut methodus. Syllogismus est dianois, quâ quæstio cum argumento ita disponitur, ut posito antecedente, necessarió concludatur. Nam cum axioma dubiũ sit, quæstio efficitur, & ad eius fidem tertio argumento opus est cum quæstione collocato. Syllogismi antecedens partes duas habet, propositionem & assumptionem.

Propositio, est prima pars antecedentis, quâ quæstionis saltem cõsequens cum argumẽto disponitur: *Assumptio*, est secunda pars antecedentis, quæ assumitur è propositione. Syllogismi autem pars consequens est, quæ complectitur partes quæstionis, eamq; concludit: unde *complexio* & *cõclusio* dicitur. Si qua pars Syllogismi defuerit, *enthymema* dicitur: si quid præter illas tres partes accesserit, *prosyllogismus*. Partium etiam ordo sæpè confunditur: attamen, si qua dubitatio propterea fuerit, explenda, quæ defunt: amputanda, quæ supersunt: & pars quælibet in locum redigenda est.

De Syllogismo simplici contracto, CAP. X.

Syllogismus, est simplex aut compositus: Simplex, ubi pars cõsequens quæstionis disponitur in propositione: pars

antecedens in assumptione: estq; affirmatus, é partibus omnibus affirmatis: negatus, é negata antecedentium partium altera cum complexione: generalis, é propositione & assumptione generalibus: specialis, ex altera tantum generali: proprius, ex utraq; propria. Simplex syllogismus, est cōtractus partibus vel explicatus. Contractus, quando argumentum pro exemplo ita subjicitur particulari quæstioni, ut utramq; partem antecedens & assumptione affirmatum intelligatur:

Quædam confidentia est virtus, ut constantia:

Quædam confidentia non est virtus, ut audacia.

Hic enim argumentum, quæstionis utramque partem antecedere intelligitur, tanquam esset expressum, Constantiam esse virtutem & confidentiam: ideoq; quandam confidentiam esse virtutem: item, Audaciam non esse virtutem, & tamen esse confidentiã: ideoq; quandam confidentiam nō esse virtutem. Sic usus differendi, magister syllogistici iudicii contrahitur, nec aliter explicatur. Atq; ista expositio principium syllogismi partibus explicati ab Aristotele efficitur, tanquam per se pleno syllogismi iudicio sit clarior & illustrior.

De

De prima specie Syllogismi simplicis explicati,
C A P. XI.

IN syllogismo explicato propositio est generalis, aut propria, & conclusio similis antecedenti aut parti debiliori: Species duæ sunt: prima, ubi argumentū semper sequitur, negatū in altera parte.

G E N. I.

Cæf- Turbatus non bené utitur ratione:

a Sapiens bené utitur ratione:

re Sapiens igitur non est turbatus,

Hoc iudicium ita fit á Cic. 3. Tusc. Et quemadmodum (ait) oculus conturbatus, non est probé affectus ad suum munus fungendum: & reliqua partes, totumq; corpus á statu cú est motum, deest officio suo, ac muneri: sic conturbatus animus non est probé affectus ad exequendum munus suum. Munus autem animi est, ratione uti: & sapientis animus ita semper affectus est, ut ratione optimé utatur: nunquam igitur est perturbatus.

G E N. II.

Cam Res mortalis est composita:

es Animus non est compositus:

tres Animus igitur non est mortalis.

Cic. 1. Tusc. hoc syllogismo iudicat animum immortalem esse. In animi autē cognitione (inquit) dubitare non possumus,

nisi forté in phisicis plumbei sumus, quin
 nihil sit animis admixtum, nihil concretū,
 nihil copulatum, nihil coagmētatum, nihil
 duplex. Quod cūm ita sit, certé nec secerni,
 nec dividi, nec discerpi, nec distrahi potest:
 nec interire igitur. Est enim interitus, quasi
 discessus & secretio ac diremptus earū par-
 tium, qua ante interitum junctione aliqua
 tenebantur.

S P E C. I.

Fes Lividus non est magnanimus:

ti Maximus est magnanimus:

no Maximus igitur non est lividus.

Hoc iudicio Ovid. 3. de Pont. Eleg. 5.
 concludit:

Livor, iners vitium, mores non exit in altos:

Vtq; latens ima vipera serpit humo:

Mens tua sublimis supra genus eminent ipsum.

Grandius ingenio nec tibi nomen inest.

Ergo alii noceant miseris, optentq; timeri,

Tinctaq; mordaci spicula felle gerant.

At tua supplicibus domus est assueta juvandis.

In quorum numero, me, precor, esse velis.

S P E C. II.

Ba Saltator est luxuriosus:

roc Muræna non est luxuriosus:

o Muræna igitur non est saltator.

Cic. pro Mur. Nemo enim feré saltat so-
 brius, nisi forté insanit, neque in solitudine,
 neque in convivio moderato atque honesto:
 Intempestivi convivii, amœni joci, multa-
 rum deliciarum comes est extrema saltatio:

Tu mihi

Tu mihi arripis id, quod necesse est omnium
 vitiorum esse postremum: relinquis illa,
 quibus remotis hoc vitium omnino esse non
 potest: nullum turpe convivium, non a-
 mor, non comessatio, non libido, non sum-
 ptus ostenditur: & cum ea non reperian-
 tur, qua voluptatis nomen habent, qua-
 que vitiosa sunt, in quo ipsam luxuriam
 reperire non potes, in eo te umbram luxu-
 ria reperturum putas? Hoc iudicii mo-
 do Ovid. 1. Trist. Eleg. 2. tripliciter con-
 cludit, dum carminum suorum excusa-
 tionem exponit:

Carmina proveniunt animo deducta sereno:

Nubila sunt subitis tempora nostra malis.

Carmina secessum scribentis & otia querunt:

Me mare, me venti, me fera jaecat hyems.

Carminibus metus omnis abest: ego perditus ense

Hesurum jugulo jam puto, jamq; meo.

Hac quoque qua facio, iudex mirabitur aequus:

Scriptaque cum venia qualiacumque leget.

P R O P R. I.

Agessilaus non est pictus ab Apelle;

Alexander est pictus ab Apelle:

Alexander igitur non est Agessilaus.

P R O P R. II.

Cesar oppressit patriam:

Tullius non oppressit patriam:

Tullius igitur non est Cesar.

De secunda specie syllogismi simplicis explicati

C A P. XII.

Secunda species explicati syllogismi
est, quando argumentum antecedit
in propositione, sequitur affirmatum in
assumptione.

A F F. G E N.

Bar Omne justum est utile:

ba Omne honestum est justum:

ra Omne igitur honestum est utile:

Quod Cic. 2. Offic. ita cōcludit: *Summa quidem auctoritate Philosophi, severe sanè atq; honeste hac tria genera confusa, cogitatione distinguunt: Quicquid enim justū sit, id etiam utile esse censent: Itemq; quod honestum, idem justum. ex quo efficitur, ut quicquid honestum sit, idem sit utile.*

N E G. G E N.

Ce Timidus non est liber:

la Avarus est timidus:

rent Avarus itaq; non est liber.

Hoc ita concluditur & judicatur ab
Horatio 1. Epist.

*Quo melior seruo, quo liberior sit avarus,
In trivis fixum cum se demittit ob assem,
Non video; nam qui cupiet, metuet quoq; porré
Qui metuens vivit, liber mihi non erit unquam.*

Sic Terent. in Eunucho concludit &
judicat:

Consilii expers, consilio regi non potest;

Amor est consilii expers:

Consilio itaq; regi non potest.

Syllogismus his verbis sequitur:

Here, qua res in se neq; consilium neq; modum

Habet

Habet eillum, eam consilio regere non potes :
 In amore omnia haec insunt vitia : injuria,
 Suspiciones, inimicitia, inducia,
 Bellum, pax rursus : incerta haec si tu postules
 Ratione certa facere, nihilo plus agas,
 Quam si des operam, ut cum ratione insanias.

A F F. S P E C.

Da Consules virtute facti, studiosè Remp. tueri de-
 bent :

ii Cicero est virtute factus Consul :

i Cicero igitur Remp. studiosè tueri debet.

Sic orator diligentiam suam Agra. 2.
 concludit & judicat : Nam cum omnium
 Consulium (ait) gravis in Republica custo-
 dienda, cura ac diligentia debet esse, tum eo-
 rum maximè, qui non in incunabulis, sed in
 campo sunt Consules facti : Nulli populo Ro-
 mano pro me majores nostri sponderunt,
 mihi creditum est : à me petere, quod debeo,
 me ipsum appellare debetis. Quemadmodum
 cum petebam, nulli me authores generis mei
 vobis commendarunt ; sic si quid deliquero,
 nulla sunt imagines, quae me à vobis depre-
 centur. Quare modò ut vita suppetat (quan-
 quam ego sum is, qui eam possim ab istorum
 scelere insidiisq; defendere) polliceor hoc vo-
 bis, Quirites, bona fide, Rempubl. vigilantì
 homini, non timido ; diligentì, non ignavo
 commisistis.

Quod optatum redierit, gratum est :

Lesbia Catullo optata rediit :

Grata igitur est.

Catullus sic concludit:

*Si quicquam cupidoq; optantiq; obtigit unquam, &
 Insperanti, hoc est gratum animo proprie:
 Quare hoc est gratum, nobis quoq; charius auro,
 Quod te restituis, Lesbia, mi cupido.
 Restituis cupido, atq; insperanti ipsa refers te
 Nobis, o lucem candidiore nota!
 Quis me uno vivit felicitior? aut magis hac quid
 Optandum vita, dicere quis poterit?*

N E G. S P E C.

Fe Deceptor amantis puella non est laudandus:
ri Demophoon est deceptor amantis puella, ut
 Phyllidis:
 o Demophoon igitur non est laudandus.

Phyllis apud Ovid. ita iudicat Demophoontem laudandum non esse.

Fallere credentem non est operosa puellam

Gloria: simplicitas digna favore fuit:

Sum decepta tuis & amans, & femina verbis,

Dii faciant, laudis summa sit ista tua.

A F F. P R O P.

Octavius est heres Caesaris;

Ego sum Octavius:

Sum igitur heres Caesaris.

N E G. P R O P.

Antonius non est filius Caesaris:

Tu es Antonius:

Non es igitur filius Caesaris.

De Syllogismo connexo primo, C A P. XIII.

ADhuc syllogismus simplex fuit: syllogismus copositus, est syllogismus ubi

ubi tota quæstio est pars altera propo-
 sitionis affirmatæ & compositæ: argumē-
 tum est pars reliqua. Tollere autē in cō-
 posito syllogismo, est specialem contra-
 dictionem ponere. Syllogismus compo-
 situs, est connexus aut disjunctus. Syllo-
 gismus connexus, est syllogismus com-
 positus propositionis connexæ: estque
 duorum modorum: primus modus syl-
 logismi connexi est, qui assumit antece-
 dens, & consequens concludit. Quomo-
 do Cic. judicat & concludit lib. 2. de Di-
 vinat.

Si dii sunt, divinatio est:

Sunt autem dii:

Divinatio est igitur.

3. *Offic. Atque si etiam hoc natura præ-
 scribit, ut homo homini quicumque sit, ob eam
 ipsam causam, quod is homo sit, consultum
 velit, necesse est secundum eandem naturam,
 omnium utilitatem esse communem. Quod
 si ita est, unam continemur omnes & eadem
 lege natura: Idque ipsum si ita est, certè vio-
 lare alteram lege natura prohibemur; ve-
 rum autem primum, verum igitur & ex-
 tremum.*

Sic Æneid. 4. Dido judicat Æneæ re-
 manendum esse:

*Mene fugis? per ego has lacrimas dextramque tu-
 am, te,*

Quando aliud mihi jam misera nil ipsa reliqui,
 Per connubia nostra, per inceptos hymenaos,
 Si bene quid de te merui, fuit aut tibi quicquam
 Dulce meum: miserere domus labentis, & istam,
 Oro, si quis adhuc precibus locus, exue mentem:
 Te propter Libyca gentes, Nomadumq; tyranni,
 Odere, infensi Tyrii: te propter eundem
 Extinctus pudor; & qua sola sidera adibam,
 Fama prior: cui me moribundam deseris hospes?

Frequenter hinc non assumitur idem,
 sed majus: ut i. Catil. Si te parentes time-
 rent, atq; odissent tui, neq; illos ulla ratione
 placare posses, ut opinor, ab eorum oculis a-
 liquo concederes: nunc te patria (qua com-
 munis est omnium nostrum parens) odit ac
 metuit, & jamdiu nihil de te judicat, nisi de
 parricidio suo cogitare: hujus tu neq; autho-
 ritatem verebere? neq; judicium sequere? ne-
 que vim pertimesces? Concludendi mo-
 dus hic idem est, quando propositio est
 relata temporis: quo genere nymphea
 Oenone apud Ovid. concludit errorem
 stultitiæ suæ:

Cum Paris Oenone poterit spirare relicta,
 Ad fontem Xanthi versa recurret aqua:
 Xanthe retró propera, versaq; recurre lympha:
 Sustinet Oenonem deseruisse Paris.

De Syllogismo connexo secundo, C A P. XIV.

Secundus modus connexi tollit con-
 sequens, ut tollat antecedens.

Si nulli

Si ulli rei sapiens assentietur usquam: aliquando etiam opinabitur:

Nunquam autem opinabitur:

Nulli igitur rei assentietur.

Eodem syllogismo Ovid. 2. Trist. stultitiam suam iudicat:

Si saperem, doctas odissem jure sorores:

Numina cultori pernicioso suo:

At nunc (tanta meo comes est insania morbo)

Saxa memor refero rursus adicta ped. m.

Hæ duæ syllogismi species sunt omnium usitatissimæ.

De Syllogismo disjuncto primo, C A P. XV.

SYllogismus disjunctus, est syllogismus compositus propositionis disjunctæ. Modi duo sunt: Primus tollit unum, & reliquum concludit, ut:

Aut dies est, aut nox est:

At dies non est:

Nox igitur est.

Ciceronis pro Cluentio iudicium tale est: Sed cum esset hæc illi proposita conditio, ut aut justè pièque accusaret, aut acerbè indignèq; moreretur: accusare quoquo modo posset, quàm illo modo mori maluit. Disjunctio clarior sic erit:

Aut accusandum, aut moriendum:

Non moriendum:

Accusandum igitur.

Sic idem 2. Philip. ratiocinatur: Nunquam ne intelliges tibi statuendum esse ut

D

trum illi, qui istam rem gesserunt, homicida
sint, an vindices libertatis? Attende enim
paulisper, cogitationemq; sobrii hominis ad
punctum temporis suscipe: & ego, qui sum
illorum, ut ipse fateor, familiaris: ut á te ar-
guor, socius: nego quicquam esse medium:
confiteor, illos, nisi liberatores populi Roma-
ni, conservatoresq; Reipublicæ sint, plus quã
sicarios, plus quã homicidas, plus quã
parricidas esse: siquidem est atrocius, patria
parètem, quã suum occidere. Tu homo sa-
piens & considerate, quid dicis? Si parricida,
cur honoris causa á te sunt, & in hoc ordi-
ne, & apud populum Romanum semper ap-
pellati? Cur M. Brutus, te referente, legibus
est solutus, si ab Urbe plus quã decẽ dies
abfuisse? cur ludi Apollinares incredibi-
li M. Bruti honore celebrati? cur provincia
Cassio & Bruto data? cur Quæstores additi?
cur Legatorum numerus auctus? Atq; hæc
acta per te: non igitur homicida: Sequitur,
ut liberatores tuo iudicio sint, quandoqui-
dem tertium nihil potest esse. Si partes dis-
junctæ propositionis sint duabus plu-
res, judicandi concludendique ars erit
eadem. Sic Cicero iudicat, Rabiriũ cũ
consulibus esse oportere. Atqui videmus
(ait) hæc in rerum natura tria fuisse, ut aut
cum Saturnino esset, aut cũ bonis, aut late-
ret.

ret. Latere autem, mortis erat instar turpif-
sima: cum Saturnino esse, furoris & sceleris:
virtus & honestas, & pudor cum Coss. esse
cogebat.

De Syllogismo disjuncto secundo, C A P. XVI.

Disjunctus secundus, e propositione
partibus omnibus affirmata assu-
mit unum, & reliquum tollit, ut:

Dies est, aut nox est:

At dies est:

Nox igitur non est.

Sic Juno cum Jove de Turno conclu-
dit, 10. Æneid.

— Quid si quod voce gravaris.

Mente dares, atq; hac Turno rata vita maneret;

Nunc manet insontem gravis exitus, aut ego vero

Vana feror: quod ut o potius formidine falsa

Ludar, & in melius tua, qui potes, orsa reflectas.

Ejusmodi syllogismus efficitur e pro-
positione copulata negata, quæ, negata
complexio dicitur: quæq; disjunctionis
affirmatæ vim obtinet.

Non & dies est, & nox est;

At dies est:

Non igitur nox est.

De Methodo secundum Aristotelem unica.

C A P. XVII.

Methodus est dianoisia variorum axio-
matum homogeneorum pro na-

turæ suæ claritate præpositorum; unde omnium inter se convenientia iudicatur, memoriaq; comprehenditur. Atqui ut spectatur in axioma veritas & falsitas, in syllogismo consequentia & inconsequentia: sic in methodo consideratur, ut per se clarius præcedat, obscurius sequatur; omninoq; ordo & confusio iudicatur. Sic disponetur ex homogeneis axiomatis primo loco absoluta notione primum, secundo secundum, tertio tertium, & ita deinceps: ideoq; methodus ab universalibus ad singularia perpetuó progreditur. Hac enim sola & unica via proceditur ab antecedentibus omninó, & absoluté notioribus ad consequentia ignota declarandum, eamq; solam methodum Aristoteles docuit.

*De prima Methodi illustratione per exempla
artium, C A P. XVIII.*

SED methodi unitatem exempla doctrinarum & artium præcipué demonstrant præcipueq; vindicant; quib. quavis omnes regulæ generales sint & universales, tamen earum gradus distinguuntur: quantoq; unaquæque generalior erit, tantó magis præcedet. Generalissima loco & ordine prima erit, quia lumine & notitia prima est: subalternæ consequen-

sequentur, quia claritate sunt proximæ:
 atque ex his natura notiores præponen-
 tur, minus notæ substituentur, tandem-
 que specialissimæ constituentur. Defi-
 nitio itaq; generalissima prima erit: dis-
 tributio sequetur: quæ, si multiplex fue-
 rit, præcedet in partes integras partitio,
 sequetur divisio in species: partesq; ipsæ
 & species eodem ordine sunt rursus tra-
 ctandæ, ac definiendæ, quo distributæ
 fuerint: & transitionum vinculis, si lon-
 gior inter eas intersit explicatio, colli-
 gandæ sunt: Id enim auditorem reficit
 ac recreat. Atq; ut res familiarius acci-
 piatur, exemplo quoq; familiari uten-
 dum est. Omnes definitiones, distribu-
 tiones, regulæ Grāmaticæ repertæ sint,
 atq; unaquæque sigillatim judicata: o-
 mniaq; hæc documenta variis tabellis
 inscripta, unâ confundantur & contur-
 bentur in hydria aliqua, ut in Ollæ ludo
 fieri solet: hîc si quæras, quæ pars Diale-
 cticæ te doceat has regulas ita confusas
 disponere, & in ordinem redigere: pri-
 mō locis invētionis nihil opus est, cūm
 sint omnia reperta: neq; primo axioma-
 tis iudicio, cūm unumquodque axioma
 probatum & æstimatum sit: neq; secū-
 do syllogismi iudicio opus, cūm sint o-

omnes singularum rerum controversiæ
 his de rebus disceptatæ & conclusæ: sola
 methodus superest. Dialecticus igitur
 lumine methodi artificiosæ, seliget in
 hac urna definitionem Grammaticæ (id
 enim est generalissimum) & primo loco
 statuet: *Grammatica est doctrina bene lo-*
quendi. Tum requiret in eadem urna par-
 titionem Grammaticæ, & collocabit
 secundo loco: *Partes Grammaticæ sunt*
duæ: Etymologia & Syntaxis. Deinceps
 in eodem vase definitionem Etymolo-
 giæ de vocibus separabit, & tertio gradu
 antecedentibus adjunget: tum vocis
 partes in literis & syllabis, speciesque in
 vocibus numeri, & sine numero requi-
 ret, exituumq; trāsitiones suis locis col-
 locabit. Atq; ita omnium Etymologiæ
 partiū definitiones, distributiones, col-
 ligationes, exempla deniq; specialissima
 in singulis disponet, idemq; in Syntaxi
 faciet. Hanc viam omnes artes sibi pro-
 posuerunt.

De secunda Methodi illustratione per exempla
Poetarum, Oratorum, Historicorum,

C A P. XIX.

AT qui methodus, nō solum in ma-
 teria artium & doctrinarum adhi-
 betur:

betur: sed in omnibus rebus, quas facile
& perspicue docere volumus: ideoque
Poetæ, Oratores, omnesq; omnino scri-
ptores, quoties docendum sibi auditorẽ
proponunt, hanc viam sequi volunt,
quamvis non usquequaq; ingrediantur
atq; insistat. Virgilius in Georgicis dis-
tribuit propositã materiam in quatuor
partes, ut antè dixi: primoque libro res
communes persequitur, ut Astrologiã,
Meteorologiam; deq; segetibus & earũ
cultu differit, quæ pars operis prima e-
rat, tumq; transitio adhibetur initio se-
cundi libri:

*Hactenus arborum cultus & sidera calis,
Nunc te, Bacche, canam:*

Deinceps scribit generaliter de arbo-
ribus, tum specialiter de vitibus. Trans-
itio secunda adhibetur ad tertiam par-
tem, sed imperfectior, & sine epilogo.
Tertii libri initio de bobus, equis, ovi-
bus, capris, canibus:

*Te quoq; magna Pales, & te, memorande, canemus
Pastor ab Amphryso.*

Tandem initio quarti libri transitio
tertia est de quarta parte, sed item im-
perfecta è sola propositione de apibus:

*Protinus aërii mellis sylvestria dona
Exequar.*

Sic igitur Poeta generalissimum pri-

mo, subalterna medio, specialissima extremo loco ponere studuit. Sic Ovid. in Fastis dispositionis hujus gratiã sequitur: proposuit initio summam operis:

*Tempora cum causis Latium digesta per annum,
Lapsaq; sub terras orta q; signa canam.*

Mox imploratione facta, partitione anni statuit, factam a Romulo primũ in decem menses, quam reprehendit:

*Tempora digeret cum conditor urbis, in anno
Constituit menses quinq; bis esse suo.*

Et paulo post Numæ divisionem pleniorẽ adjungit:

*At Numa nec Ianum, nec avitas præterit umbras,
Mensibus antiquis præposuit q; duos.*

Deniq; Poeta communes differentias interpretatus diei fasti, nefasti, comitialis, nundinalis, calendarum, nonarum, iduum, tum attri; tandem unumquemq; mensem suo loco prosequitur, & præfatione ordinis hujus a generalib. ad specialia studium indicat:

*Hæc mihi dicta semel, totis hærentia fastis,
Ne seriem rerum scinder cogar, erunt.*

Tandem singulis partibus expositis transitio conjungitur, ut in fine 1, & initio 2.

*Sed jam prima mei pars est exacta laboris,
Cumq; suo finem mense libellus habet.*

*Ianus habet finem, cum carmine, rescat & annus
Alter ut ille mensis, sic liber alter eat,*

In singulis libris postea transitiones adhibentur, sed minus accuratè. Oratores in proœmio, narratione, confirmatione, peroratione hunc ordinem affectant, eumq; artis & naturæ & rei ordinem appellant, & interdum studiosius affectantur: ut in accusatione Cicero primùm proponendo, tum partiendo: *Questor, (inquit) Cn. Papyrio Cos. fuisti ab hinc annos quatuordecim, & ex illa die ad hanc diem, qua fecisti, in iudicium voco, hora nulla vacua furto, scelere, crudelitate, flagitio reperietur.* Propositio hîc & definitio summæ rei est, tanquam in hoc iudicio generalissima. Partitio sequitur: *Hî sunt anni consumpti in Quæstura & legatione Asiatica, & Prætura urbana, & Prætura Siciliensi: quare hæc eadem erit quadripartita distributio totius accusationis meæ.* Quas partes quatuor earumq; partium particulas deinceps suo quamque ordine & loco tractavit, & transitionib. copulavit, tres primas tertio libro: *Quæ obrem (ait) Quæstura istius demonstrata, primiq; magistratus & furto & scelere perspecto, reliqua attendite.* Tum verò expositis legationis criminibus, transitio ad Præturam sequitur: *Verùm ad illam iam veniamus præclaram Præturam, criminaq;*

ea, que notiora sunt his, qui adsunt, quam nobis, qui meditati ad dicendum paratique venimus. Transitio hæc imperfectior est sine epilogo, tandem principio quartæ orationis trāsitio est cōsimilis ad quartam partem de Prætura Siciliensi: *Multa mihi necessario, iudices, prætermittenda sunt, ut possim aliquo modo de iis rebus, que mea fidei commissa sunt, dicere: recepi enim causam Sicilia: ea me ad hoc negotium provincia attraxit.* Sic Livius summam septingentorum annorum initio completitur, tum per decades dividit.

De Crypticis methodi, CAP. XX.

HÆc igitur in variis axiomatis homogeneis suoq; vel syllogismi iudicio notis methodus erit, quoties perspicuè res docenda erit: At cùm delectatione motive aliquo majore, in parte aliqua fallendus erit auditor; homogenea quædam rejicientur, ut definitionum, partitionum transitionumq; lumina: quædam assumètur heterogenea, velut digressiones à re & in re commorationes; sed præcipuè rerū ordo initio invertetur, antecedentiaque nonnulla consequentibus postponentur. Itaq; ad illam perfectæ methodi regulam hæc alicubi

licubi imperfectior forma non solum detractis rebus mutila est, vel superadditis redundat, sed ordinis sui quibusdā gradibus inuersis præpostera est. Quod Poeta facit majore quadā artificii specie, dum populum ducendum sibi proponit, id est, belluam multorum capitū, ideoque variis modis decipit, incipit á medio, ibiq; primum sæpe comprehendit, postremum deniq; incerto aliquo & inopinato casu concludit. Sic (ut Horatius ait) Homerus Iliada disposuit:

*Nec gemino bellum Troianum orditur ab eue:
Semper ad eventum festinat, & in medias res
Non secus ac notas auditorem rapit: & qua
Desperat tractata nitescere posse, relinquit.
Atq; ita mentitur, sic veris falsa remiscet.
Primo ne medium, medio ne discrepet inum.*

Sic Virg. Æneam á Sicilia excepit, & in convivio Carthaginis præterita narratē fecit: postrema variis perturbata casibus induxit. Sic Comici poetæ tametsi magno judicio comœdias per actus & scenas distinguunt, efficiunt tamē ut omnia fortuita videātur. Oratores veró ad victoriā omnia referunt. Itaq; nō tā docendi, quā permovendi gratiā firmissimum quodque primum ab iis collocatur; dum tamen ea quæ æquē excel-

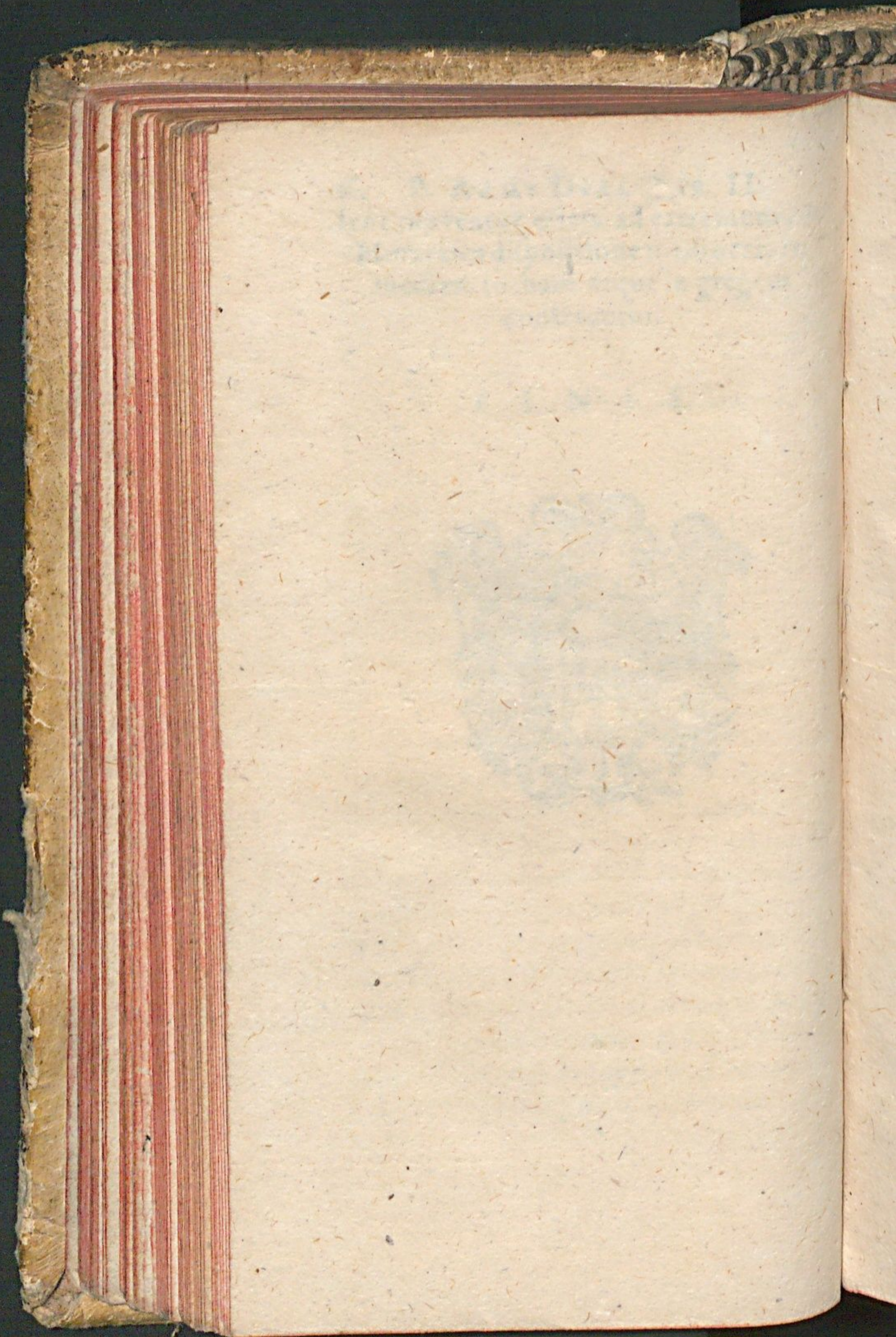
84 P. RAMI DIAL. LIB. II.
lent, ferventur etiam ad extremum, &
- Homericæ dispositione mediocria in
- mediam turbam atque in gregem
conferantur.

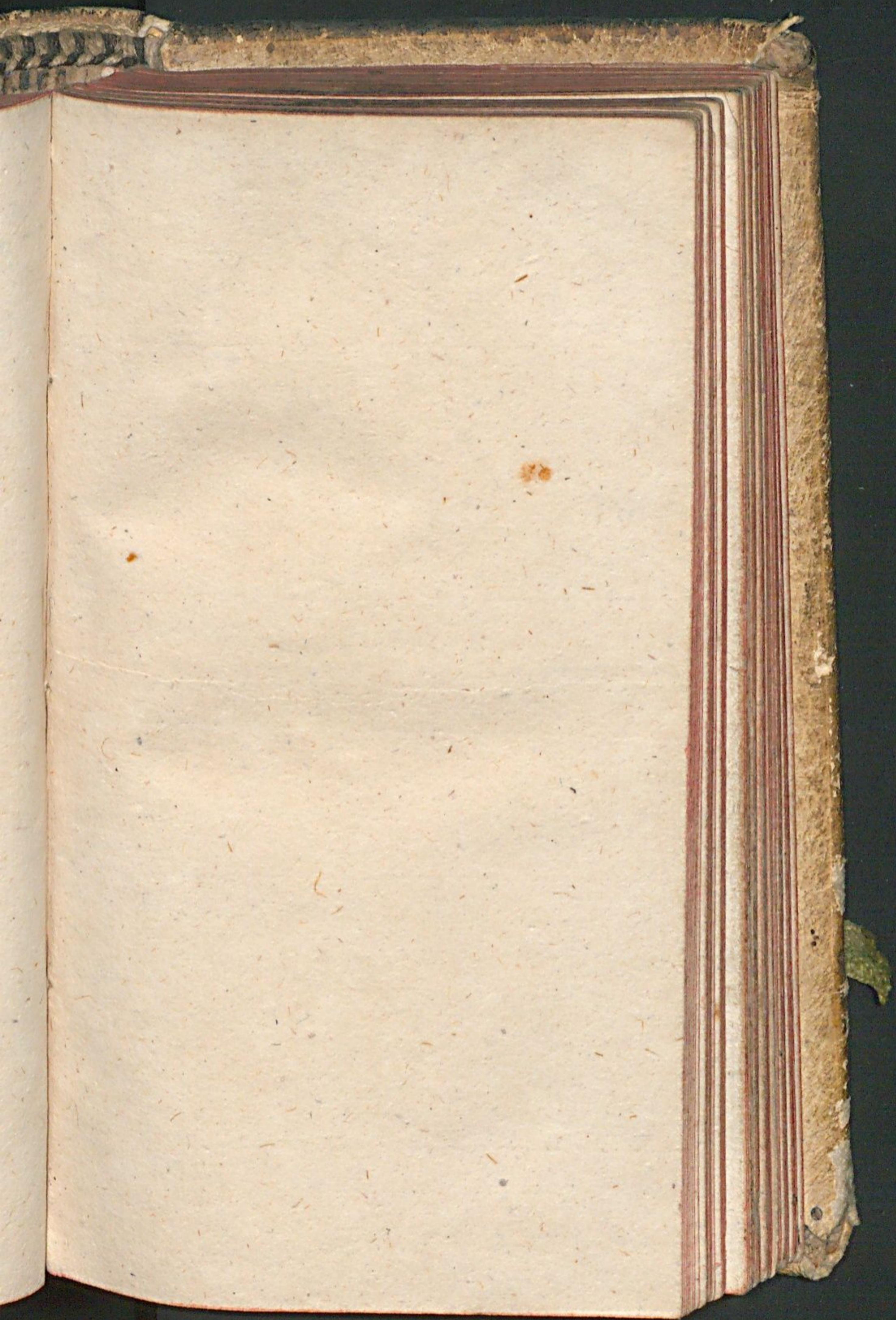
F I N I S.

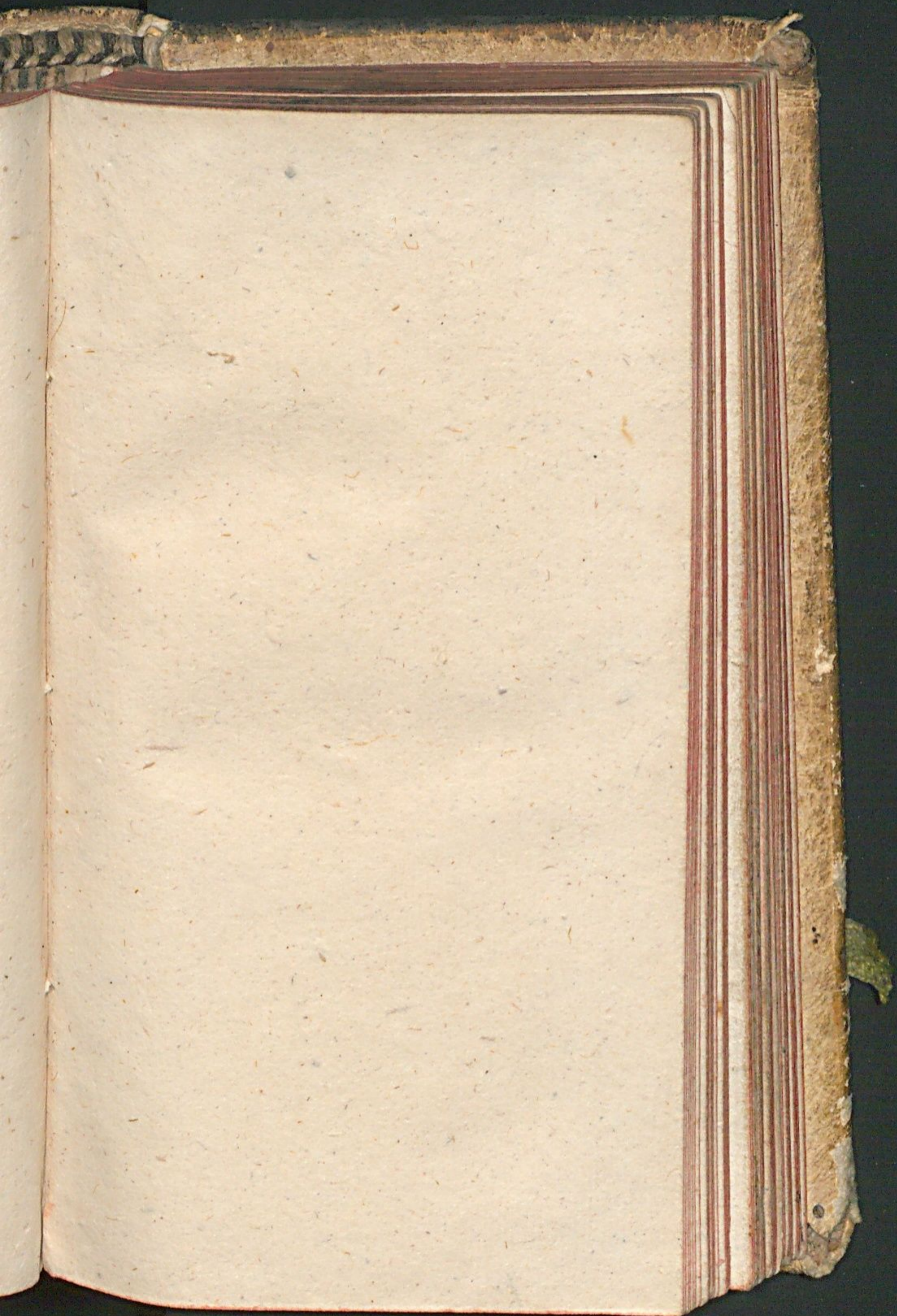

&
n

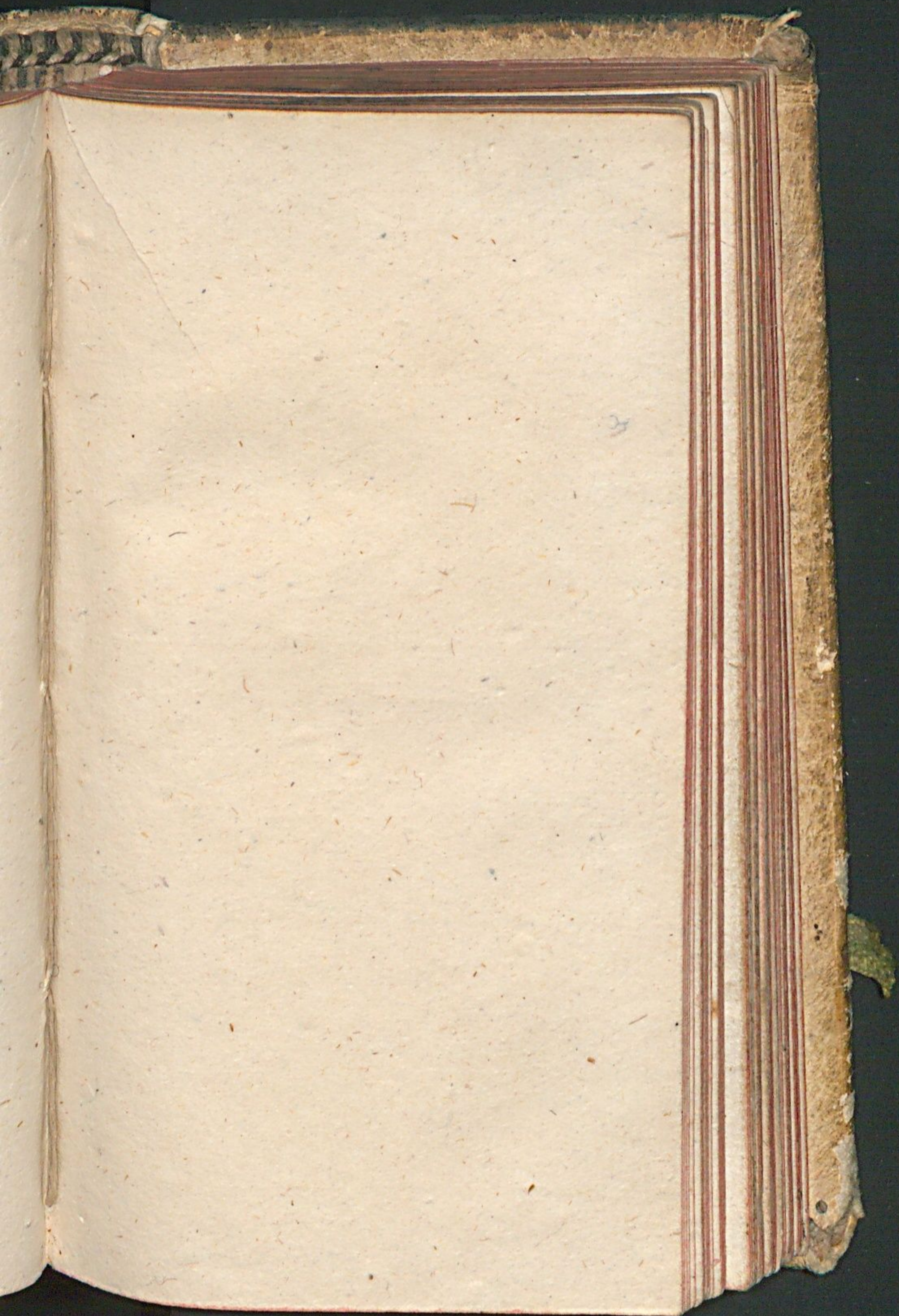

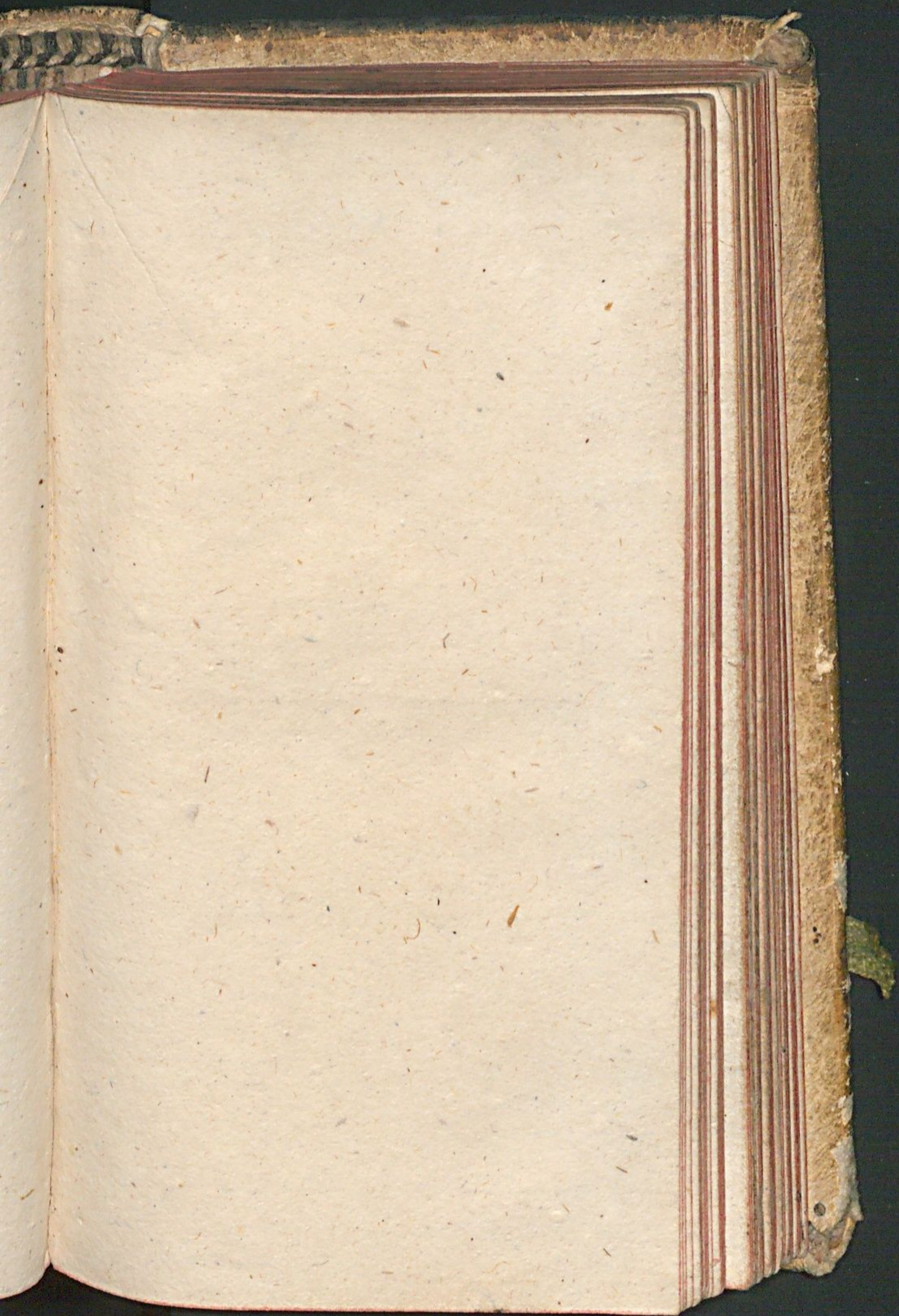

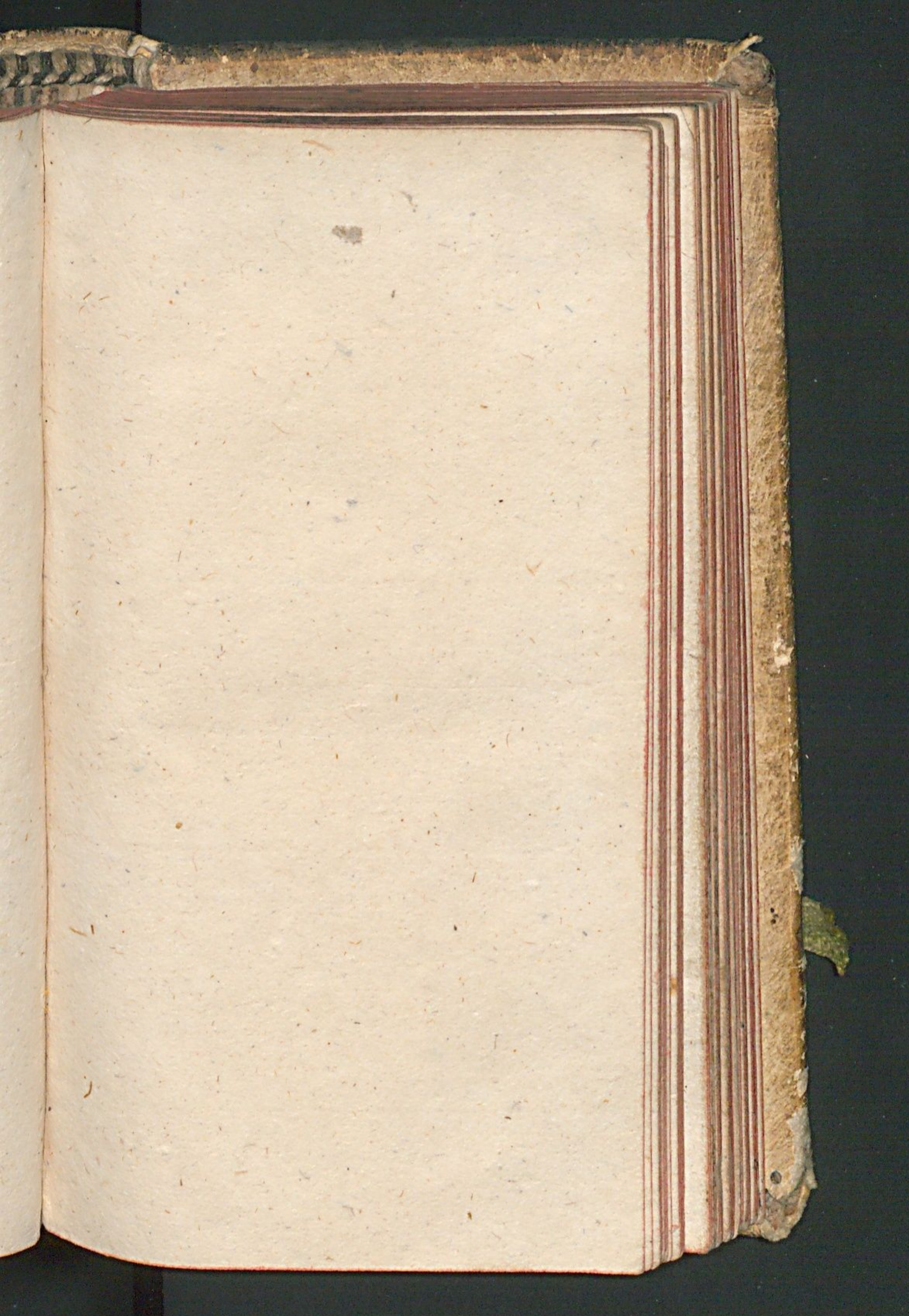

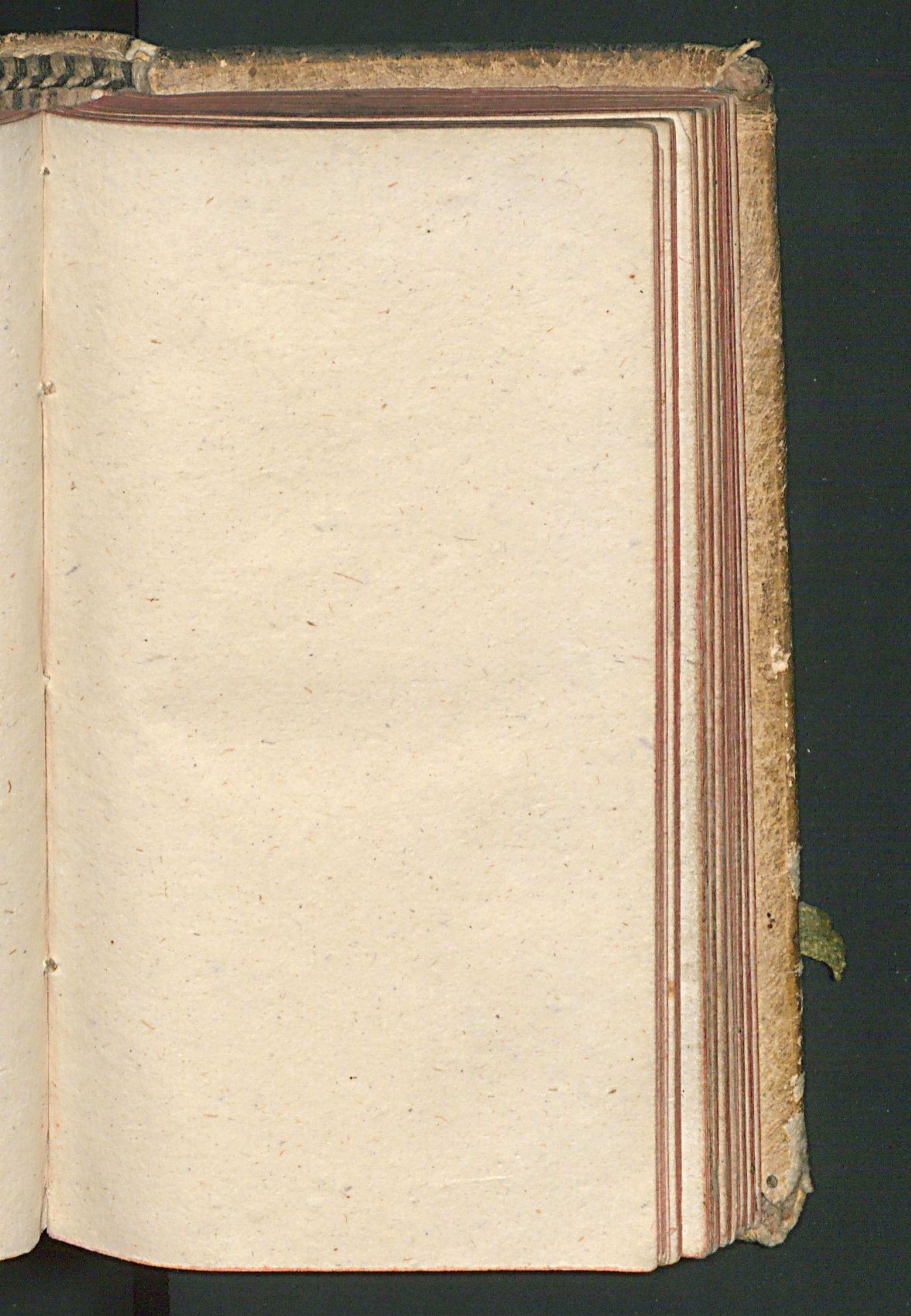

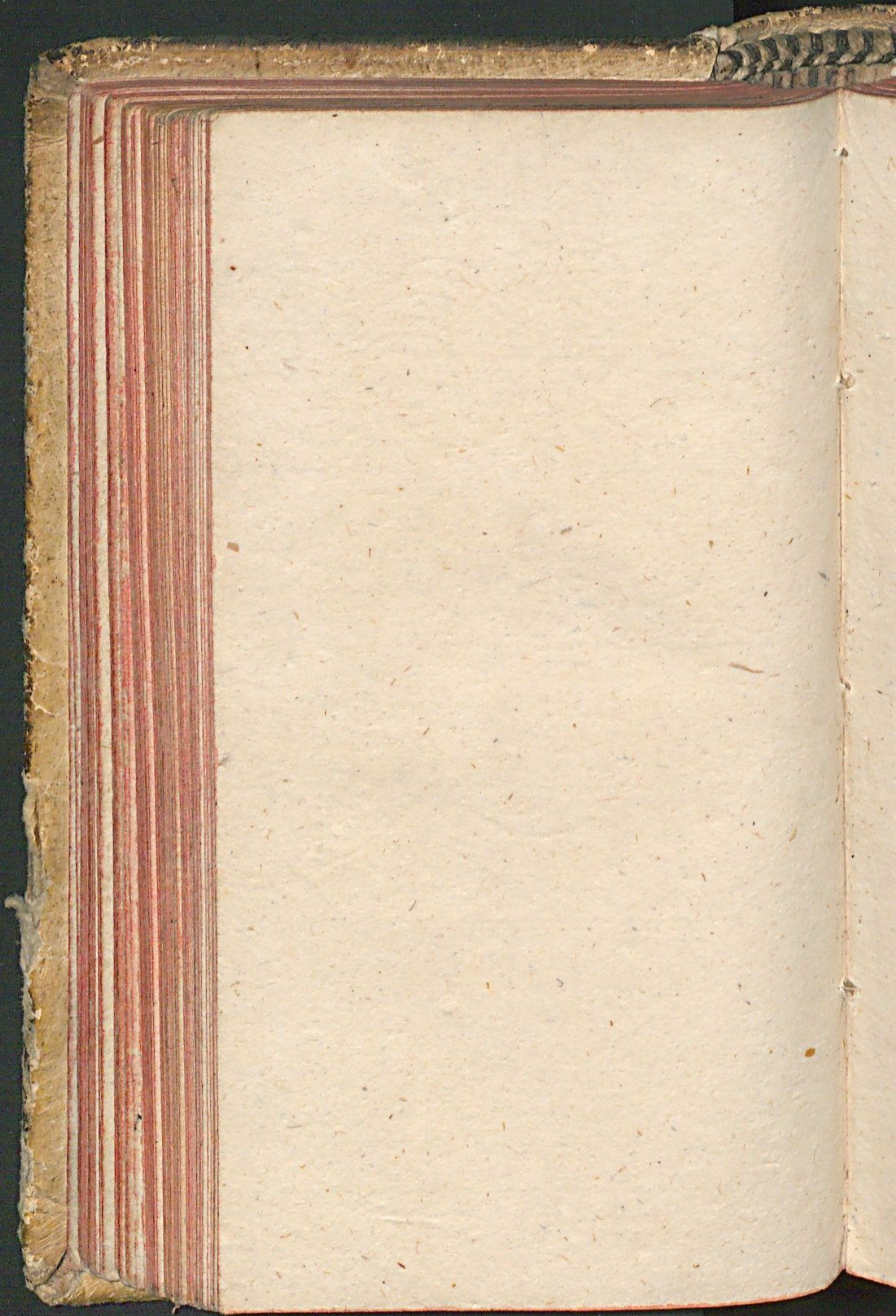

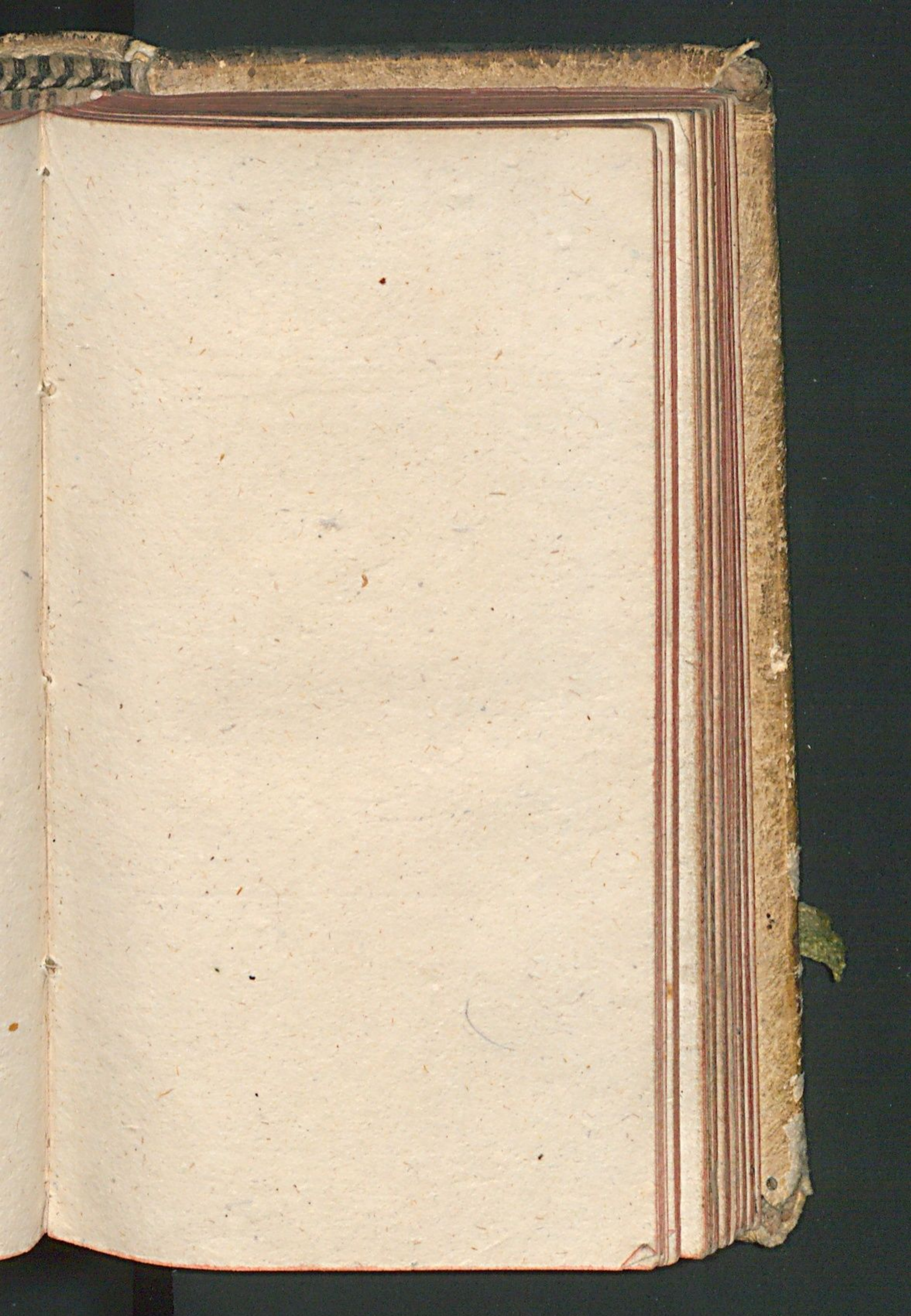

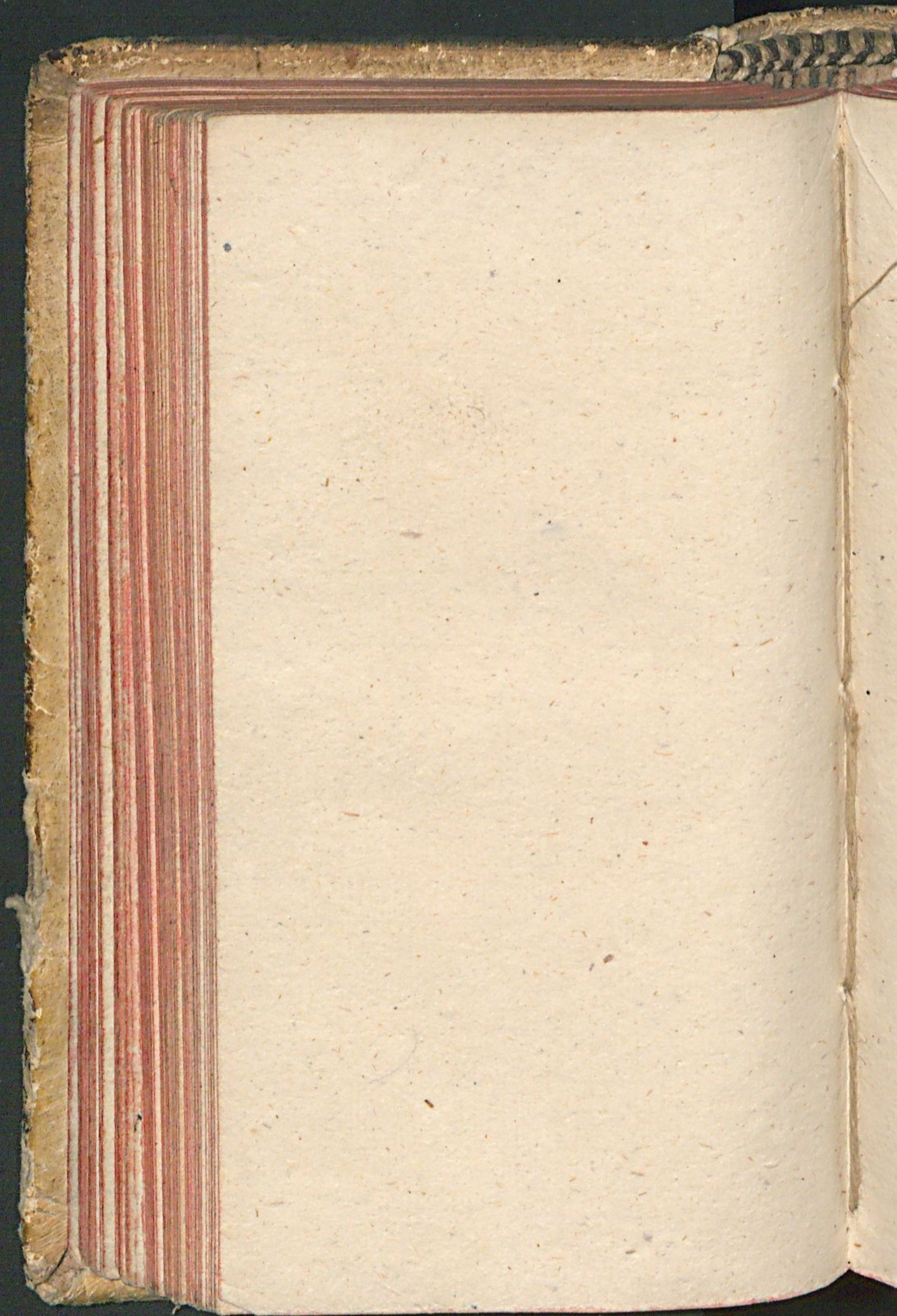

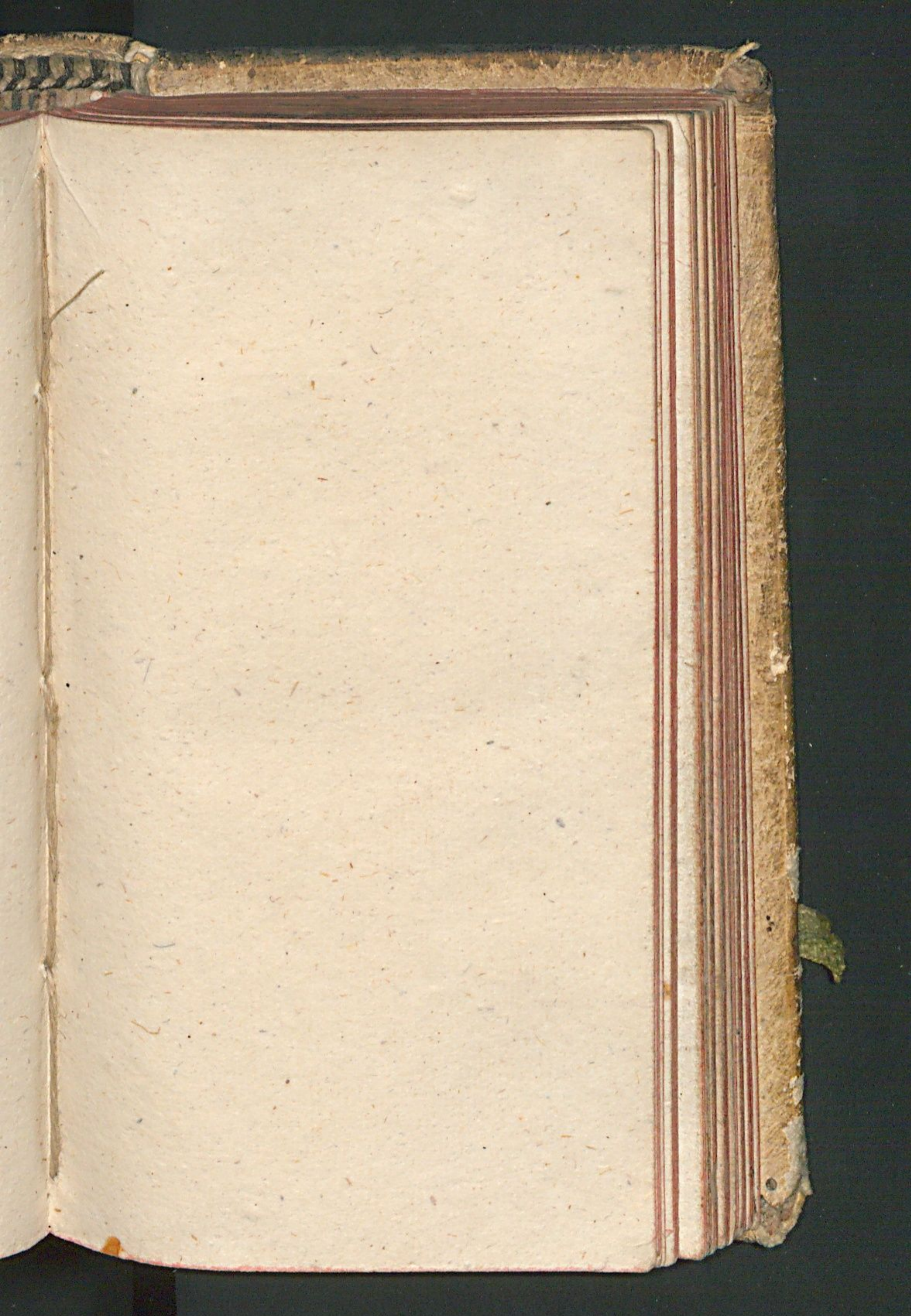

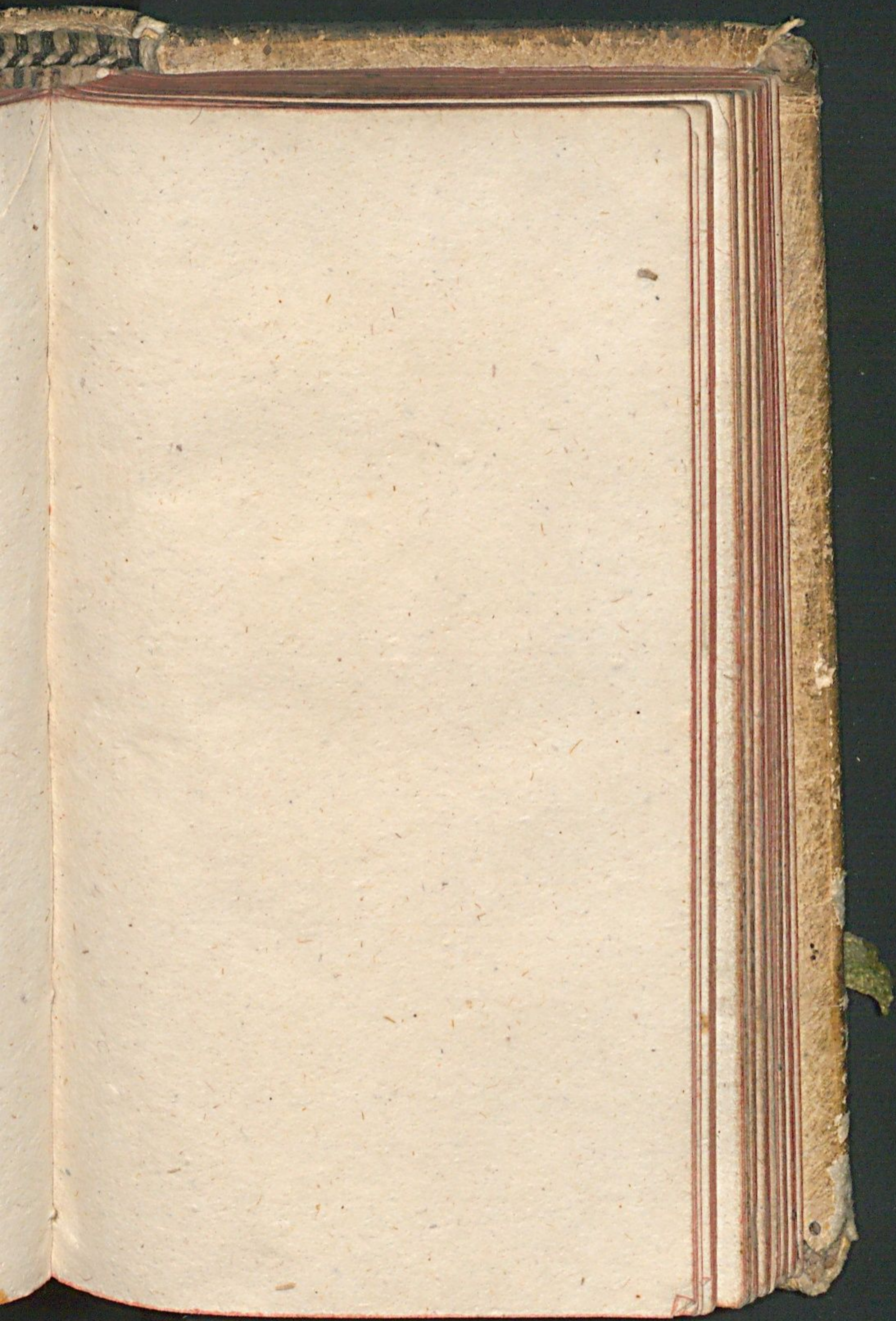

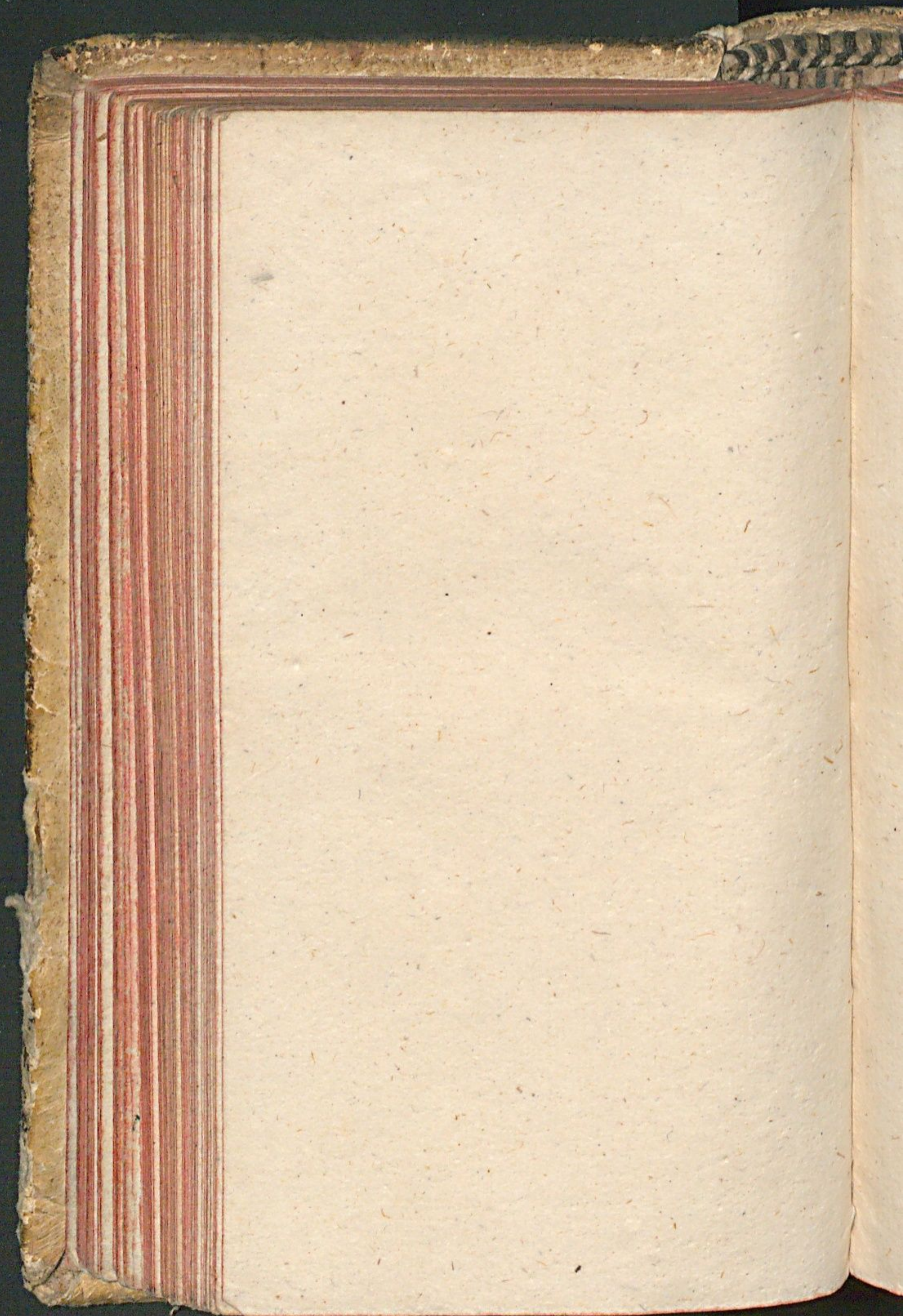

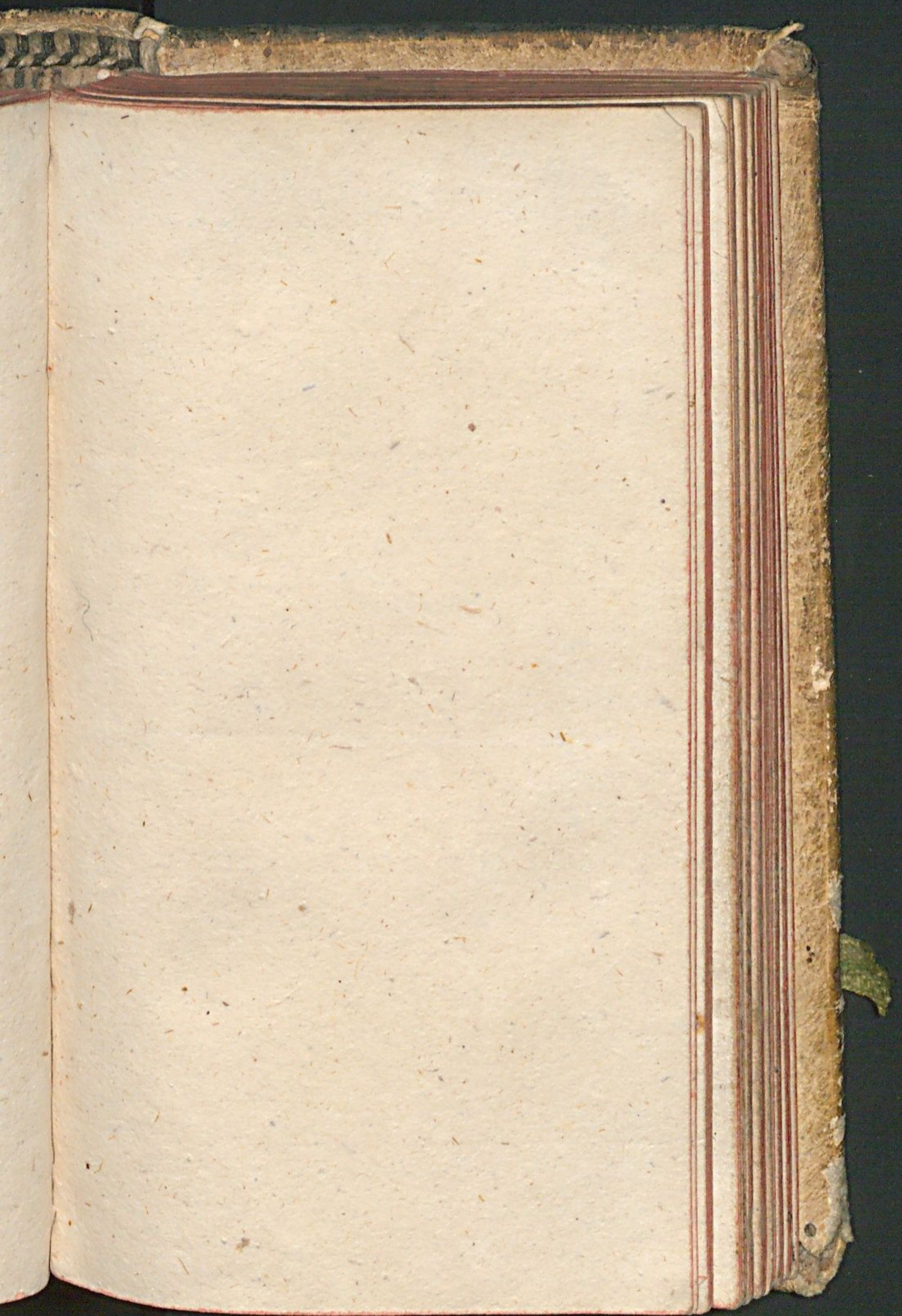

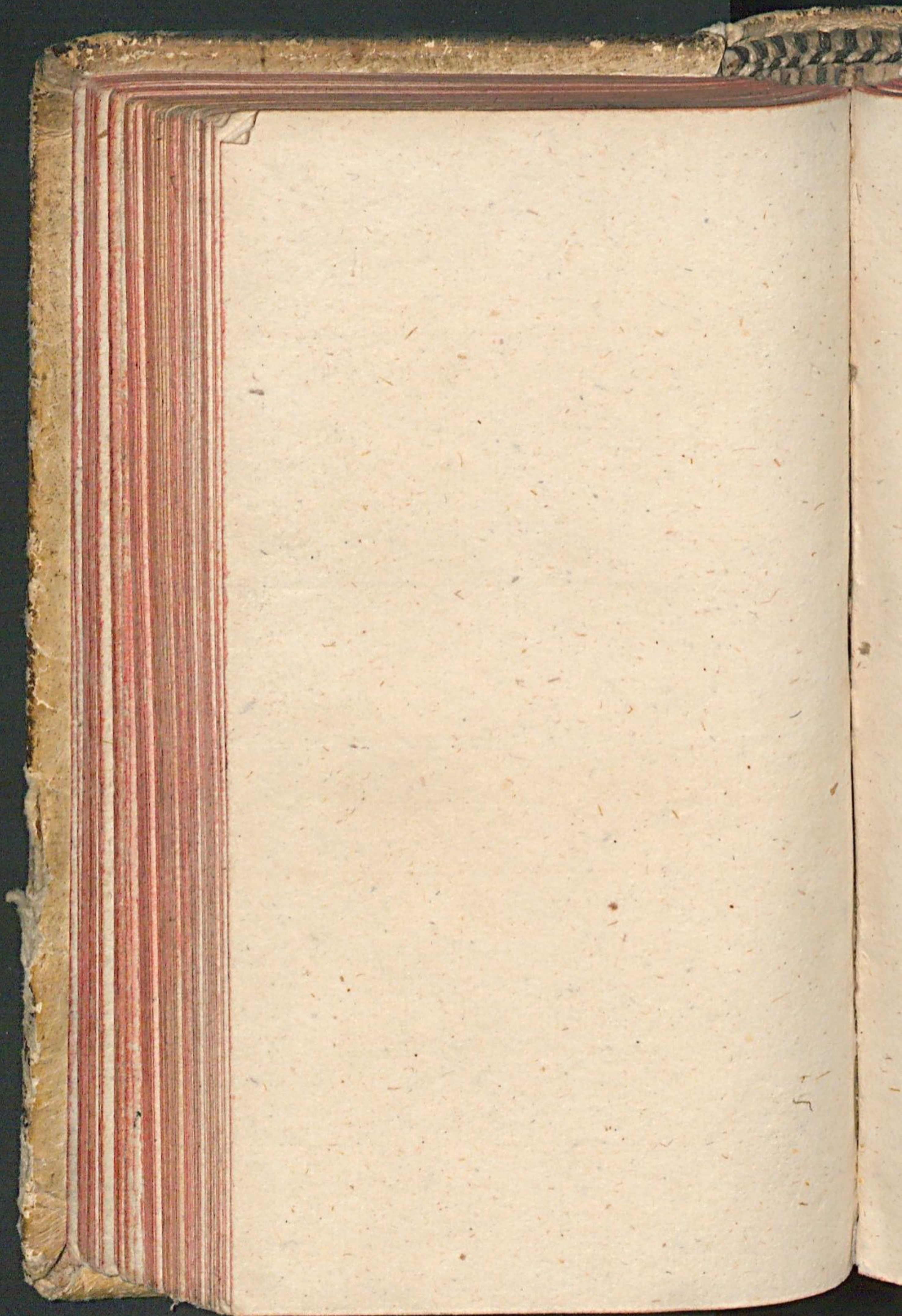

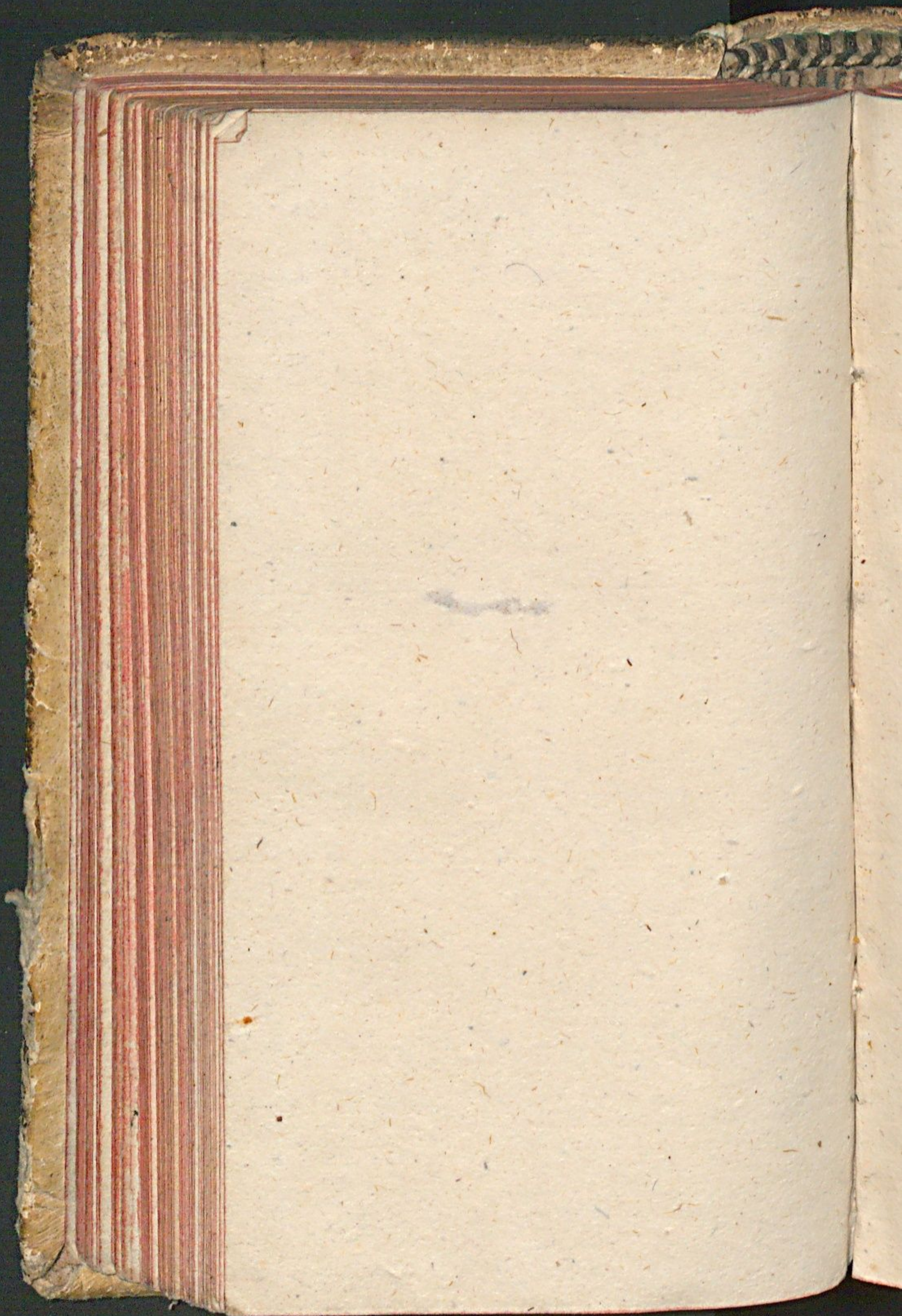

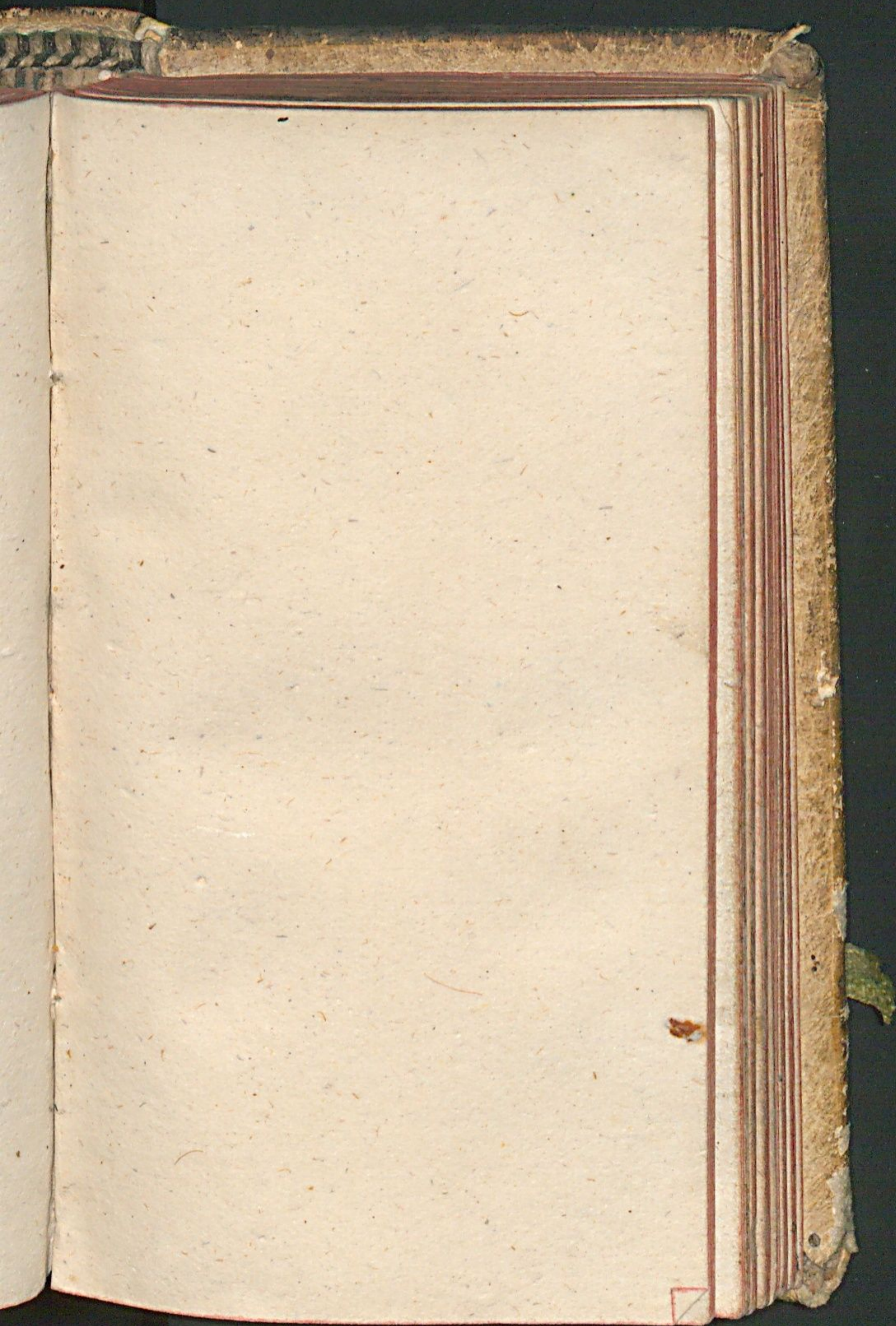

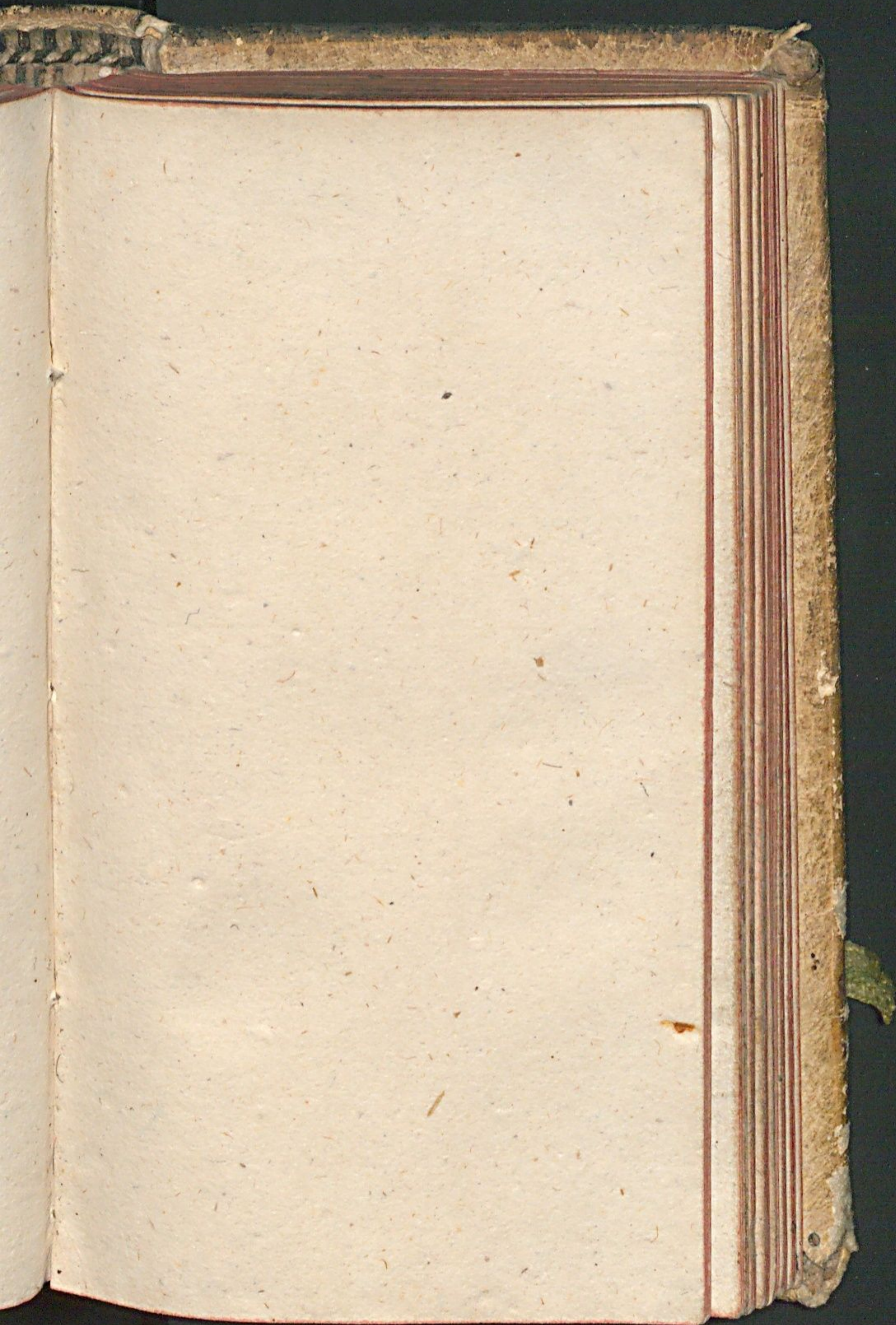

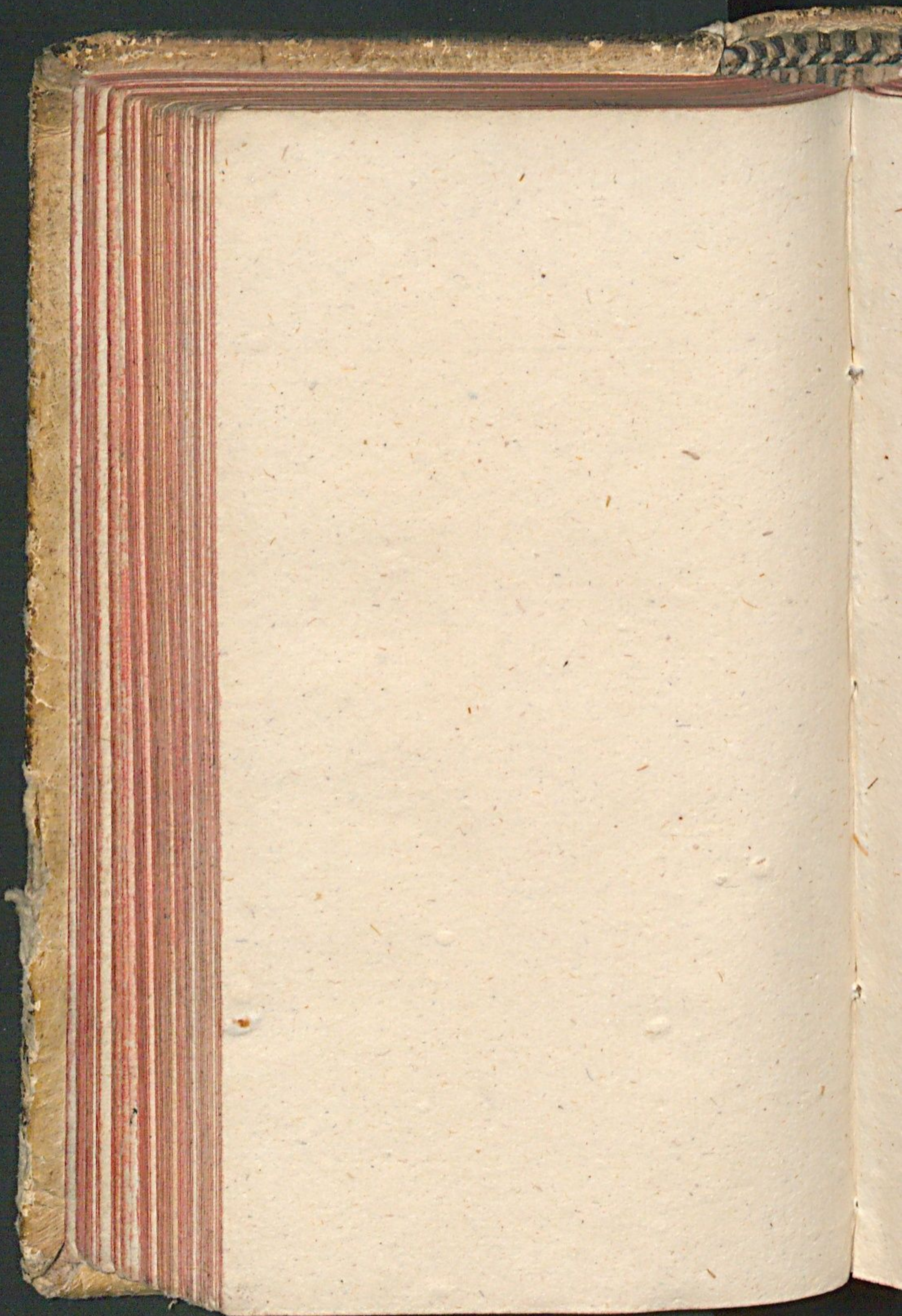

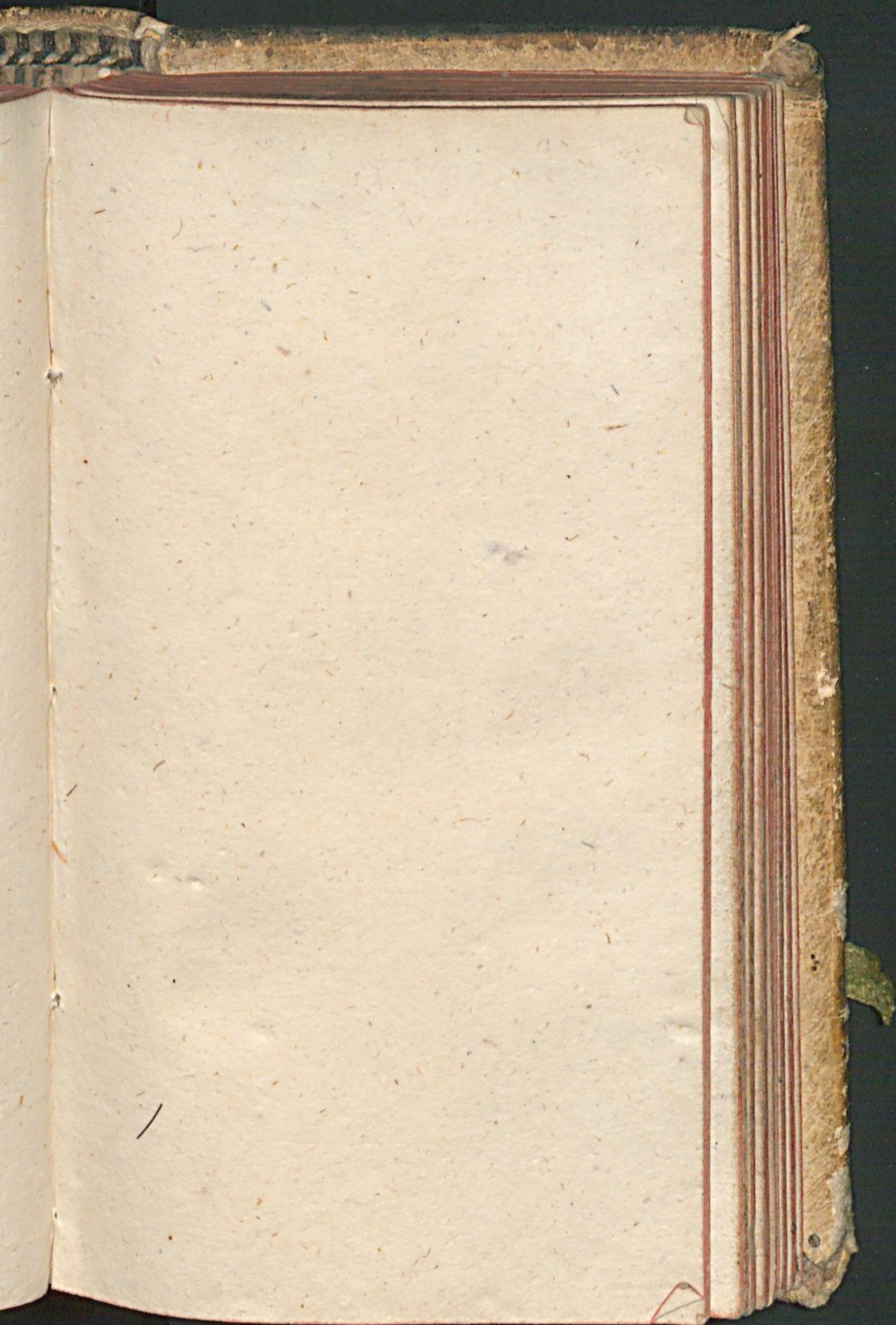

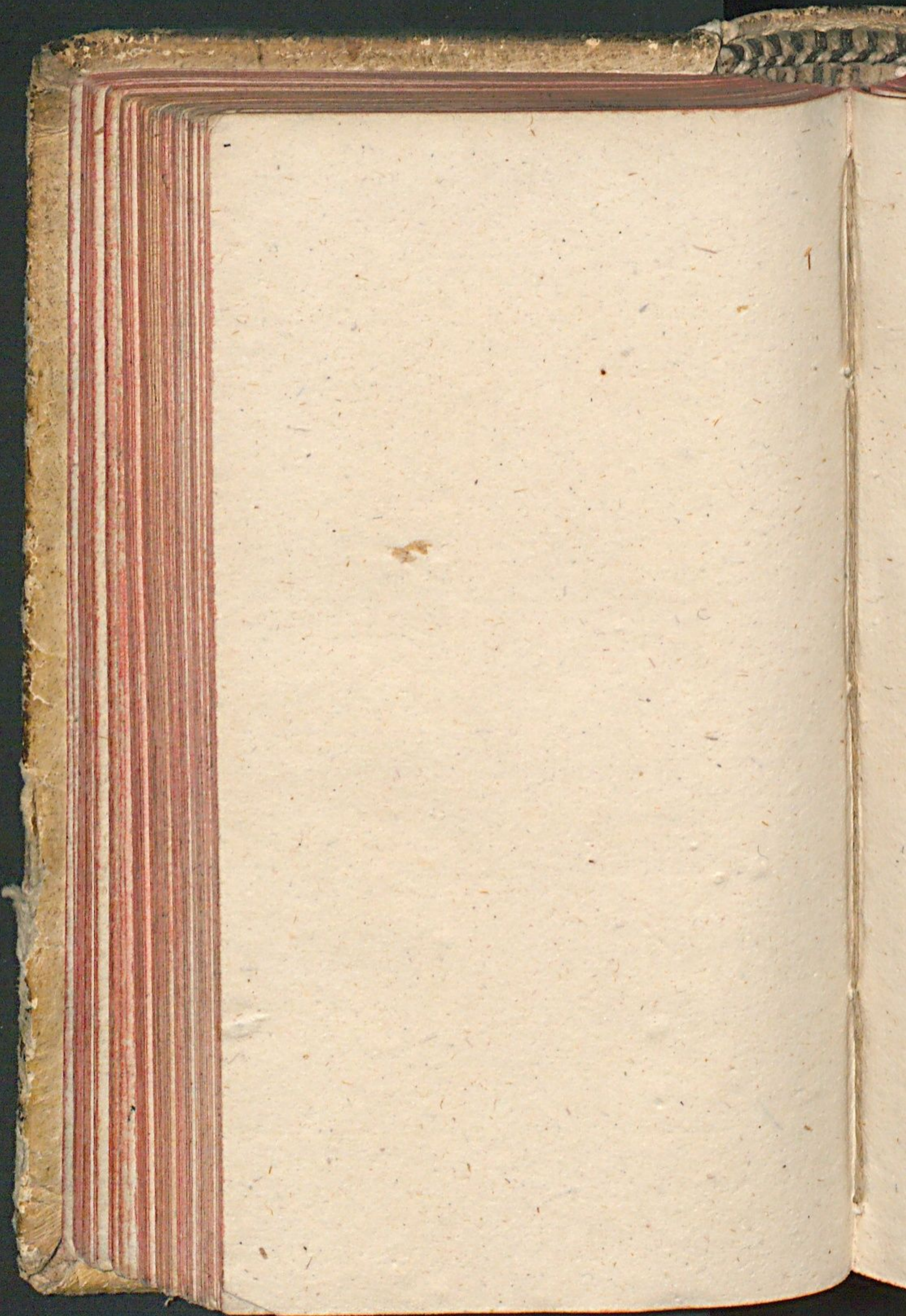

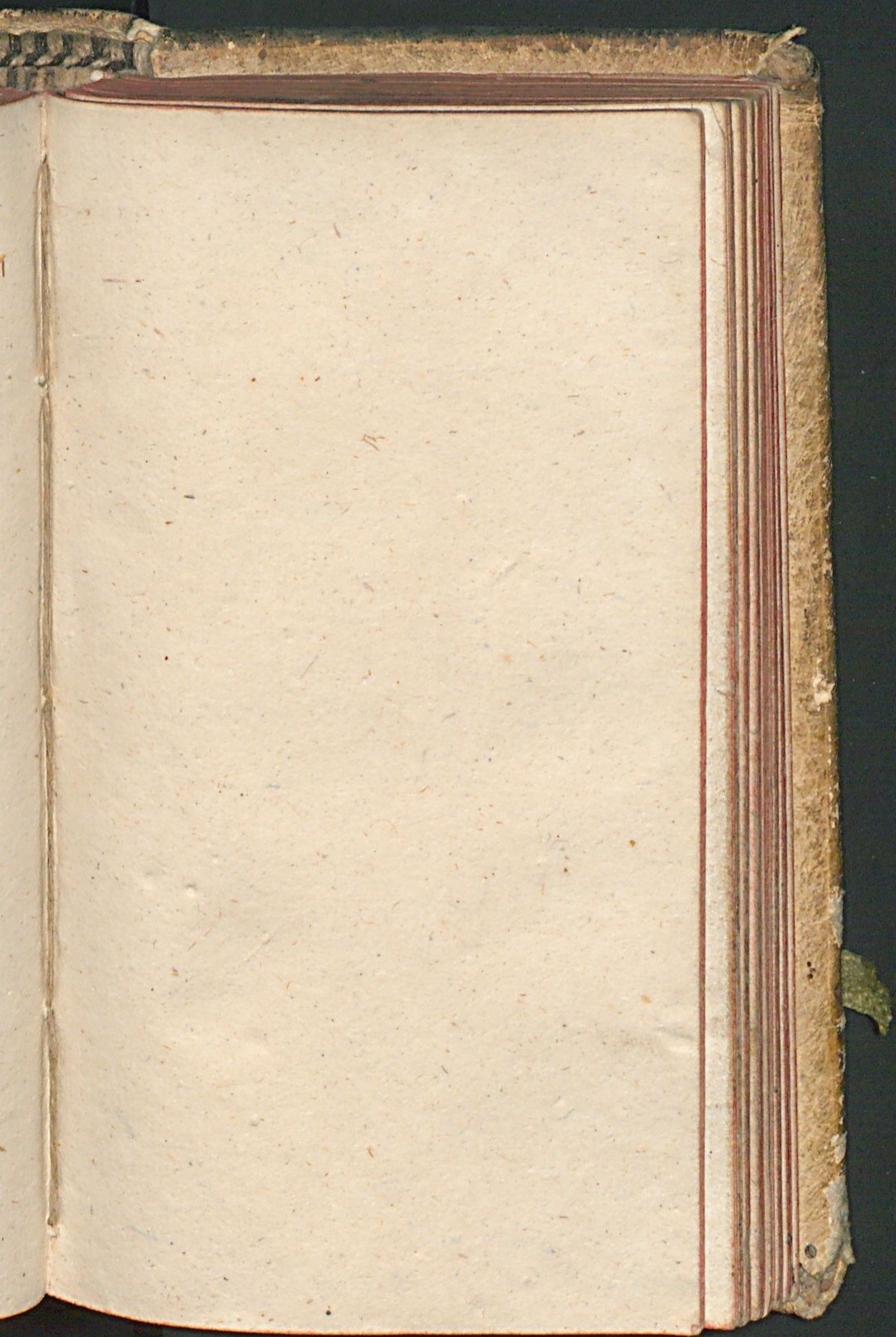

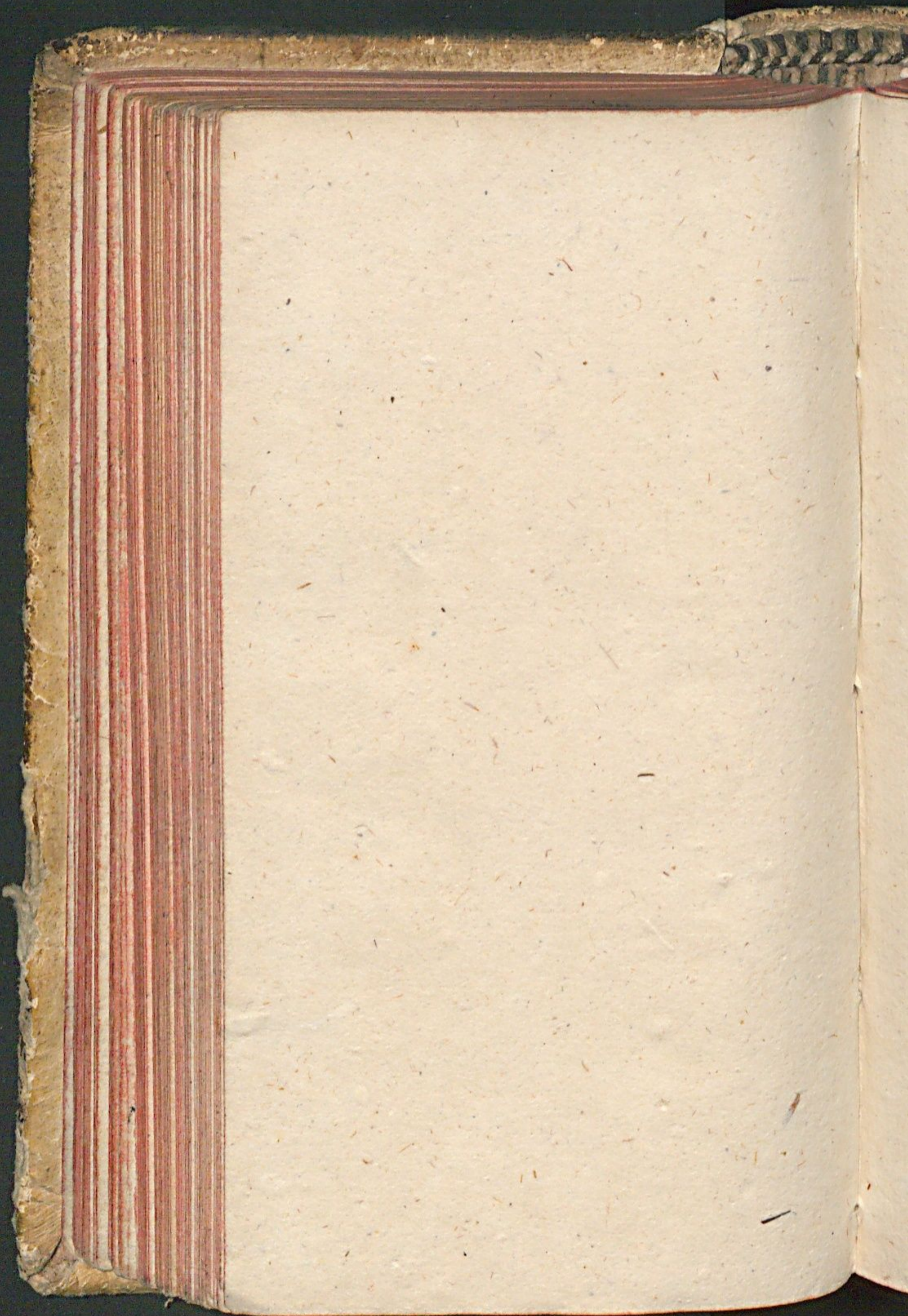

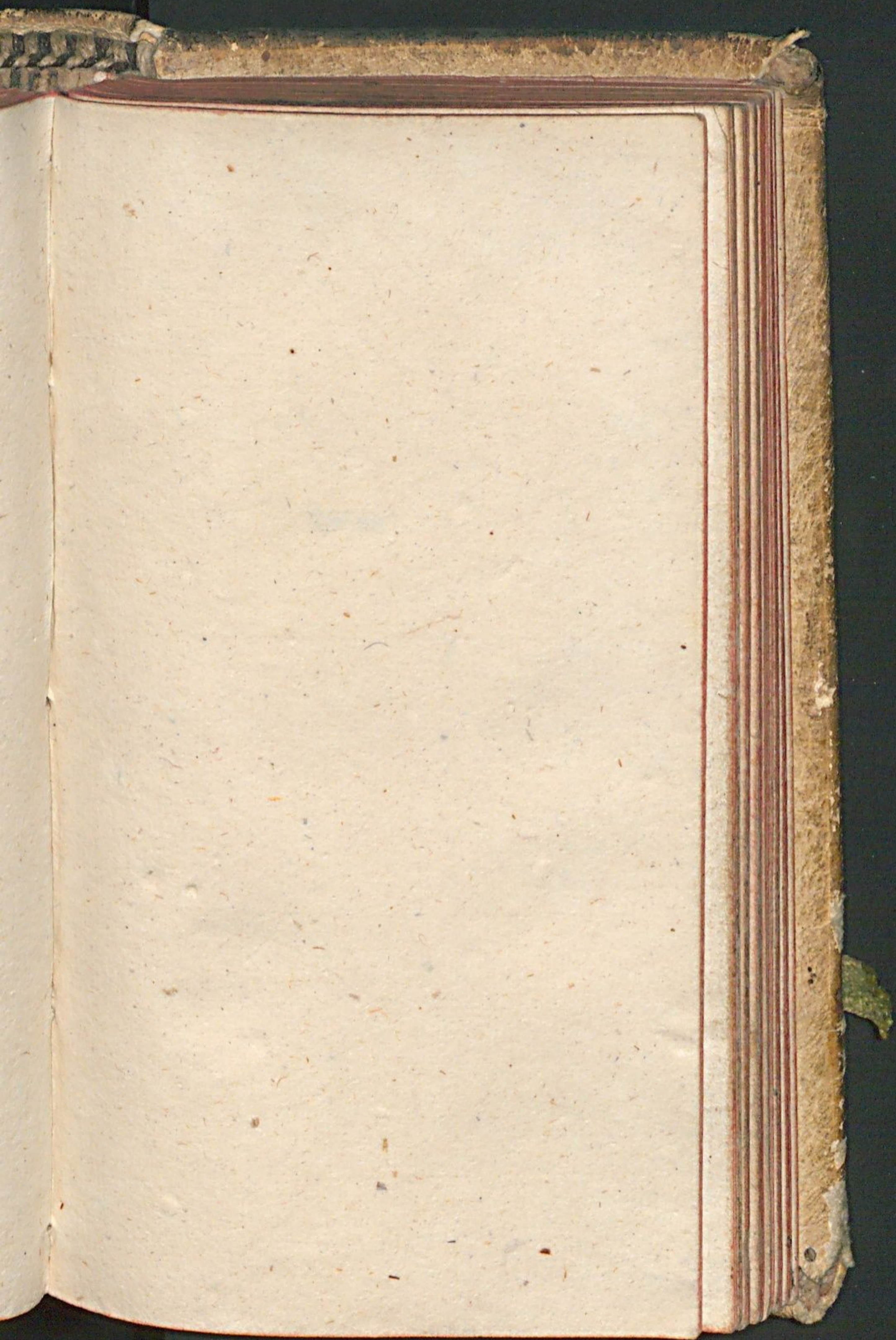

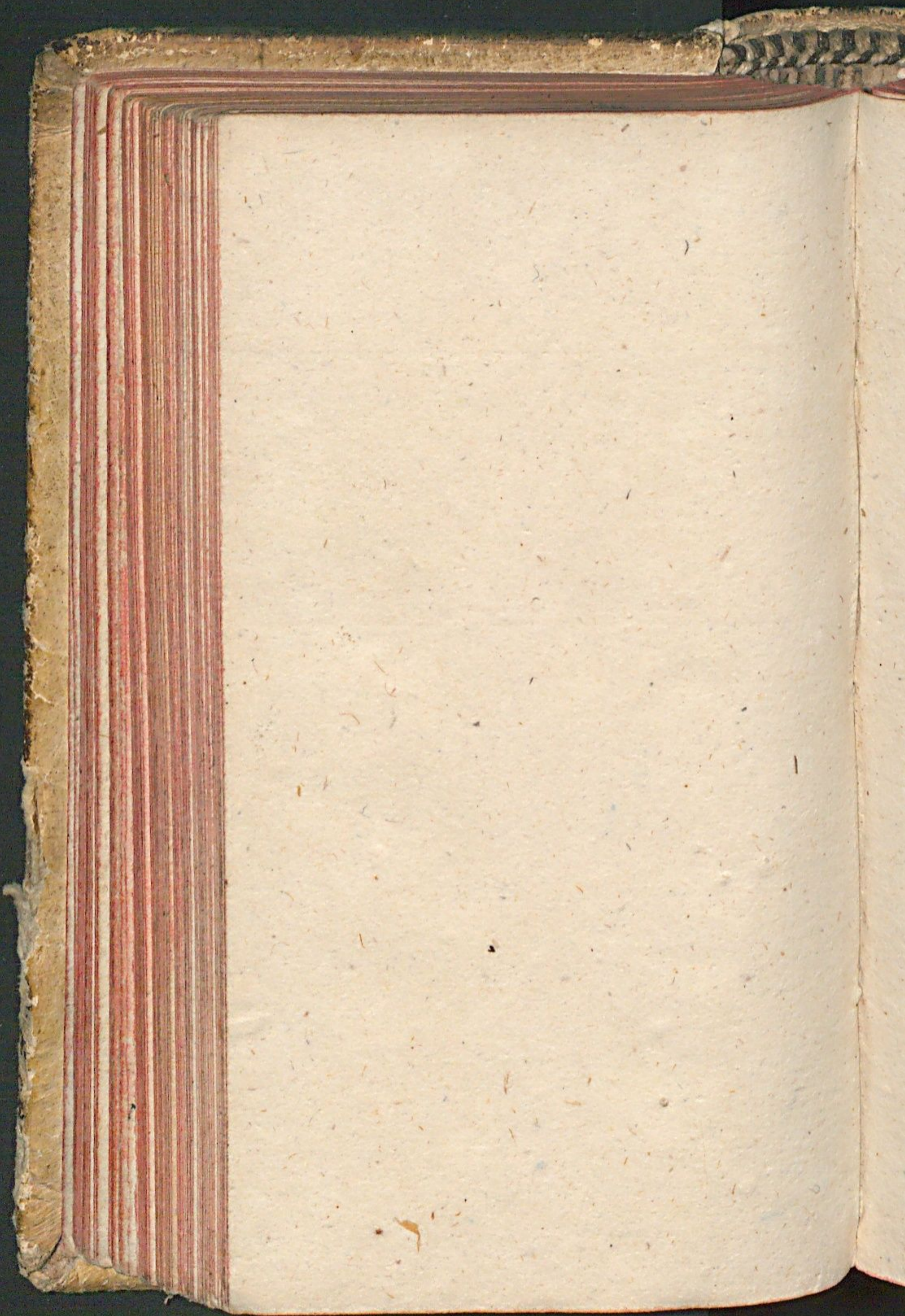

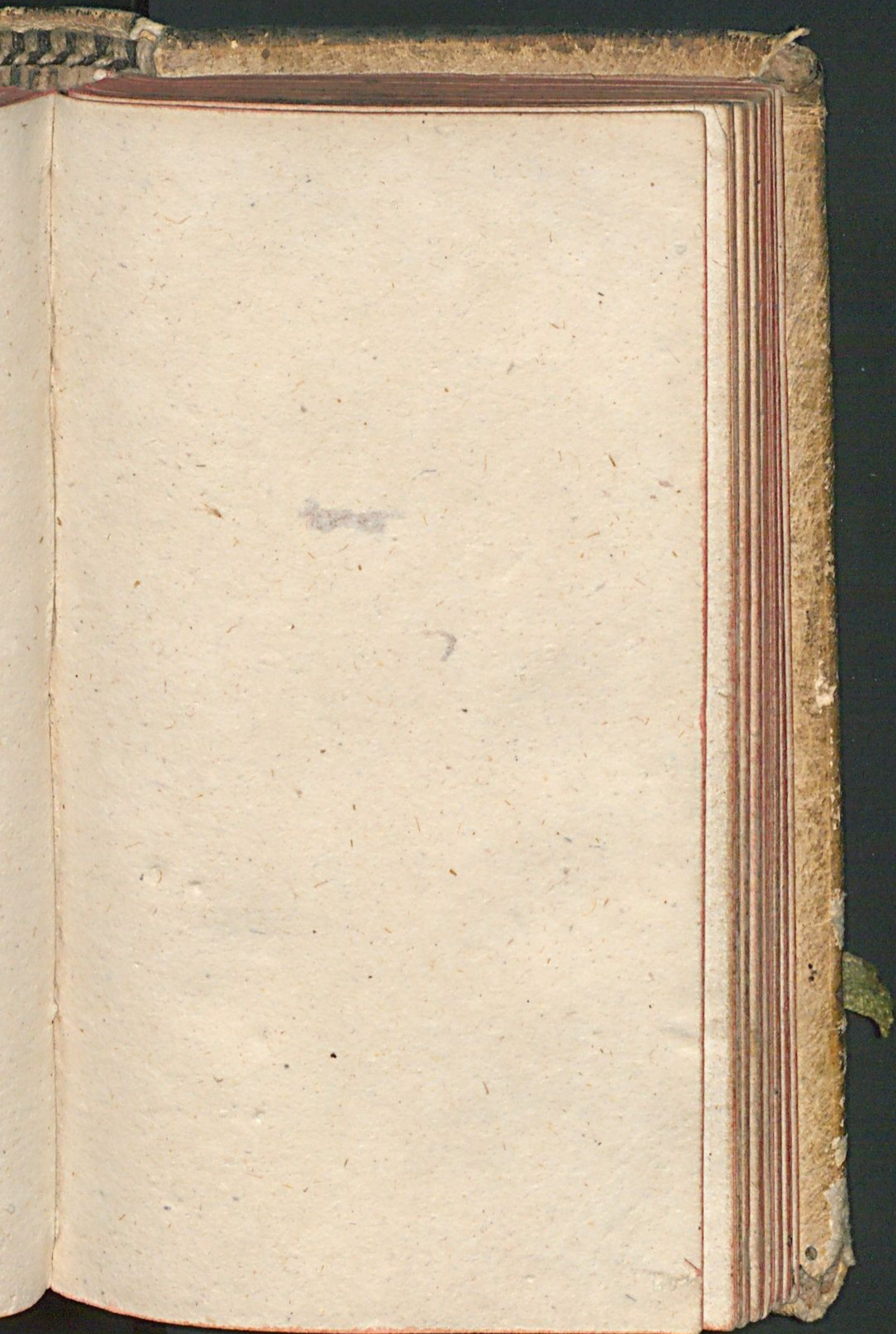

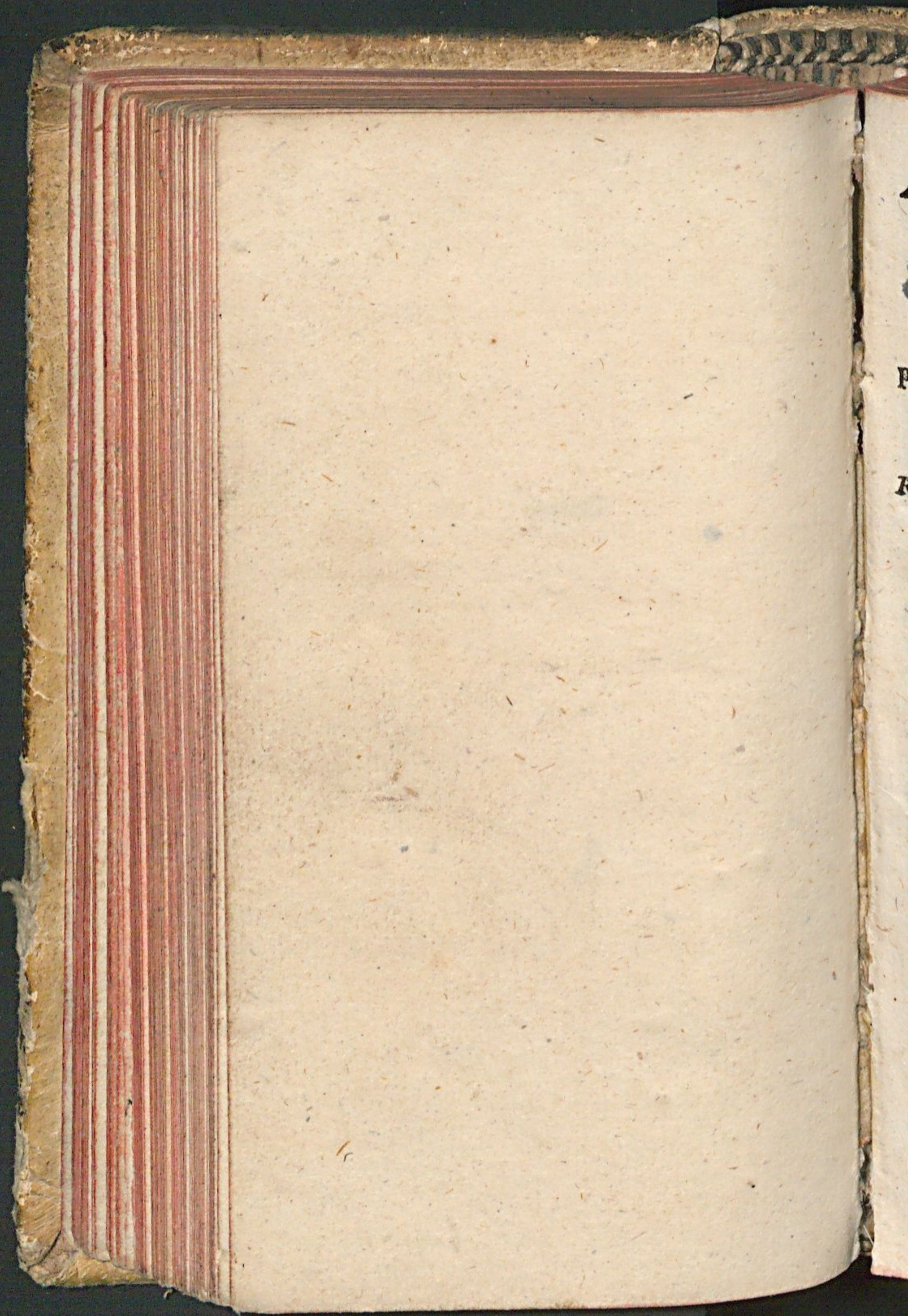

153367.

X2617295

VD17

Inches
Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

PETRI RAMI
VEROMANDUI,
Regii Professoris,
DIALECTICÆ
LIBRI DUO.

*recens in usum Scholarum hac forma di-
stinctius & emendatiús excusa.*

HANOVIAE
pud Guilielmum Antonium,
MDCIV.